

Baltijas Starptautiskā akadēmija
Baltic International Academy

Mg. oec. **Konstantin Pozdnyakov**

"Reģionālo investīciju mijiedarbības ietekme uz Krievijas Federācijas ekonomiskās izaugsmes potenciālu"

"The impact of regional investment interaction on economic growth potential of the Russian Federation"

Promocijas darba
KOPSAVILKUMS
zinātniskā doktora grāda (Ph.D.) ekonomikas zinātnē iegūšanai

SUMMARY
Of the Doctoral thesis
for the scientific PhD degree in Economic science

Darba zinātniskā vadītāja:
Dr. oec., profesore **Galina Rešina**

Rīga 2021

INFORMĀCIJA

Promocijas darbs „*Reģionālo investīciju mijiedarbības ietekme uz Krievijas Federācijas ekonomiskās izaugsmes potenciālu*” izpildīts Baltijas Starptautiskajā akadēmijā (BSA) Ekonomikas un uzņēmējdarbības nozarē.

Doktora studiju programma – Reģionālā ekonomika un ekonomiskā politika

Promocijas darba zinātniskā vadītāja – profesore Dr. oec. **Galina Rešina**

Promocijas darba zinātniskā aprobācija noslēguma posmā

- Apspriests un aprobēts doktora studiju programmas „Reģionālā ekonomika un ekonomiskā politika” sēdē 2019. gada 27. februārī.
- Prezentēts un apspriests informatīvajā seminārā par doktora studiju programmām 2019. gada 16. maijā.
- Apspriests un aprobēts doktora studiju programmas “Reģionālā ekonomika un ekonomiskā politika” un akadēmiskā personāla nozarē “Ekonomika” sēdē 2019 gada 02 jūlijā.
- Atzīts par pilnīgi sagatavotu un pieņemts Ekonomikas un uzņēmējdarbības nozares Promocijas padomē 2020. gada 25. martā.

Oficiālie recenzenti:

1. **Dr. oec. prof. Tatjana Muravska** – Promocijas padomes eksperte, Stradiņa Universitāte profesore;
2. **Dr. oec. Svetlana Saksonova** - Latvijas Universitāte profesore;
3. **Dr.oec. Vitalij Klevcov** - BRICS University profesors, (Krievija).

Promocijas darba aizstāvēšana notiek Baltijas Starptautiskajā akadēmijā Promocijas padomes atklātajā sēdē 2021. gada 28. janvarī (11.00, 317. aud.) Lomonosova 4, Rīga.

Ar promocijas darbu var iepazīties BSA bibliotēkā (Lomonosova 1).

Sakarā ar valstī noteiktajiem ierobežojumiem reģistrēšanās promocijas padomes sēdes tiešsaistes videokonferencei platformā „BigBlueButton” iespējama, nosūtot e-pastu uz adresi doktorantura@bsa.edu.lv

Atsauksmes sūtīt Promocijas padomes sekretārei Lomonosova 4, Rīga, LV-1003, tālr. 67100234, e-pasts: doktorantura@bsa.edu.lv Atsauksmes vēlams sūtīt skenētā veidā ar parakstu.

Promocijas padomes sekretāre –Dr. oec. J.Vozņuka

SYNOPSIS

The doctoral study in economics has been completed at the Faculty of Economy and business of the Baltic International Academy (BIA).

Doctoral Study Programme – Regional economy and economic policy

Scientific supervisor of the Doctoral Thesis: Dr. oec. professor **Galina Rešina**

Scientific approbation of the Doctoral Thesis at the concluding stage

- The doctoral study was discussed and approved at the meeting of the session dedicated to Doctoral Program in Regional Economics and economic policy that took place on February 27, 2019.
- Presented and discussed at an informative seminar of Doctoral study program on May 16, 2019.
- Discussed and approved at the academic staff session dedicated to Doctoral study programs in Regional Economics and economic policy, which took place on July 2, 2019.
- Recognized as completely prepared and accepted by the Promotion Council of the Economy and business sector, on March 25, 2020.

Official reviewers:

1. **Dr. oec. prof. Tatyana Muravska** – Promotional Council expert, professor of Riga Stradins University

2. **Dr. oec. Svetlana Saksonova** – professor of University of Latvia

3. **Dr.oec. Vitalij Klevcov** – professor of BRICS University, (Russia).

Presentation and defence of the Doctoral Thesis will be held in the Baltic International Academy. The public session dedicated to Doctoral Thesis is scheduled for January 28th, 2021 (11.00 p. m, room 317) at 4 Lomonosova Street, in Riga.

The Doctoral Thesis and its summaries in Latvian and English are available at the BIA library (1 Lomonosova Street, Riga)

Due to the restrictions imposed in the country, registration for the online videoconference of the Promotional Council on the "BigBlueButton" platform is possible by sending an e-mail: doktorantura@bsa.edu.lv

Reports and feedback should preferably **be sent** to Promotion Council Secretary in a scanned format and signed. The reports are to be sent to the address: 4 Lomonosova Street, Riga LV-1003, telephone: 67100234; e-mail: doktorantura@bsa.edu.lv

Promotional Council Secretary –Dr.oec. J.Vozņuka

Informācija par publikācijām un konferencēm / Information on publication and conferences

Autors ir publicējis zinātniskos rakstus starptautiskos zinātniskajos žurnālos un prezentējis pētījumu rezultātus starptautiskās zinātniskajās konferencēs.

Publikāciju saraksts / List of publication

1. Pozdnyakov, K. K. Die hauptrichtungen der investitionspolitik in der Russischen Föderation. European Journal of Economics and Management Sciences. – 2016. – No. 2. – Pp. 41-44. ISSN 2310-5690
2. Pozdnyakov, K. K. Proposals for the establishment or improvement of the existing regional structures to support small and midsize business in the Russian federation. Journal of Engineering and Applied Sciences. – 2017. – Vol. 12. – No. 13. – Pp. 3452-3454. ISSN 1816-949X (**SCOPUS**)
3. Pozdnyakov, K. K. Systematization of factors of investment activity of Russian regions. East European Science Journal. Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe. – 2016. – Vol. 8. – No. 1. – Pp. 122-127. ISSN 2468-5380
4. Pozdnyakov, K. K. Analysis of factors of investment activity in Russia through the construction of econometric model. Journal of Applied Economic Sciences. – 2017. – Vol. 12. – Pp. 278-285. ISSN 1843-6110 (**SCOPUS**)
5. Gunare, M.L., Pozdnyakov, K.K., Averin, A.V., Ivanova, Yu.O. Marketing of the territory as a tool to shape the investment attractiveness of the regions. Economic sciences. – 2019. No. 174. Pp. 129-137. ISSN 2072-0858 (**VAK**)
6. Pozdnyakov, K.K. Organization and management of transfers of knowledge-intensive technologies in the field of transport engineering as the basis of effective innovation development. Russia's transport business. – 2015. No. 5. Pp. 3-5. ISSN 2072-8689 (**VAK**)
7. Pozdnyakov, K.K. Building an econometric model to determine the main factors influencing regional investment activity. High school. – 2015. No. 19. Pp. 4-9. ISSN 2409-1677
8. Pozdnyakov, K.K. Proposals to create or improve existing regional structures to support small and medium-sized businesses. Problems of economy and management. – 2015. No. 11 (51). Pp. 62-66. ISSN 2223-5213
9. Pozdnyakov, K.K. Recommendations for the creation of a regional development agency (rda) in order to develop the investment attractiveness of the subject of the Russian Federation. Economy and finance. – 2012. – No. 5-6. Pp. 4-8. ISSN 1729-3642
10. Pozdnyakov, K.K., Reshina, G.A. Interregional Investment Cooperation as a factor of regional development. Azimuth of Scientific Research: Economics and Management. – 2019. Vol. 8. No. 4 (29). Pp. 308-312. ISSN 2309-1762 (**VAK**)
11. Pozdnyakov, K. K. The construction of econometric models for analysis of socio-economic factors of the region development in conditions of transition to a digital economy // In the collection: The current problems of modern society and how to solve them in the context of the transition to the digital economy. The materials of the XIV international scientific conference: in 4 parts (vol.). 2018. – Pp. 332-346. ISBN 978-5-9580-0367-9
12. Pozdnyakov, K. K., Reshina, G. A. Interregional investment cooperation as a factor of regional development // European Proceedings of Social and Behavioural Sciences. II

International Scientific Conference GCPMED "Global Challenges and Prospects of the Modern Economic Development". 2019. – Pp. 145-150. e-ISSN: 2357-1330 (**SCOPUS**)

13. Pozdnyakov, K.K. Proposals to create and improve the regional ecosystem of social entrepreneurship // In the collection: Contemporary problems of natural resource management and development of socio-economic systems. The materials of the XII international scientific conference: in 4 parts (vol.). 2016. – Pp. 636-639. ISBN 978-5-95800-262-7
14. Pozdnyakov, K.K. Proposals to create or improve the structures to support small and medium-sized businesses in the regions of the Russian Federation // In the collection: Research and Development 2016. Collection of the Materials of the IX International Scientific and Practical Conference. 2016. – Pp. 926-932. ISBN 978-5-9907858-1-6
15. Pozdnyakov, K.K. Recommendations for the creation of a regional development agency in order to increase the investment attractiveness of the subject of the Russian Federation // In the collection: The potential of socio-economic development of the Russian Federation in the new economic conditions. The Materials of the II international scientific and practical conference in 2 parts. 2016. – Pp. 501-509. ISBN 978-5-95800-253-5
16. Pozdnyakov, K.K., Reshina, G.A. Implementation of joint regional investment cooperation projects as a factor of economic growth. A Collection of Materials of the VIII International Scientific and Practical Conference "Transformational Processes in Law, Regional Economy and Economic Policy: Current Economic, Political and Legal Challenges". – Pp. 91-96

Referāti starptautiskās konferencēs / Information on international conferences

1. Pozdnyakov, K.K., Reshina, G.A. Interregional Investment Cooperation as a factor of regional development. Azimuth of Scientific Research: Economics and Management. – 2019
2. Pozdnyakov, K. K., Reshina, G. A. Interregional investment cooperation as a factor of regional development // European Proceedings of Social and Behavioural Sciences. II International Scientific Conference GCPMED "Global Challenges and Prospects of the Modern Economic Development". Russia. 2019
3. Pozdnyakov, K.K., Reshina, G.A. Implementation of joint regional investment cooperation projects as a factor of economic growth. A Collection of Materials of the VIII International Scientific and Practical Conference "Transformational Processes in Law, Regional Economy and Economic Policy: Current Economic, Political and Legal Challenges". Riga, Latvia 13 december 2019
4. Pozdnyakov, K.K. Proposals to create and improve the regional ecosystem of social entrepreneurship // In the collection: Contemporary problems of natural resource management and development of socio-economic systems. Russia. 2016.
5. Pozdnyakov, K.K. Proposals to create or improve the structures to support small and medium-sized businesses in the regions of the Russian Federation // In the collection: Research and Development. Russia. 2016
6. Pozdnyakov, K.K. Recommendations for the creation of a regional development agency in order to increase the investment attractiveness of the subject of the Russian Federation // In the collection: The potential of socio-economic development of the Russian Federation in the new economic conditions. Russia. 2016
7. Pozdnyakov, K. K. The construction of econometric models for analysis of socio-economic factors of the region development in conditions of transition to a digital economy // In the

collection: The current problems of modern society and how to solve them in the context of the transition to the digital economy. 2018. Russia

SATURS

Informācija par publikācijām un konferencēm / Information on publication and conferences . 4	
IEVADS	9
1. STARPREĢIONĀLĀS INVESTĪCIJU SADARBĪBAS IETEKMES UZ EKONOMISKO ATTĪSTĪBU MŪSDIENU SOCIĀLEKONOMISKAJOS APSTĀKĻOS TEORĒTISKIE PAMATI.....	16
1.1. Reģiona izaugsmes un attīstības būtība un tendences mūsdienās	16
1.2. Starpreģionālā investīciju sadarbība kā reģionālās attīstības un izaugsmes faktors.....	18
1.3. Starpreģionu attīstības novērtēšanas metodiskie aspekti ES	19
2. KF CENTRĀLĀ FEDERĀLĀ APGABALA REĢIONU ATTĪSTĪBAS TENDENCES UN FAKTORI	22
2.1. Centrālā federālā apgabala reģionu sociālekonomiskās attīstības ekonomiskā analīze un tendences	22
2.2. Investīciju process un starpreģionālās investīciju sadarbības īpatnības Centrālā federālā apgabala reģionos	28
2.3. Starpreģionālā investīciju sadarbība kā ekonomikas attīstības faktors (kā piemēru aplūkojot Centrālā federālā apgabala reģionus)	32
3. STARPREĢIONĀLĀS INVESTĪCIJU SADARBĪBAS ATTĪSTĪBA MŪSDIENU SOCIĀLEKONOMISKAJOS APSTĀKĻOS.....	38
3.1. Kompleksi investīciju projekti kā KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzaļenes makroreģiona reģionu attīstības stratēģijas īstenošanas instruments	38
3.2. ASEAT ietekmes uz KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzaļenes makroreģiona attīstību ekonomiskā analīze	43
3.3. ASEAT izveides ietvaros īstenojamās starpreģionālās investīciju sadarbības mehānisma adaptācija ekonomiskās izaugsmes punktu izveidei makroreģionā	54
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI.....	58

ANOTĀCIJA

Promocijas darba mērķis ir izstrādāt starpreģionālās investīciju sadarbības koncepciju, noskaidrojot un izpētot tendencies un īpatnības, kas piemīt tās ietekmei uz makroreģiona ekonomiskās izaugsmes potenciālu.

Promocijas darbs sastāv no ievada, trim nodaļām, nobeiguma un ierosinājumiem, kā arī literatūras saraksta.

Pirmajā nodaļā tiek pamatota teorētiskā pieeja reģionu attīstības būtībai, nosacījumiem un faktoriem un starpreģionālās investīciju sadarbības saturam mūsdienu sociālekonomiskajos apstākļos, kā arī analizētas reģionu sadarbības institucionālā veidola īpatnības un regulēšanas mehānismi, kas tiek izmantoti ekonomiskās izaugsmes un attīstības veicināšanas nolūkos, ņemot vērā Krievijas un starptautisko pieredzi un aplūkojot Eiropas Savienības piemēru.

Otrajā nodaļā, balstoties uz ekonomiskās analīzes, ir apzinātas Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala reģionu attīstības tendencies veidojošos makroreģionu griezumā. Lai novērtētu, kādā pakāpē reģiona ekonomika ir iesaistīta starpreģionālajās attiecībās, tiek piedāvāts modelis, kas ļauj noteikt sakarību starp tādiem mainīgajiem kā starpreģionālā apmaiņa, investīcijas un reģiona kopprodukts. Izmantojot matemātiskās modelēšanas instrumentāriju, ir novērtēta šo faktoru ietekme uz KF Centrālā federālā apgabala, kā arī divu tā reģionu – Maskavas pilsētas un Belgorodas apgabala – kopproduktu.

Trešajā nodaļā tiek aplūkotas starpreģionālās investīciju sadarbības attīstības perspektīvas KF Centrālā federālā apgabala Centrālajā melnzemes makroreģionā. Ir izstrādāta koncepcija starpreģionālās investīciju sadarbības attīstības veicināšanai makroreģionā, izveidojot apsteidzošas sociālekonomiskās attīstības teritoriju tīklu. Starpreģionālās investīciju sadarbības mehānisms apsteidzošas sociālekonomiskās attīstības teritoriju izveides un attīstības ietvaros ir adaptēts ekonomiskās izaugsmes punktu izveidei makroreģionā.

Promocijas darba pamatteksts aptver 171 lappuses un ir papildināts ar 21 attēlu un 40 tabulām. Promocijas darbam ir 4 pielikumi. Bibliogrāfijā ir ietverti 149 avoti.

Atslēgvārdi: investīcijas, attīstība, ekonomiskā izaugsme, reģionu sadarbība, sarežģīti investīciju projekti.

IEVADS

Pētījuma tēmas aktualitāte

Krievijas ekonomika patlaban piedzīvo sarežģītu attīstības posmu. Tās transformācijas process turpinās apstākļos, kad pastiprinās ārējais spiediens, ko rada Krievijas konjunktūras atkarība no rietumu kredītiem, un strukturālā krīze. Naftas cenu dramatiskais kritums un ekonomikas recessija, ko izraisīja koronavīrusa infekcijas COVID-19 sekū ietekme, aktualizē jaunu noturīgas ekonomiskās izaugsmes trajektoriju meklēšanu.

Krievijas reģionu ekonomiskās attīstības priekšnoteikumu radīšana un reģionu sociālekonomiskās attīstības teritoriālās disproporcijas mazināšana ir tiešā veidā atkarīgas no tā, kā izdosies atrisināt problēmas, kas saistītas ar optimālas reģionālo investīciju struktūras izveidi un papildu avotu atrašanu to finansēšanai. Kā viens no šādiem avotiem var kalpot starpreģionālās investīciju sadarbības paplašināšana un padziļināšana.

Prioritārā nozīme, kāda ir KF subjektu investīciju sadarbības mehānismu pilnveides uzdevumu atrisināšanai, tiek akcentēta izstrādātajos federālā un reģionālā līmeņa stratēģiskās plānošanas dokumentos. Teritoriālās attīstības stratēģija laikposmam līdz 2025. gadam¹ līdztekus tādai svarīgai mērķa nostādnei kā reģionālās attīstības stabilitātes un sabalansētības nodrošināšana ir vērsta uz starpreģionālo atšķirību mazināšanu iedzīvotāju dzīves līmeņa un kvalitātes ziņā un „izaugsmes punktu” izveidi katrā reģionā un postulē nepieciešamību stiprināt starpreģionālo sadarbību veidošanās procesā esošo makroreģionu ietvaros, finansējot investīciju programmas un projektus, kuru mērķis ir sekmēt teritoriju straujāku sociālekonomisko izaugsmi.

Starpreģionālās investīciju sadarbības attīstība ir svarīgs KF Centrālā federālā apgabala reģionālās attīstības virziens un ir viena no federālo varasiestāžu īpašo interešu jomām. Tomēr starp reģioniem apgabala iekšienē pastāvošajām saitēm investīciju jomā ir raksturīgs zems sadarbspējas līmenis. Centrālā federālā apgabala sociālekonomiskās attīstības stratēģijā laikposmam līdz 2020. gadam², kā arī tajā iekļautajos KF subjektu stratēģiskās plānošanas dokumentos prioritāra uzmanība tiek veltīta ekonomiskās izaugsmes un teritoriālās attīstības jautājumiem, taču nav paredzētas nedz konkrētas metodes un mehānismi starpreģionālajai sadarbībai investīciju jomā, nedz sviras tās veicināšanai, lai nodrošinātu noturīgu ekonomisko attīstību. Mazāk akūtas šo problēmu izpausmes nav arī KF Centrālā federālā apgabala Centrālajā melnzemes makroreģiona reģionos. Trūkst saskaņota redzējuma par Centrālā melnzemes makroreģiona investīciju potenciāla attīstību un virzieniem ilgtermiņa perspektīvā, kā arī pasākumiem, ko nepieciešams īstenot, lai uzlabotu šī makroreģiona investīciju klimatu un palielinātu tā konkurences priekšrocības. Tā rezultātā investīciju sadarbības līmenis makroreģionā joprojām ir zems.

Līdz ar to starpreģionālās investīciju sadarbības tendenču un īpatnību ietekmes uz reģiona ekonomisko izaugsmi mūsdienu sociālekonomiskajos apstākļos novērtējums, kā arī tās veicināšanas mehānisma un metožu izstrāde ir aktuāls uzdevums no KF CFA reģionālās attīstības teorētiskā un praktiskā viedokļa.

Pētījuma tēmas zinātniskās izstrādātības pakāpe

Tas, ka investīcijas ir uzlūkojamas kā prioritārs reģionālo sociālekonomisko sistēmu ekonomiskās attīstības faktors, ir zinātniski pamatots E. Denisona, E. Domara, Dž.M. Keinsa, S. Kuzņeca, V. Leontjeva, R. Lūkasa, K. Marks, Dž. Robinsona, V. Rostova, R. Solova, R. Tomasa, R. Harroda u.c. autoru darbos.

¹ Apstiprināta ar Krievijas Federācijas valdības 2019. gada 13. februāra Lēmumu Nr. 207-r. Pieejams: <http://static.government.ru/media/files/UVAIqUtT08o60RktoOXI22JjAe7irNxc.pdf> [Skatīts 12.01.2019.]

² Pieejams: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_119764/ [Skatīts 09.02.2019.]

Krievijas Federācijā pētījumiem par sakarībām starp investīciju procesiem un ekonomisko izaugsmi ir pievērsušies Š.Š. Gubajevs, J.P. Ardaševa, A.I. Šinkevičs, N. Berzons, V.N. Žukovs, K. Guseva, N. Markova, J.M. Ivanovs, J. Šiškovs, J.A. Kleimane, S.M. Borisovs u.c.

Atsevišķus problēmu aspektus, kas saistīti ar investīciju ietekmi uz reģionu ekonomisko izaugsmi ekonomiskās nestabilitātes apstākļos, ir pētījuši gan ārvalstu autori (D.P. Ans, R.D. Ludema, E. Kristi, M. Krozjē, S. Drēgers, O. Frics, E. Gurvičs, S. Keiss, A. Kazinovskis, I. Korhonens, H. Simola, S. Vergens, P.A. Bergejiks, I. Renkins, K. Kolins, Ž. Koens, D. Boraka, Dž. Ītons, M. Engerss, V. Kempfers, A. Lovenbergs, E. Morē, R. Nelsons, R. Porters, Dž. Šots, M. Smeitss, S. Jēkabsone, I. Skribāne), gan Krievijas autori (J.I. Vasiljeva, N.A. Bikovs, M.J. Kuzņecs, V.A. Mau, A.P. Portanskis, S.F. Sutirins, A.G. Kovala, O.J. Trofimenko).

Reģionālās ekonomikas modernizācijas problēma, apzinot jaunus tās izaugsmes avotus, starp kuriem tiek īpaši izcelta starpreģionālā ekonomiskā sadarbība, ir aplūkota tādu autoru darbos kā S.J. Glazjevs, A.I. Tatarkins, L.I. Abalkins, V.A. Iljins, T.V. Uskova, M.P. Burovs, P.A. Minakirs, N.N. Nekrasovs, A.G. Granbergs, B.M. Štūlbergs un V.N. Ķeksins.

Izvirzītā hipotēze

Pētījuma zinātnisko hipotēzi veido pieņēmums, ka reģiona ekonomiskās izaugsmes tempi ievērojamā mērā ir atkarīgi no pakāpes, kādā reģiona ekonomika ir iesaistīta starpreģionālajās investīciju attiecībās, un svarīgākie faktori, kas nosaka reģionālās ekonomikas attīstību un izaugsmi, ir investīcijas un starpreģionālā apmaiņa.

Pētījuma mērķis un uzdevumi

Promocijas darba mērķis ir izstrādāt starpreģionālās investīciju sadarbības attīstības koncepciju, identificējot un izpētot tendences un īpatnības, kas piemīt tās ietekmei uz makroreģiona ekonomiskās izaugsmes potenciālu.

Lai sasniegtu darba mērķi, tika izvirzīti un atrisināti šādi uzdevumi:

- 1) apkopotas konceptuālās nostādnes makroreģiona sociālekonomiskās sistēmas attīstības jomā;
- 2) pamatota starpreģionālās investīciju sadarbības nozīme reģionu ekonomiskajā attīstībā un analizētas reģionu sadarbības institucionālā veidola un regulēšanas mehānismu īpatnības no ekonomiskās izaugsmes viedokļa, ņemot vērā Krievijas un Eiropas Savienības pieredzi;
- 3) veikta Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala reģionu attīstības ekonomiskā analīze veidojošos makroreģionu griezumā un novērtēta starpreģionālās investīciju sadarbības ietekme uz KF CFA reģionu ekonomikas attīstību un izaugsmi;
- 4) izstrādāta koncepcija starpreģionālās investīciju sadarbības attīstīšanai KF CFA Centrālajā melnzemēs makroreģionā;
- 5) izstrādāta starpreģionālās investīciju sadarbības KF CFA Centrālajā melnzemēs makroreģionā stratēģija.

Pētījuma objekts

Pētījuma objekts ir starpreģionālā investīciju sadarbība (kā piemēru aplūkojot KF Centrālā federālā apgabala Centrālo melnzemēs makroreģionu).

Pētījuma priekšmets

Pētījuma priekšmets ir starpreģionālās investīciju sadarbības kā makroreģiona ekonomiskās izaugsmes instrumenta attīstības teorētisko, metodisko un praktisko problēmu kopums.

Pētījuma metodes

Pētījuma metodoloģija ietver sistēmisku pieeju problēmu risināšanai, kas nodrošina kvalitatīvo un kvantitatīvo metožu vienotību. Tika izmantotas šādas metodes:

— kvalitatīvā kontentanalīze, monogrāfiskā metode, ar kuras palīdzību tika detalizēti izpētīts pētījuma objekts, balstoties uz plaša zinātniskās literatūras un normatīvi tiesisko avotu klāsta, kā arī ES makroreģionu pieredzes;

— ekonomikas statistiskās izpētes, matemātiskās modelēšanas un skaitlošanas eksperimenta metodes. Lai novērtētu starpreģionālās investīciju sadarbības ietekmi uz reģiona ekonomisko izaugsmi, autors izmantoja korelācijas-regresijas analīzi ar galveno komponenšu metodi. Reģiona ekonomiskās izaugsmes modelēšana tika veikta, izmantojot Koba-Duglasa funkcijas tipa pakāpes funkciju, kas ļāva līdztekus tradicionālajiem faktoriem (darbam un kapitālam) ķemt vērā arī izaugsmes inovāciju komponenti. Aprēķinu veikšanai tika izmantots atbilstīgs programmnodrošinājums (MS Excel, SPSS Statistics).

Pētījuma teorētiskos un metodoloģiskos pamatus veido vietējo un ārvalstu zinātnieku darbi, kas veltīti reģionu investīciju darbības valsts regulējuma mehānismu pilnveides jautājumiem, institucionālās teorijas pamatnostādnēm, reģionālās attīstības koncepcijai, teritorialajai ekonomikai un starpreģionālajai sadarbībai.

Pētījuma ierobežojumi

Autors pēta Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala reģionus. Lai novērtētu KF CFA ekonomisko attīstību un tā sastāvā ietilpst ošo reģionu starpreģionālās investīciju sadarbības īpatnības, tika apstrādāti apgabala reģionu makroekonomiskie rādītāji veidojošos makroreģionu – KF CFA Centrālā makroreģiona un Centrālā melnzemes makroreģiona – griezumā.

Šī promocijas darba izstrādes ietvaros veiktais pētījums balstās uz laika rindu datiem par laikposmu no 2010. līdz 2016. gadam. Kopš 2017. gada janvāra ekonomiskās darbības veidi Krievijas Federācijā tiek klasificēti saskaņā ar Viskrievijas ekonomisko darbību klasifikatoru (OKVED 2). Klasifikatora strukturālās izmaiņas būtiski ietekmēja rūpnieciskās ražošanas datus, ko sniedz Krievijas valsts federālais statistikas dienests (*Rosstat*). Šī iemesla dēļ, lai nodrošinātu korektu salīdzinājumu, tika analizēti ražošanas indeksi, balstoties uz datiem par 2010.–2016. gadu, saskaņā ar OKVED 1.

Lai novērtētu, kādā pakāpē reģiona ekonomika ir iesaistīta starpreģionālajās attiecībās, un analizētu starpreģionālās investīciju sadarbības ietekmi uz ekonomikas attīstību mūsdienu sociālekonomiskajos apstākļos, izmantojot Krievijas valsts federālā statistikas dienesta (*Rosstat*) sniegtu informāciju par 2010.–2016. gadu, tika izanalizēti dati attiecībā uz diviem KF CFA reģioniem – Maskavas pilsētu un Belgorodas apgabalu, kuri veidojošajos makroreģionos vidū ieņem uz eksportu orientētāko reģionu līderpozīcijas.

Darbā ir analizēti tīmeklī publiski pieejamie dati par apsteidzošas sociālekonomiskās attīstības teritoriju (ASEAT) – tādu pilsētu kā Gubkina (Belgorodas apgabalā), Pavlovska (Voroņežas apgabalā) un Kotovska (Tambovas apgabalā) – funkcionēšanas rezultātiem. Informācija tika meklēta Krievijas Reģionālās attīstības ministrijas, Monopilsētu attīstības fonda un municipālo veidojumu „Gubkina”, „Pavlovska” un „Kotovska”, kuru teritorijās ir izveidotas ASEAT, administrāciju oficiālajās tīmekļvietnēs, reģionu un municipālo veidojumu oficiālajos plāssaziņas līdzekļos, KF subjektu un attīstības uzņēmumu, kā arī mazās un vidējās uzņēmējdarbības investīciju portālos.

ASEAT ietekmes uz KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzemes makroreģiona attīstību ekonomiskajai analīzei tika izmantoti dati, kas raksturo to funkcionēšanu kopš izveides brīža.

Pētījuma laika un reģionālā struktūra

Šī promocijas darba ietvaros veiktais pētījums tika izstrādāts, balstoties uz statistiskās analīzes datiem Krievijas Federācijā tās federālo apgabalu griezumā. Padziļinātai analīzei tika pakļauti KF Centrālā federālā apgabala un tā sastāvā ietilpst ošo reģionu ekonomiskās

attīstības rādītāji par laikposmu no 2010. līdz 2018. gadam. Īpašos aprēķinos, kas bija nepieciešami, lai veiktu starp mainīgajiem pastāvošās korelācijas-regresijas analīzi, izstrādājot starpreģionālās investīciju sadarbības ietekmes uz reģiona kopprodukta pieaugumu modeli, tika izmantoti dati par laikposmu no 2010. līdz 2017. gadam.

Pētījuma zinātniskā novitāte

Pētījuma gaitā izdarītie secinājumi un izstrādātie ieteikumi veido ieguldījumu starpreģionālās investīciju sadarbības valsts regulējuma sistēmas teorētisko pamatu attīstībā. Pētījuma novitāte ir šāda:

1. ir izstrādāta konceptuālā pieeja starpreģionālās investīciju sadarbības valsts regulējumam, kas atšķiras no līdz šim piedāvātajām nostādnēm tādējādi, ka tā atspoguļo mūsdienu sociālekonomiskos apstākļus un ir papildināta ar tādiem komponentiem kā institūti reģionu investīciju sadarbības attīstīšanai, kā arī plašāka teritorialās attīstības stratēģiskās plānošanas un prognozēšanas pārvaldības izmantošana praksē, izveidojot un attīstot izaugsmes punktus. Tas paplašina piedāvātās piejas heristiskās iespējas, un tās īstenošana pastiprinās starpreģionālās investīciju sadarbības regulējumu valsts līmenī, palīdzēs pārvarēt reģionālās attīstības negatīvās tendences rietumvalstu sankciju apstākļos un sekmēs reģionālās ekonomikas izaugsmi;

2. ir pamatota nozīme, kāda no reģionu ekonomikas attīstības viedokļa piemīt starpreģionālajai investīciju sadarbībai kā vienam no ekonomiskajiem instrumentiem, kuri palielina reģionu izaugsmes endogēno faktoru aktivitāti, kas vienlaikus determinē reģionālās izaugsmes kvalitāti un dinamiku, sekmē disproporciju samazināšanu makroreģionā ietilpst ošo teritoriju attīstībā un vienotas ekonomiskās attīstības telpas veidošanos;

3. ar korelācijas-regresijas analīzes palīdzību ir noskaidrota starpreģionālās investīciju sadarbības ietekme uz reģiona attīstības makroekonomiskajiem rādītājiem; ir iegūti regresijas vienādojumi, kas raksturo sakarību starp preču ražošanas apjomu KF Centrālajā federālajā apgabalā, Maskavā un Belgorodas apgabalā un tādiem faktoriem kā investīcijas un starpreģionālā apmaiņa;

4. ir izstrādāta koncepcija KF CFA Centrālā melnzaļenes makroreģiona reģionu starpreģionālās investīciju sadarbības attīstīšanai ASEAT izveides un attīstības ietvaros. Šīs koncepcijas īstenošanas mērķis ir izlīdzināt apgabala reģionu sociālekonomiskās attīstības līmeni, koncentrējot valsts un privātās investīcijas kompleksos investīciju projektos, kuru efektam piemīt multiplikatīvs raksturs, ko apstiprina rezultāti, kas iegūti, novērtējot komplekso investīciju projektu potenciālu saistībā ar ASEAT „Gubkina”, ASEAT „Pavlovska” un ASEAT „Kotovska” izveidi un attīstību makroreģiona ekonomiskās attīstības veicināšanas nolūkā;

5. ir izstrādāts mehānisms starpreģionālās investīciju sadarbības organizācijai un pārvaldībai kompleksu investīciju projektu ietvaros, kura galvenie elementi ir dažādi makroreģiona attīstības institūti, un ASEAT adaptīvā mehānisma instruments pielāgošanai KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzaļenes makroreģiona apstākļiem.

Darba praktiskā nozīme

Autora ierosinājumu un ieteikumu īstenošana ļaus paaugstināt KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzaļenes makroreģiona reģionu starpreģionālās investīciju sadarbības efektivitātes līmeni un pastiprināt tās labvēlīgo ietekmi uz reģiona ekonomikas attīstību un izaugsmi ekonomiskās nestabilitātes apstākļos. Ierosināto pasākumu īstenošana nodrošinās reģionu un municipālo veidojumu pilnvaroto varasiestāžu un pārvaldes institūciju aktīvāku sadarbību investīciju jomā.

Praktiskā nozīme izpaužas autora noformulētajos ieteikumos KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzaļenes makroreģiona reģionu ekonomiskās politikas pilnveidei

starpreģionālās investīciju sadarbības regulēšanas jomā. Iegūtos rezultātus var izmantot reģionālās un municipālās institūcijas, lai izstrādātu reģionu ilgtspējīgas attīstības koncepcijas, stratēģijas un programmas, kā arī stratēģijas reģionu investīciju sadarbībai kompleksu investīciju projektu īstenošanas ietvaros.

Praktiska nozīme ir arī apsteidzošas sociālekonomiskās attīstības teritoriju ietekmes uz KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzaļes makroreģiona attīstību ekonomiskās analīzes rezultātiem un ASEAT ietvaros īstenotās starpreģionālās investīciju sadarbības mehānisma adaptācijai ekonomiskās izaugsmes punktu izveidei makroreģionā.

Promocijas darba galvenās nostādnes padziļina un papildina līdzšinējos pētījumus, kas veltīti reģionālo investīciju projektu pārvaldības teorētiskajām un praktiskajām problēmām reģiona sociālekonomiskās attīstības mērķu īstenošanas kontekstā, un var tikt izmantotas augstākās izglītības jomā, tostarp tādu disciplīnu apguvē kā reģionālā ekonomika, reģionālās finanses u.c.

Pētījuma rezultāti

1. Darbā ir sistematizētas galvenās pieejas reģionu attīstībai mūsdienu apstākļos, kā arī metodes un mehānismi, kas tiek izmantoti reģionu sadarbības regulēšanai ekonomiskās izaugsmes veicināšanas nolūkos gan Krievijā, gan ES valstīs, lai noskaidrotu, kādas ir iespējas tos adaptēt izmantošanai Krievijā.

2. Pētījuma gaitā ir iegūti analīzes rezultāti, kas atspoguļo starpreģionālo investīciju sadarbību KF CFA Centrālajā melnzaļes makroreģionā laikposmā no 2010. līdz 2018. gadam, kā arī tai piemītošās īpatnības un galvenās problēmas, kas kavē inovatīvos procesus apgabala reģionos un nelabvēlīgi ietekmē ekonomisko izaugsmi.

3. Autors ir izstrādājis starpreģionālās investīciju sadarbības ietekmes uz reģiona ekonomisko izaugsmi un attīstību modeli.

4. Ir ierosināts izmantot tādu pieju starpreģionālajai investīciju sadarbībai, kuras ietvaros kompleksi investīciju projekti tiek izmantoti kā instruments KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzaļes makroreģiona reģionu ekonomiskās attīstības veicināšanai.

5. Darbā ir izstrādāts mehānisms starpreģionālās investīciju sadarbības organizācijai un pārvaldībai kompleksu investīciju projektu ietvaros, kura galvenie elementi ir dažādi makroreģiona attīstības institūti, un ASEAT adaptīvā mehānisma instruments pielāgošanai KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzaļes makroreģiona apstākļiem.

Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes

1. Strukturālās krīzes un ārējā spiediena uz Krievijas ekonomiku kontekstā viens no efektīvākajiem Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala Melnās Zemes makroreģiona reģionālās attīstības noteicošajiem faktoriem ir starpreģionālā investīciju sadarbība.

2. Pamatojoties uz korelācijas un regresijas analīzi, promocijas darbā tiek atklāta starpreģionu investīciju sadarbības ietekme uz reģiona attīstības makroekonomiskajiem rādītājiem; Tieki iegūti regresijas vienādojumi, kas izsaka Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala, Maskavas un Belgorodas apgabala preču ražošanas apjoma atkarību no tādiem faktoriem kā investīcijas un starpreģionālā tirdzniecība.

3. Lai īstenotu Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala Melnās Zemes makroreģiona izaugsmes un attīstības potenciālu, veicināšanas darbā tika izstrādāts starpreģionālās investīciju sadarbības organizatorisks un vadības mehānisms sarežģītu investīciju projektu ietvaros, kā arī ierosināts organizatoriska, informatīva un uz programmu vērstu pasākumu komplekss.

Rezultātu aprobācija

Pētījuma teorētiskās un praktiskās nostādnes ir atspoguļotas 11 zinātnisku rakstu publikācijās zinātniskos žurnālos, kā arī starptautiskās zinātniski praktiskās konferencēs un kongresos, tostarp IV starptautiskajā zinātniskajā kongresā, Krievijas Federācijas valdības Finanšu universitātes katedrā „Organizācijas ekonomika” (Maskava, 2016); II starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē „Krievijas Federācijas sociālekonomiskās attīstības potenciāls” (Maskava, 2016); XII starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Dabas resursu pārvaldības un sociālekonomisko sistēmu attīstības problēmas mūsdienās” (Maskava, 2016).

Iegūtie rezultāti ir izmantoti par pamatu pētījumiem, kas veikti, izstrādājot autora monogrāfijas „*Theoretische Grundlagen des Mechanismus der Heranziehung der ausländischen Investitionen in die Regionen der RF und die Begründung ihrer praktischen Anwendbarkeit*” (Vīne, Austrija, 2015), un „*Attraction mechanism of foreign investment to the Russian Federation regions: theoretical basis and the rationale for its practical applicability*” (Roli, Ziemeļkarolīna, 2015).

Autora personīgais ieguldījums

Visus promocijas darbā izklāstītos zinātniskos rezultātus autors ir ieguvis pats. No publicētajiem zinātniskajiem darbiem, kas izstrādāti līdzautora statusā, ir izmantotas tikai idejas, aprēķini un nostādnes, kas ir autora personīgā darba rezultāts un veido viņa individuālo ieguldījumu.

Promocijas darba struktūra

Pētījuma mērķis un uzdevumi nosaka promocijas darba struktūru, kas sastāv no ievada, trim nodaļām un nobeiguma, kā arī izmantoto avotu saraksta un pielikumiem. Darba kopējais apjoms ir 171 lappušu, tajā ir 21 attēls un 40 tabulu, tam ir 4 pielikumi.

Ievadā ir atspoguļota pētījuma aktualitāte, noteikts tā mērķis un noformulēti uzdevumi, priekšmets un objekts, izvirzīta hipotēze, kā arī pamatota pētījuma zinātniskā novitāte un praktiskā nozīme.

1. nodaļā „Starpreģionālās investīciju sadarbības ietekmes uz ekonomisko attīstību mūsdienu sociālekonomiskajos apstākļos teorētiskie pamati” ir pamatotas teorētiskās pieejas reģionu attīstības būtībai, nosacījumiem un faktoriem un starpreģionālās investīciju sadarbības saturam, analizētas reģionu sadarbības institucionālā veidola īpatnības un ekonomiskās izaugsmes un attīstības veicināšanas nolūkos izmantotie regulēšanas mehānismi, ņemot vērā Krievijas un ārvalstu pieredzi.

2. nodaļā „KF Centrālā federālā apgabala reģionu attīstības tendences un faktori”, balstoties uz ekonomiskās analīzes, ir identificētas KF Centrālā federālā apgabala reģionu attīstības tendences veidojošos makroreģionu griezumā. Autors ir noskaidrojis īpatnības, kas piemīt investīciju procesam un starpreģionālajai investīciju sadarbībai KF Centrālā federālā apgabala reģionos, un apzinājis ar to saistītās problēmas. Lai novērtētu, kādā pakāpē reģiona ekonomika ir iesaistīta starpreģionālajās attiecībās, tiek piedāvāts modelis, kas ļauj noteikt sakarību starp tādiem mainīgajiem kā starpreģionālā apmaiņa, investīcijas un reģiona kopprodukts. Izmantojot matemātiskās modelēšanas instrumentāriju, ir novērtēta šo faktoru ietekme uz CFA, kā arī divu tā reģionu – Maskavas pilsētas un Belgorodas apgabala – koproduktu.

3. nodaļā „Starpreģionālās investīciju sadarbības attīstība mūsdienu sociālekonomiskajos apstākļos”, vadoties pēc jaunajām Krievijas ekonomikas attīstības prioritātēm, ir noteiktas starpreģionālās investīciju sadarbības perspektīvas KF Centrālā federālā apgabala Centrālajā melnzemēs makroreģionā. Ir izstrādāta koncepcija starpreģionālās investīciju sadarbības attīstīsanai makroreģionā apsteidzošas sociālekonomiskās attīstības teritoriju tīkla izveides ietvaros. Autors ir novērtējis potenciālu,

kāds piemīt kompleksu investīciju projektu īstenošanai, kas ietver apsteidzošas sociālekonomiskās attīstības teritoriju „Gubkina”, „Pavlovska” un „Kotovska” izveidi un attīstību KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzemes makroregiona ekonomiskās izaugsmes veicināšanas nolūkā. Starpregionālās investīciju sadarbības mehānisms apsteidzošas sociālekonomiskās attīstības teritoriju izveides un attīstības ietvaros ir adaptēts ekonomiskās izaugsmes punktu izveidei makroregionā.

Nobeigumā ir noformulēti secinājumi un ieteikumi, kas balstās uz veiktā pētījuma rezultātiem.

1. STARPREĢIONĀLĀS INVESTĪCIJU SADARBĪBAS IETEKMES UZ EKONOMISKO ATTĪSTĪBU MŪSDIENU SOCIĀLEKONOMISKAJOS APSTĀKĻOS TEORĒTISKIE PAMATI

1. nodaļa sastāv no 3 sadaļām, tajā ir 47 lappuses, 1 attēls un 4 tabulas

1.1. Reģiona izaugsmes un attīstības būtība un tendencies mūsdienās

Mūsdieni apstākļos arvien biežāk ir vērojamas atšķirības starp reģionu fiziskajām robežām un reģionu svarīgāko sociālās un ekonomiskās attīstības problēmu teritoriālajām aprisēm. Reģionalizācijas procesi, kuru rezultātā aizvien vairāk palielinās atsevišķu teritoriju savstarpējā ekonomiskā, politiskā un sociālā sasaiste³, izraisa tādu tendenču pastiprināšanos, kuras E. Svingedo ir nosaucis par „mērogošanas” efektu⁴. Šis process, kas norisinās pie reģionu robežām, rada „teritoriālu institucionālo nobīdi”⁵ – izveidojas relatīvi patstāvīgas un daudzējādā ziņā jaunas teritorijas, kas savā būtībā ir ģeoekonomiski, ģeopolitiski un kultūrsociāli kompleksi. Tostarp dažādu reģionu teritorijas var būt izvietotas ap vienu lielu ekonomisko subjektu, kuram ir svarīga tā darbības ekonomisko, politisko un ģeogrāfisko faktoru kopība.

Pastāv tendencies pārskatīt reģionu pierobežas apvidu funkcijas sociālajā un ekonomiskajā attīstībā: reģionu robežas arvien lielākā mērā zaudē savas barjerfunkcijas, kļūstot par saskarsmes zonām. Reģionālās attīstības izpētes fokuss pamazām pārvietojas no formālajām politiskajām robežām uz robežu izpēti no sociālās telpas un ekonomiskajiem aspektiem – no lokāla līmeņa uz globālu un reģionālu līmeni.

Šāda pieeja reģiona attīstības problēmai ir ieguvusi precizējumu izaugsmes polu teorijā, kas skaidro ekonomisko izaugsmi, balstoties uz strukturālām izmaiņām, ko izraisa atsevišķu reģionālās ekonomikas nozaru izaugsme⁶. Reģionālās attīstības telpas, ko agrāk nodalīja robežas, kļūst arvien vairāk savā starpā sasaistītas, izveidojot noturīgus starpreģionālās mijiedarbības tīklus⁷. Administratīvi teritoriālo vienību robežas valsts sastāvā aizvien biežāk „šķērso” sarežģīts, no valsts regulējumam izmantotajām praksēm izrietošu starpreģionālo ekonomisko attiecību tīkls.

Globālās ekonomiskās lejupslīdes, dziļas ekonomiskās krīzes un ap Krieviju izveidojušās ārpolitiskās situācijas saasināšanās apstākļos meklējumi pēc efektīvākiem risinājumiem krīžu nelabvēlīgo izpausmu mazināšanai Krievijas ekonomikā prasa aktivizēt nacionālās valdības un reģionālo varasiestāžu centenus, kas vērsti uz attīstības jomā īstenojamās politikas pārskatīšanu un korekciju⁸. Reģionālā politika, kas agrāk bija vērsta lielākoties uz reģionu attīstības izlīdzināšanu un ilgtspēju, jaunu izaugsmes iespēju nodrošināšanu un sabiedrības dzīves apstākļu uzlabošanās garantijām, šodien ir ieguvusi papildu uzdevumu – samazināt nenoteiktību saistībā ar notiekošo ģeopolitisko sadursmju sekām un izaicinājumiem, kuru priekšā atrodas valsts.

³ Zaslavskaya, N. EU-Russia political and security cooperation: major research trends // Journal of Contemporary European Studies. – 2020. – No. 27(2). – Pp. 147-158.

⁴ Swyngedouw, E. Neither global nor local: “glocalization” and the politics of scale. In K. Cox (Ed.), Spaces of Globalization Reasserting the Power of the Local, 1997. – Pp. 137-166. Pieejams: <http://scholar.google.com/scholar?q=swyngedouw#0> [Skaņīts: 12.06.2019.]

⁵ Turpat.

⁶ Domínguez-Jiménez, M. An analysis of EU FDI inflow into Russia// Russian Journal of Economics. – 2020. – No. 6(2). – Pp. 144-161.

⁷ Lee, I., Feiock R.C., Lee Y. Competitors and Cooperators: A Micro-Level Analysis of Regional Economic Development Collaboration Networks // Public Administration Review. – 2011. – No. 72(2). – Pp. 254.

⁸ May, B.A. Глобальные тренды и вызовы. Pieejams: <http://institutiones.com/politika/3121-na-isxode-globalnogo-krizisa.html> [Skaņīts: 08.08.2018.]

Par vienu no atbildēm uz Krievijas ekonomiskās attīstības galvenajiem izaicinājumiem, kas saistīti ar izkļūšanu no ieilgušās recesijas un ilgtermiņa perspektīvā risināmajiem noturīgas ekonomiskās izaugsmes uzdevumiem, kļuva Teritoriālās attīstības stratēģija laikposmam līdz 2025. gadam (apstiprināta ar Krievijas Federācijas valdības 2019. gada 13. februāra rīkojumu Nr. 207-r)⁹.

Stratēģijā, kurai ir jāķūst par kvalitatīvi jaunu reģionālās attīstības stratēģisko ieviržu noteikšanas dokumentu¹⁰, starp valsts teritoriālās attīstības principiālajām tendencēm ir minēta ekonomiskās izaugsmes koncentrēšanās ierobežotā skaitā centru, kas atrodas 14 lielākajās aglomerācijās un no kuriem katrs nodrošina vairāk nekā vienu procentu no Krievijas Federācijas subjektu reģionālā kopprodukta (RKP) summārā pieauguma. Tādējādi par instrumentu, ar kura palīdzību tiks saskaņota un līdzsvarota uz nozarēm vērstā un reģionālā pieeja valsts attīstībai, kļūs makroreģions¹¹, kura robežas veidosies atkarībā no iedzīvotāju skaita un ekonomisko procesu „blīvuma” izmaiņām.

Ir sagaidāms, ka makroreģioni palīdzēs likvidēt valsts administratīvās barjeras, kas saistītas ar blakus esošos Krievijas Federācijas subjektos pastāvošajām varas vertikālēm, atrisināt „iekšējās asinsdošanas” problēmu un pastiprināt starpreģionālo integrāciju, lai īstenotu lielākus investīciju projektus un attīstības programmas.

„Polarizētas izaugsmes scenārijs” stratēģijā tiek aplūkots kā iespējamais valsts attīstības pamats. Šis attīstības scenārijs ir balstīts uz „izaugsmes lokomotīvu” lomas piešķiršanu atsevišķiem reģioniem¹². Lai īstenotu makroreģiona modeli, būs nepieciešams padziļināt un paplašināt starpreģionālo sadarbību, pirmkārt, investīciju jomā, izstrādājot strukturālo investīciju politiku, kas ir saistīta ar tās „mērķfunkciju” – sekmēt valsts ekonomiskās izaugsmes stabilitāti un ekonomisko drošumu¹³. Ir svarīgi nodrošināt „interesi par līderpozīcijas ieņemošajiem reģioniem”, pretējā gadījumā modelis paliks tikai „uz papīra”. Šajā kontekstā izšķiroša nozīme ir attīstības institucionālajai videi, kam jāsasaista reģionālās tautsaimniecības teritoriālā attīstība un tās mērķi un uzdevumi ar makroreģiona sociālekonomiskās izaugsmes stratēģiju. Ekonomikas stratēģiskās plānošanas ietvaros KF reģionos izstrādājamo sociālekonomiskās attīstības stratēģiju struktūrā ir jāietver elementi, kas paredzēti tajos ietilpstošo vienību teritoriālās attīstības pārvaldībai.

Reģiona sociālekonomiskās attīstības stratēģijai jānosaka uz teritorijas attīstības regulēšanu vērsto pārvaldības darbību organizācijas sistēma. Reģionu pienākums ilgtermiņā pildīt savas sociālās saistības prasa ietvert šajos dokumentos pasākumus izveidojušos sociālekonomisko disproporciju izlīdzināšanai starp teritorijām, vienlaikus attīstot jau pastāvošos lielos aglomerāciju centrus un perifērās teritorijas, kurām ir attīstības potenciāls krīzes apstākļos.

⁹ Pieejams: <http://static.government.ru/media/files/UVAlqUtT08o60RktOXI22JjAe7irNxc.pdf> [Skaits 01.02.2019.]

¹⁰ Михеева, Н.Н. Стратегия пространственного развития: новый этап или повторение старых ошибок? // ЭКО. – 2018. – № 5. – С. 158.

¹¹ Бухвальд Е.М. Стратегическое планирование территориального развития: монография. М.: Институт экономики РАН, 2016. – С. 54.

¹² Собрание законодательства РФ, 24.11.2008, № 47, ст. 5489.

¹³ Структурно-инвестиционная политика в целях обеспечения экономического роста в России: монография /Под науч. ред. акад. В.В. Ивантера. М.: Научный консультант, 2017. – С. 13.

1.2. Starpreģionālā investīciju sadarbība kā reģionālās attīstības un izaugsmes faktors

Virkne ekonomistu (S.J. Glazjevs, A.I. Tatarkins, L.I. Abalkins, V.A. Iljins, T.V. Uskova, M.P. Burovs, P.A. Minakirs, N.N. Nekrasovs, A.G. Granbergs, B.M. Štulbergs, V.N. Ļeksins) uzlūko starpreģionālo ekonomisko sadarbību (mijiedarbību) kā vienu no instrumentiem, kas spēj pārtraukt reģiona teritoriālās attīstības inerci.

Ar starpreģionālo investīciju sadarbību tiek saprasts resursu plūsmu apmaiņas komplekss, kas tiek īstenots starp dažādu reģionu varasiestādēm, juridiskām vai fiziskām personām *de jure* vai *de facto* noslēgtu vienošanos ietvaros, lai pārstāvētu kopīgas intereses pasaules ekonomiskajā telpā un veicinātu šo reģionu ilgtspējīgu attīstību¹⁴. Turklat pieeja izpratnei par reģionu sadarbību ekonomikas teorijā atrodas diapazonā no ļoti vispārinošas, kurās ietvaros tiek pieņemts, ka sadarbība nozīmē kopdarbu, līdz definīcijām, kas vērstas uz darbību (Lī un Grejs apgalvo, ka sadarbību var definēt kā problēmu risināšanas procesu), ar dažādu konkrētizācijas pakāpi nosakot starpreģionālo attiecību veidošanas stratēģiju veidus¹⁵. 1.1. tabulā ir raksturots katrs reģionu savstarpējo attiecību veidošanas stratēģijas veids. Sadarbība šajā kontinuumā ir visaugstākā līmeņa attiecību stratēģija, ko reģioni var izmantot, un tādēļ ir vissarežģītākā. Teorijā minētās kategorijas ir precīzi noteiktas, taču praksē robežas starp tām ir izplūdušas, šaurākas un elastīgākas.

Visizplatītākie saturiskie elementi, ko autors ir iekļāvis jēdzienā „starpreģionālā investīciju sadarbība”, ir šādi jēdzieni: „noteiktas saskaņotas darbības”, „darbību subjekti”, „darbību mērķis”, „veicamo darbību institucionālais pamats”. Šo darbību spektru ierobežo teritoriālo kopienu un varasiestāžu pilnvaras finanšu un investīciju jomā. Tieka norādīts, ka starpreģionālās sadarbības subjekti ir federālās un reģionālās valsts pārvaldes institūcijas, starpreģionālas sabiedriskās organizācijas un asociācijas, uzņēmumi un organizācijas, mājsaimniecības un individuālie uzņēmēji, bet to mērķi – minēto subjektu savstarpējo attiecību attīstība ar investīcijām saistītās sadarbības jomā¹⁶.

1.1. tabula

A.T. Himmelmaņa kontinuum¹⁷

Attiecību stratēģija	Raksturojums
Sadarbība	<ul style="list-style-type: none">• Informācijas apmaiņa• Darbības maiņa• Resursu sadale• Potenciāla stiprināšana• Savstarpējs izdevīgums un kopīga mērķa sasniegšana

¹⁴ Бакуменко О.А. Межрегиональное взаимодействие как фактор развития региональных социально-экономических систем (на примере Северо-Западного федерального округа) // Вестник Псковского государственного университета. Серия «Экономика, право и управление». – 2016. – № 4. – С. 32-47.

¹⁵ Himmelman A.T. On the Theory and Practice of Transformational Collaboration: From Social Service to Social Justice. In C.Huxham (Ed.), Creating Collaborative Advantage (pp.19-43). London: Sage Publications, 1996.

¹⁶ Бакуменко, О.А. Межрегиональное взаимодействие как фактор развития региональных социально-экономических систем (на примере Северо-Западного федерального округа) // Вестник Псковского государственного университета. Серия «Экономика, право и управление». – 2016. – № 4. – С. 35.

¹⁷ Himmelman, A.T. Collaboration for a Change: Definitions, Decision-making Models, Roles and Collaboration Process Guide, April 2004. Pieejams: https://depts.washington.edu/ccph/pdf_files/4achange.pdf [Skatīts: 06.11.2019.]

Attiecību stratēģija	Raksturojums
Kooperācija	<ul style="list-style-type: none"> • Informācijas apmaiņa • Darbības maiņa • Resursu sadale • Savstarpējs izdevīgums un kopīga mērķa sasniegšana
Koordinācija	<ul style="list-style-type: none"> • Informācijas apmaiņa • Darbības maiņa • Savstarpējs izdevīgums un kopīga mērķa sasniegšana
Tikls	<ul style="list-style-type: none"> • Informācijas apmaiņa kopīga izdevīguma nolūkā

Pastāvošajos apstākļos starpreģionālā investīciju sadarbība darbojas kā viens no ekonomiskajiem instrumentiem, kas aktivizē endogēnos reģionu izaugsmes faktorus, vienlaikus determinējot reģionālās izaugsmes kvalitāti un dinamiku reģionu teritoriālās attīstības politikas īstenošanas kontekstā. Nodrošinot ekonomiskās saiknes starp reģioniem, veiksmīga starpreģionālā investīciju sadarbība ļauj mazināt disproporcijas makroreģionā ietilpstoto teritoriju attīstībā, un dod ieguldījumu vienotas ekonomiskās attīstības telpas izveidē.

Īpaši svarīga nozīme starpreģionālajai investīciju sadarbībai ir depresīvos reģionos, jo to ekonomikas attīstība ir atkarīga no ārējām investīcijām, kas paredzētas prioritāru sociālekonomiskās attīstības projektu un programmu īstenošanai ierobežota budžeta apstākļos. Sasniegt „kritisko” līmeni, kas nodrošina pastāvošo vienošanos par starpreģionālu sadarbību ietvaros iedibinātas „stratēģiskās partnerības” paradigmas izmantošanu, iespējams tikai ar nosacījumu, ka reģionālās varasiestādes izprot tās patieso vērtību un savstarpēji atzīst vajadzības un intereses. Agrāko starpreģionālo attiecību „izsmeltības”, izveidojušās politiskās kultūras un sadarbības formu trūkumu apzināšanās rezultātā vietējām varasiestādēm ir jānonāk pie tā, ka tiek kopīgi meklētas atbildes uz jautājumu, kādai ir jābūt starpreģionālajai investīciju sadarbībai, lai sasniegtu ekonomiskās attīstības un izaugsmes mērķus. Ir acīmredzams, ka starpreģionālās investīciju sadarbības īstenošana ir jākoordinē federālo apgabalu vai makroreģionu līmenī saskaņā ar to stratēģijām un attīstības programmām.

Lai paplašinātu un padziļinātu reģionu sadarbību investīciju jomā un to kvalitatīvi mainītu, ir nepieciešams stratēģiskos reģionālās attīstības dokumentos saskaņot šīs sadarbības virzienus, mehānismus un formas. Reģionu varasiestāžu un pārvaldes institūciju mijiedarbībai jābūt vērstai uz tādas sadarbības infrastruktūras un institucionālo priekšnoteikumu radīšanu, kas nodrošina visu tās dalībnieku interešu ievērošanu neatkarīgi no to statusa un ietekmes sfēras.

1.3. Starpreģionu attīstības novērtēšanas metodiskie aspekti ES

Daudzi pētnieki atzīst, ka šodien īstenojamā reģionālā politika starpreģionālās sadarbības jomā, kuras ietvaros „katrs reģions, kuram ir savs resursu potenciāls, necenšas dalīties tajā ar citiem reģioniem,”¹⁸ ir klūdaina.

Jautājums, kas saistīts ar starpreģionālām struktūrām Krievijas reģionu ekonomiskās attīstības koordinēšanai tirgus ekonomikas apstākļos, piesaistīja Krievijas zinātnieku un citu speciālistu uzmanību jau 20. gadsimta 90. gadu vidū – ekonomiskās krīzes un sāpīgu strukturālo un institucionālo reformu apstākļos starpreģionālas struktūras tika uzlūkotas kā

¹⁸ Ускова, Т. В., Лукин, Е.В. Проблемы экономического роста территории. Вологда: ИСЭРТ РАН, 2013. – С. 10-16.

iespējamais līdzeklis krīzes izpausmju mīkstināšanai un nacionālās ekonomikas kolapsa novēršanai.

Zinātniskajiem pētījumiem, kas veltīti ekonomiskās attīstības starpreģionālās koordinācijas problēmām, „pirmssankciju” periodā pievērsās daudzi Krievijas pētnieki¹⁹. Pēdējos gados atkal atdzimst interese par starpreģionālu institūtu izpēti. Vienlaikus saglabājas virkne diskutējamu jautājumu. Tostarp tas, ka gan vietējā, gan ārvalstu ekonomikas zinātnē starpreģionālā sadarbība galvenokārt tiek aplūkota tikai no federācijas subjektu savstarpejo attiecību un to īstenošanas formas viedokļa²⁰, lai gan uzkrātā Krievijas federālisma funkcionēšanas pieredze, kā arī principiāli jaunā ekonomiskā situācija valstī radīja nepieciešamību pētīt ekonomiskās attīstības starpreģionālās koordinācijas institūciju izveides un institucionalizācijas problēmas, uzlūkojot tās kā iespējamo instrumentu attīstības politikas īstenošanai un Krievijas ekonomiskās telpas homogenizācijai.

Pētījuma gaitā tika pieņemts lēmums analizēt ES dalībvalstu uzkrāto pieredzi saistībā ar reģionālās ekonomiskās sadarbības regulēšanu sociālekonomiskās attīstības jomā. Šīs integrējošās apvienības ietvaros visai īsā laikā tika izveidota institūtu sistēma, lai regulētu ekonomiskās attīstības jomu ES reģionos un reģionu sadarbību, kas vērsta uz kopīgu attīstības mērķu sasniegšanu.

Atbilstīgi šī pētījuma mērķiem tika analizētas federatīvas „vecās Eiropas” valstis (Vācija, Austrija un Belģija) un vēlāk pievienojušās postsociālistiskās valstis – Čehijas Republika, Ungārija un Polija.

Veiktā analīze parādīja, ka ES reģionālā politika, pirmkārt, ir investīciju politika, kas nodrošina nepieciešamo investīciju pamatu ES attīstības stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanai²¹. Politika aptver visus Eiropas Savienības reģionus un pilsētas, un tās īstenošanas mērķis ir sekmēt darba vietu radīšanu, uzņēmējdarbības konkurētspēju, ekonomisko izaugsmi, ilgtspējīgu attīstību un pilsoņu dzīves kvalitātes uzlabošanos²².

Eiropas Savienības makroreģionālā politika kalpo kā politisks instruments, kas ļauj valstīm, kuras atrodas vienā ES reģionā, kopīgi risināt problēmas un meklēt iespējas to novēršanai, kā arī optimāli izmantot kopīgo investīciju potenciālu. Makroreģionālo stratēģiju uzmanības centrā ir kopīgas problēmas un iespējas, kas identificētas katrā makroreģionā. Starpvaldību iniciatīvu īstenošana balstās uz dalībvalstu pakļāvības un visaptverošajām ekonomiskajām (investīciju) saiknēm, kas pastāv to starpā.

Vairumā ES valstu reģionālās ekonomiskās sadarbības regulēšana teritoriālās attīstības un starpreģionālās ekonomiskās sadarbības jomā ir uzdota īpašiem starpreģionālo sakaru koordinācijas institūtiem, kas tiek izveidoti valsts varasiestāžu paspārnē, dažādām organizācijām, kas pilda konsultatīvās funkcijas, koordinējošajām asociācijām municipālā līmenī, kā arī publiskiem reģionālās attīstības uzņēmumiem un struktūrfondiem, kas ir svarīgs starpreģionālās mijiedarbības finansiālā nodrošinājuma instruments. Veiktās teorētiskās analīzes un ES pieredzes izpētes rezultātā autors ir nonācis pie secinājuma, ka ir nepieciešama konceptuāla pieeja starpreģionālās investīciju sadarbības valsts regulējumam, kuras ietvaros atšķirībā no pastāvošajām nostādnēm tiek ņemta vērā mūsdienu situācija un kura ir papildināta ar tādiem komponentiem kā institūti reģionu investīciju sadarbības attīstīšanai, kā

¹⁹ Буров, М. П. Система регулирования экономического взаимодействия регионов. М. : Дашков и Ко, 2007. – С. 317.

²⁰ Бакуменко, О. А. Межрегиональное взаимодействие как фактор развития региональных социально-экономических систем (на примере Северо-Западного федерального округа) // Вестник Псковского государственного университета. Серия «Экономика, право и управление». – 2016. – № 4. – С. 34.

²¹ [New Cohesion Policy. Pieejams: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/](https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/) [Skatīts: 14.03.2019.]

²² OECD (2016). Subnational governments around the world Structure and finance A first contribution to the Global Observatory on Local Finances. Pieejams: <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/Subnational-Governments-Around-the-World-%20Part-I.pdf> [Skatīts: 14.03.2019.]

arī plašāka teritoriālās attīstības stratēģiskās plānošanas un prognozēšanas pārvaldības izmantošana praksē, izveidojot un attīstot izaugsmes punktus. Šāda pieeja veicina nelabvēlīgu reģionālās attīstības tendenču pārvarēšanu rietumvalstu sankciju apstākļos un reģionālās ekonomikas izaugsmi; ir adaptēta teritoriālās attīstības mērķiem veidojošos makroreģionu ietvaros; paaugstina reģiona attīstības pārvaldības efektivitātes līmeni, jo ietver teritoriālās attīstības stratēģiskās plānošanas un prognozēšanas pārvaldības plašu izmantošanu, izveidojot un attīstot izaugsmes punktus; palielina reģionu sadarbības efektivitāti, pateicoties tam, ka tiek izveidoti jauni institūti, lai koordinētu starpreģionālos sakarus, ko reģioni veido bez federālo varasiestāžu līdzdalības.

2. KF CENTRĀLĀ FEDERĀLĀ APGABALA REĢIONU ATTĪSTĪBAS TENDENCES UN FAKTORI

2. nodaļa sastāv no 3 sadaļām, tajā ir 49 lappuses, 13 attēli un 32 tabulas

2.1. Centrālā federālā apgabala reģionu sociālekonomiskās attīstības ekonomiskā analīze un tendences

Lai izstrādātu starpreģionālās investīciju sadarbības pilnveides virzienus, tika veikta KF CFA sociālekonomiskās attīstības īpatnību analīze (2.1. sadaļa), kā arī investīciju procesa un starpreģionālās investīciju sadarbības īpatnību analīze (2.2. sadaļa).

CFA sociālekonomiskajā attīstībā ir identificējama virkne pozitīvu tendenču. Pastāvot stabilam RKP pieaugumam, paaugstinās nominālās aprēķinātās darba algas līmenis un palielinās mazumtirdzniecības apjomī. Šīs izmaiņas atspoguļo tendenci, ko rada RKP apjoma dinamika.

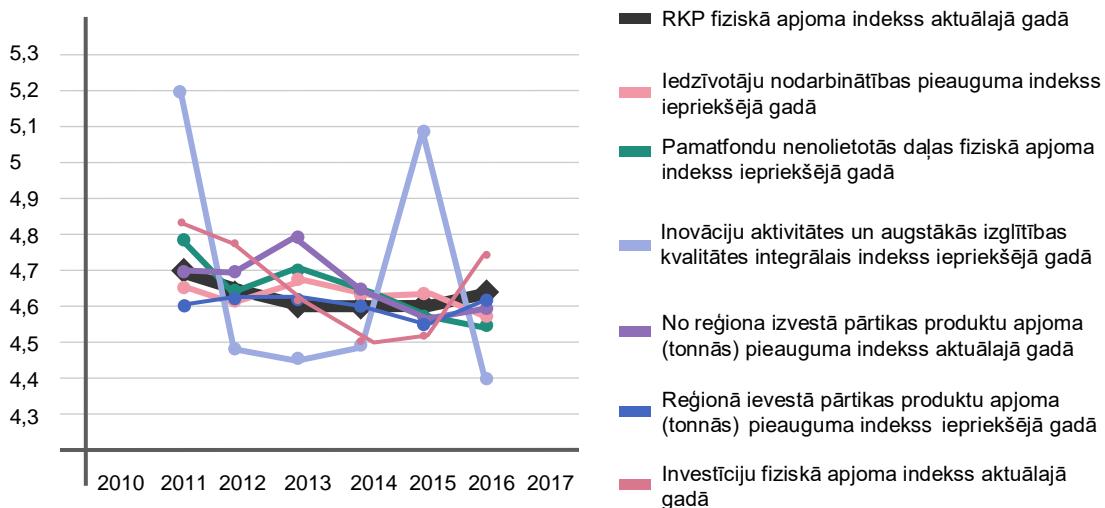
CFA ir attīstīta gan rūpnieciskā ražošana, gan lauksaimniecība (2.2. attēls). RKP struktūrā pārsvars ir tirdzniecībai, tomēr šāda tendence ir vērojama ne visos 17 KF subjektos. Visos subjektos apstrādes rūpniecības īpatsvars pārsniedz 10 %. Divpadsmit KF CFA subjektos apstrādes rūpniecības īpatsvars RKP nozaru struktūrā ir 35 %. Kalugas apgabalā, kā arī Ļipeckas un Tulas apgabalošanas apstrādes rūpniecības īpatsvars sasniedz pat 40 %.

Par rūpnieciskās ražošanas pieaugumu federālajā apgabalā var pateikties rūpniecībai reģionos ārpus galvaspilsētas, kaut arī Maskava rada savu RKP „atvelket” resursus no citiem CFA sastāvā esošajiem kaimiņreģioniem. Tas izraisa reģionu ekonomiskās izaugsmes palēnināšanos un ļauj secināt, ka ir nepieciešams veikt izmaiņas reģionu ekonomiskajā politikā, lai meklētu jaunus endogēnos un eksogēnos izaugsmes faktorus, attīstot sadarbību starp CFA reģioniem.

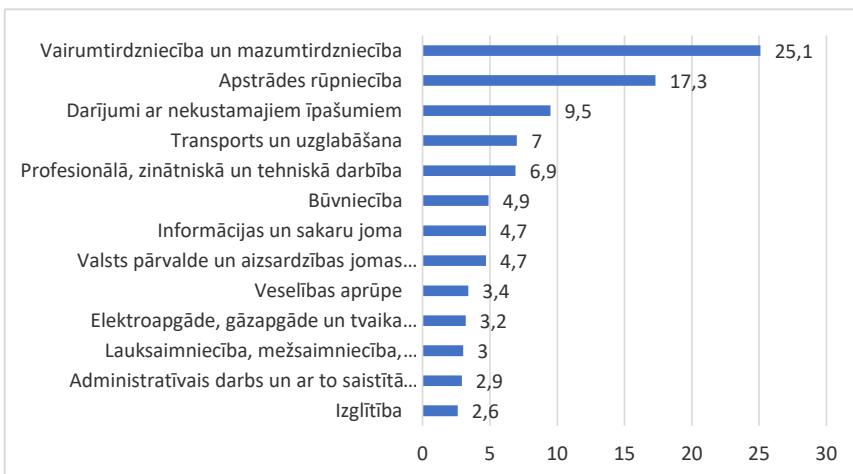
Starp CFA līderiem RKP procentuālā pieauguma ziņā ir Voroņežas apgabals (58,8 %), kā arī Tulas un Tambovas apgabali. Absolūtā izteiksmē Voroņežas apgabala RKP ir palielinājies 2,5 reizes, bet Tulas un Tambovas apgabalu – gandrīz 2,2 reizes. Vislielākais RKP kvantitatīvais pieaugums ir Maskavai, kas vairākas reizes pārsniedz Maskavas apgabala RKP un desmitiem reižu – citu CFA subjektu RKP. Tomēr Maskavas RKP procentuālā pieauguma dinamika atrodas vienā līmenī ar reģiona atpalicējiem – Smoļenskas un Ivanovas apgabaliem. Neskatoties uz CFA vidējam līmenim atbilstošo RKP pieauguma rādītāju, Belgorodas apgabals ir iekļuvis starp 5 reģioniem, kuri ieņem līderpozīcijas RKP absolūto rādītāju ziņā (līdzās Maskavai, Maskavas apgabalam, Voroņežas apgabalam un Tulas apgabalam). Šis fakts ir izskaidrojams ar sākotnējiem izaugsmes ierobežojumiem, ķemot vērā (šim federālajam apgabalam) augstos RKP rādītājus 2010. gadā.

Maskavas RKP īpatsvars Centrālā federālā apgabala RKP dažādos pētāmā laikposma gados sasniedz 60 %. Nozare, kurai objektīvu iemeslu dēļ ir prioritāra loma Maskavas ekonomikā, ir tirdzniecība. Maskavas stāvokļa unikālums CFA sastāvā izskaidro tās ekonomikas īpatsvaru CFA kopējā RKP apjomā. Un šis rādītājs ir saglabājies relatīvi stabils jau kopš 2008. gada (ar svārstībām par 1–3 procentpunktiem). KF galvaspilsēta ir viens no CFA administratīvajiem centriem un Maskavas apgabala centrs. Tas izraisa reģionālā kopprodukta struktūras diversifikāciju apstrādes rūpniecības un tirdzniecības virzienā. Kā redzams 2.2. attēlā, Maskavas apgabala (neskaitot Maskavas pilsētu) RKP īpatsvars CFA RKP struktūrā ir neliels – 37 %. CFA atpalicējs ir Kostromas apgabals ar 1,6 % federālā apgabala RKP struktūrā. Turklat kopš 2008. gada šis rādītājs ir samazinājies par 0,3 procentpunktiem. Citu KF CFA subjektu īpatsvars RKP ir diapazonā no 2 līdz 7,4 %.

Pēdējais minētais rādītājs pieder vēl vienam CFA līderim sociālekonomiskās attīstības rādītāju pieauguma ziņā – Belgorodas apgabalam.

2.1. attēls. CFA attīstību raksturojošo rādītāju indeksu logaritmi (aprēķinājis autors)

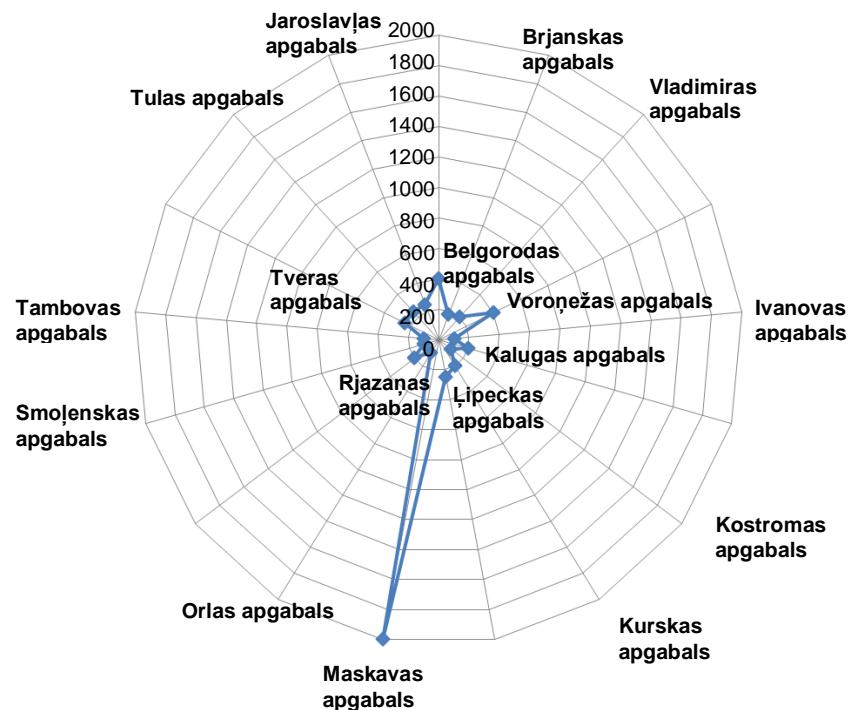
2.2. attēls. CFA RKP nozaru struktūra 2017. gadā, % (aprēķinājis autors, balstoties uz Rosstat datiem)

Ir acīmredzams, ka iepriekšējā attēlā atspoguļotā CFA ekonomikas nozaru struktūras aina ir nedaudz izkroplota tādēļ, ka Maskavas pilsētā, Maskavas apgabalā, Ivanovas apgabalā un Voroņežas apgabalā tirdzniecības īpatsvars ir ievērojami lielāks par pārējo nozaru īpatsvaru, neskaitoties uz attīstīto lauksaimniecību pēdējā no minētajiem apgabaliem. Centrālajā melnzemēs reģionā lauksaimniecība ieņem vadošo pozīciju Brjanskas un Tambovas apgabaloši un ir viena no galvenajām nozarēm pārējos šī reģiona subjektos. Gandrīz 10 %, ko CFA RKP veido darbība, kas ietver darījumus ar nekustamajiem īpašumiem, ir Maskavas pilsētas un Maskavas apgabala ekonomikas „nopolns”, pateicoties nekustamo īpašumu tirgus attīstībai un stabilam to cenu pieaugumam. Lielis šī darbības veida īpatsvars RKP ir arī Voroņežas apgabalā, kur tas pārsniedz 11 %.

Pētījuma vajadzībām visi CFA subjekti tika klasificēti grupās, kuru pamatā ir vidējais RKP laikposmā no 2010. līdz 2016. gadam. Nepieciešamību operēt ar izraudzītā rādītāja

lielumiem, kam piemīt ievērojamas variācijas, radīja visu subjektu apvienošana vairākās kategorijās RKP pieauguma virzienā. Iegūtais grupu sadalījums ir redzams 2.4. attēlā.

Analoģiskā veidā ir iespējams sagrupēt KF CFA subjektus atbilstoši CFA RKP struktūrai KF subjektu griezumā.

2.3. attēls. KF CFA subjektu (neskaitot Maskavas pilsētu) vidējais RKP laikposmā no 2010. līdz 2016. gadam, mljrd. rbl. (aprēķinājis autors)

Izveidotajām kategorijām ir raksturīgs noteikts īpatsvara diapazons kopējā RKP apjomā, kas atbilst šādam grupu sadalījumam: 1. kategorija – $\leq 3,0$ punkti; 2. kategorija – no 3,1 līdz 4,0 punktiem; 3. kategorija – no 4,1 līdz 5,0 punktiem; 4. kategorija – no 5,1 līdz 6,0 punktiem; 5. kategorija – no 6,1 līdz 17,5 punktiem; 6. kategorija – $\leq 17,5$ punkti.

Attiecīgi ir iespējams apkopot KF CFA subjektu sociālekonomiskās attīstības rādītājus 2016. gadā (2.1. tabula).

Mazāk nekā 170 mljrd. rbl.	No 171 līdz 240 mljrd. rbl.	No 241 līdz 310 mljrd. rbl.	No 311 līdz 370 mljrd. rbl.	No 371 līdz 630 mljrd. rbl.	Vairāk nekā 630 mljrd. rbl.
Kostromas apgabals	Tambovas apgabals	Rjazaņas apgabals	Tulas apgabals	Voronežas apgabals	Maskavas apgabals
Ivanovas Apgabals	Brjanskas apgabals	Kurskas apgabals	Jaroslavļas apgabals	Belgorodas apgabals	
Orlas apgabals	Smoļenskas apgabals	Kalugas apgabals	Lipeckas apgabals		

2.4. attēls. CFA subjektu sadalījums pēc RKP apjoma (aprēķinājis autors)

2.1. tabula

**KF CFA subjektu sociālekonomiskās attīstības rādītāji 2016. gadā
(aprēķinājis autors)**

Grupas numurs	Teritorijas platība, tūkst. km²	Vidējais ekonomikā nodarbināto skaits gadā, cilv.	Vidējie naudas ienākumi uz vienu iedzīvotāju mēnesī, tūkst. rbļ.	Mazumtirdzniecības apgrozījums, mljrd. rbļ.	Lauksaimniecības produkcija, mljrd. rbļ.	Uzņēmumu darbības finanšu rezultāta saldo, mljrd. rbļ.
1. kategorija	36,1	491,4	17,5	93,4	28,4	6,5
2. kategorija	40,2	542,6	19,9	154,2	38,2	19,5
3. kategorija	43,1	621,0	21,3	167,1	41,6	31,8
4. kategorija	29,5	767,5	26,4	178,4	45,8	29,1
5. kategorija	38,9	965,6	27,5	302,4	148,3	76,5
6. kategorija	45,2	3 765,8	32,3	1 891,6	92,4	291,1

2.2. tabula

**CFA reģionu iedalījums grupās sadalījumā pa makroreģioniem
(sastādījis autors)**

Attīstības līmenis	Specializācija	CM	CMM
Augsti attīstīti reģioni	Finanšu un ekonomikas centri	Maskava Maskavas apgabals	-
	Orientēšanās uz izejvielu eksportu	-	-
Attīstīti reģioni	Diversificēta ekonomika	-	-
	Ar uzsvaru uz apstrādes rūpniecības	Jaroslavļas apgabals	Liipeckas apgabals
	Ar uzsvaru uz apstrādes rūpniecības	-	Belgorodas apgabals
Vidēji attīstīti reģioni	Agrāri rūpnieciska	Vladimiras apgabals Kalugas apgabals Kostromas apgabals Rjazaņas apgabals	-

Attīstības līmenis	Specializācija	CM	CMM
		Smoļenskas apgabals Tveras apgabals Tulas apgabals	
	Agrāri rūpnieciska	Brjanskas apgabals Orlas apgabals	Voroņežas apgabals Kurskas apgabals Tambovas apgabals
Mazattīstīti reģioni	Rūpnieciska	Ivanovas apgabals	-
	Agrāra	-	-

Veiktā analīze liecina, ka sociālekonomiskās attīstības rādītāju izmaiņas izveidotajās KF CFA subjektu kategorijās apstiprina tendenci, kas izpauðās autora veiktajā klasifikācijā pēc pazīmes „RKP apjoms”. Izņēmums ir tikai tādi rādītāji kā subjekta teritorijas platība un lauksaimniecības produkcija. Tas rada pamatu pieņēmumam, ka tie var nebūtiski ietekmēt subjektu sociālekonomisko attīstību, tostarp RKP, tādēļ, ka reģiona specializācijas nozare atšķiras no lauksaimniecības. Atbilstoši tam izveidotā KF CFA subjektu klasifikācija ļauj izvirzīt pamatotus pieņēmumus par CFA ietilpstoto subjektu attīstības līmeni, balstoties gan uz reģionālā kopprodukta apjoma, gan citiem rādītājiem.

2.2. tabulā ir uzskaitsi katrā makroreģionā līderpozīcijas ieņemošie reģioni attīstības līmeņa un specializācijas griezumā, kā arī atpalicēji jeb mazāk attīstītie reģioni, starp kuriem iekļuva Ivanovas apgabals.

Virknē CMM un CM reģionu ir vērojama jau sagaidāmā eksporta un importa rādītāju samazināšanās, kā arī pamatkapitālā ieguldīto investīciju sarukums. Pēc sankciju ieviešanas ir konstatējams statistiski nozīmīgs efekts, ko rada pārorientēšanās no ārējā patēriņa uz iekšējo (2.5. attēls).

KF CFA un veidojošos makroreģionu izaugsmes un attīstības perspektīvas autors saskata attīstītāko federālā apgabala reģionu (CM – Maskavas pilsētas un Maskavas apgabala, CMM – Ļipeckas un Belgorodas apgabalu) potenciāla izmantošanā, veicot intensīvu resursu pārdali starp konkurētspējīgām un perspektīvām piegulošajām teritorijām un uzlabojot depresīvo teritoriju stāvokli.

Saskaņā ar Teritoriālās attīstības stratēģiju CFA veidojas divi makroreģioni – Centrālais un Centrālais melnzmēs.

Centrālajam melnzmēs makroreģionam (CMM) ir raksturīgs īpašs resursu potenciāls (melnzmēs augsne un dzelzsrūdas iegulas), kas tiek izmantots agrārīrpnieciskā kompleksa un kalnrūpniecības bagātināšanas rūpniecības kompleksa attīstībā piecos CMM apgabalos – Belgorodas, Voroņežas, Kurskas, Ļipeckas un Tambovas.

Centrālajā makroreģionā (CM) ietilpst 12 apgabali (Brjanskas, Vladimiras, Ivanovas, Kalugas, Kostromas, Maskavas, Orlas, Rjazaņas, Smoļenskas, Tveras, Tulas un Jaroslavļas), kā arī federālās nozīmes pilsēta Maskava. CFA CM subjektu ekonomisko attīstību lielā mērā nosaka pasākumi, ko īsteno valsts, lai attīstītu nozares, kurām ir nozīmīgs īpatsvars subjektu RKP. Šādas nozares ir apstrādes rūpniecība, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, kā arī

masveida mājokļu būvniecība. KF galvaspilsēta, atrazdamās paātrinātā attīstības procesā, ar tās ievērojamajiem administratīvajiem resursiem, attīstīto infrastruktūru, kā arī materiālu un finanšu plūsmām tiešā veidā ietekmē sociālo jomu un ekonomiku kaimiņregionos.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
KF reģionu summārais ievestās produkcijas apjoms, tūkst. t	34 290.1	35 305.7	43 598.3	47 547.4	46 514.3	45 289.4	57 548.6	71 248.7
KF reģionu summārais importētās produkcijas apjoms, tūkst. t	22 027.6	22 249.3	22 907.1	24 261.3	22 782.2	20 298.3	19 760.6	19 553.7
Importa īpatsvars starpreģionālajā produkcijas ievešanas	64.2%	63.0%	52.5%	51.0%	49.0%	44.8%	34.3%	27.4%
Īpatsvara vidējais lielums 4 gadu laikā pirms sankcijām, 2013. g.				57.7%				
Īpatsvara vidējais lielums 4 gadu laikā pēc sankcijām 2017. g.								38.9%

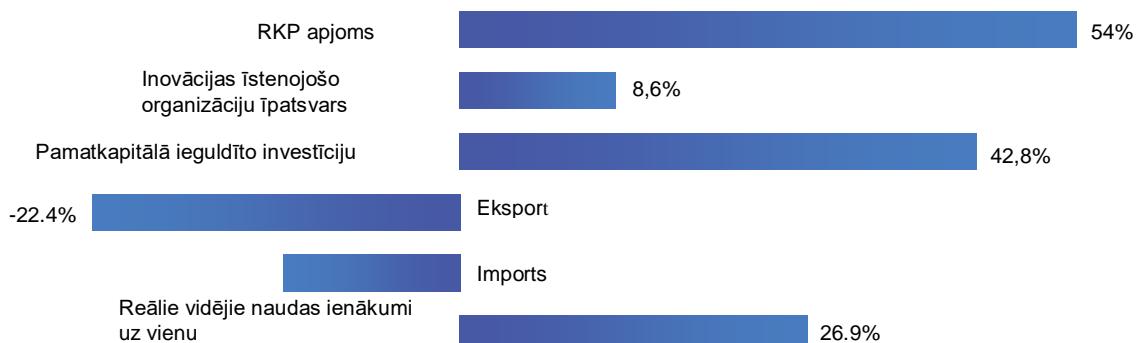
**Sasniegtais vidējo lielumu
salīdzinājuma T kritērija
nozīmīgums** **0,168%**

2.5. attēls. Reģionā ievestā produkcijas apjoma dinamika, ieskaitot importu (aprēķinājis autors)

Centrālā melnzaļes makroreģiona sociālekonomiskās attīstības ekonomiskās analīzes rezultātā var secināt, kas tā attīstības dinamika kopumā ir pozitīva, taču pastāv arī dažas negatīvas tendences, proti:

- zems ekonomikas diversifikācijas līmenis,
- līderpozīcijas ieņemošo reģionu pastiprināta orientēšanās uz eksportu, vienlaikus pastāvot lēniem privāto investīciju pieauguma tempiem ekonomikā,
- vāja inovāciju aktivitāte.

Iedzīvotāju ienākumu pieaugums makroreģionā ir caurmērā 2,7 reizes mazāks nekā KF CFA kopējie rādītāji. Centrālā melnzaļes makroreģiona teritoriāli ekonomiskajā struktūrā lauksaimniecības īpatsvars 2–3,5 reizes pārsniedz valsts vidējos rādītājus. Tādēļ prioritārs makroreģiona attīstības uzdevums patlaban ir optimāla tā ekonomikas restrukturizācija.

2.6. attēls. Ekonomiskās attīstības rādītāju izmaiņas 2010.–2016. g. (KF CFA CMM vidējie rādītāji)

Centrālā melnzaļes makroreģiona ekonomiskās attīstības negatīvās tendences šodien prasa tā ekonomikas optimālu restrukturizāciju un ir šādas: līderpozīcijas ieņemošo reģionu pastiprināta orientēšanās uz eksportu, lēnie privāto investīciju pieauguma tempi ekonomikā un vāja inovatīvā aktivitāte.

KF CFA un veidojošos makroreģionu izaugsmes un attīstības perspektīvas autors saskata attīstītāko federālā apgabala reģionu (CM – Maskavas pilsētas un Maskavas apgabala, CMM – Ļipeckas un Belgorodas apgabalu) potenciāla izmantošanā, veicot intensīvu resursu pārdali starp konkurēspējīgām un perspektīvām piegulošajām teritorijām un uzlabojot depresīvo teritoriju stāvokli.

2.2. Investīciju process un starpreģionālās investīciju sadarbības īpatnības Centrālā federālā apgabala reģionos

Saskaņā ar 1999. gada 25. februāra Federālā likuma Nr. 39-FZ (25.12.2018. redakcijā) „Par kapitālieguldījumu veidā īstenoto investīciju darbību Krievijas Federācijā”²³ 10. pantu reģionālās varasiestādes ir tiesīgas īstenot investīciju sadarbību kapitālieguldījumu veidā.

Starpreģionālās investīciju sadarbības potenciālu KF CFA nosaka dažādu veidu reģionālo resursu esamība neatkarīgi no to izmantošanas efektivitātes. Šī pētījuma nolūkos ir nepieciešams veikt šo resursu analīzi un novērtējumu. Vispirms tiks aplūkotas investīciju procesa attīstībai federālajā apgabalā piemītošās īpatnības.

Laikposmā no 2010. līdz 2016. gadam KF CFA attīstībai bija raksturīga acīmredzama tādu izaugsmes faktoru ietekme, kuri nav saistīti ar investīcijām. Aplūkojot CFA kopumā, nav iespējams konstatēt tiešu ražošanas pieauguma atkarību no investīcijām. Kamēr līderpozīcijas investīciju ziņā ieņemošajos federālajos apgabaloš reģionālā kopprodukta izaugsmes tempi atrodas KF vidējiem rādītājiem raksturīgajā diapazonā, Centrālajā federālajā apgabalā ir konstatējami vieni no lielākajiem izaugsmes tempiem un visai nelieli pamatkapitālā ieguldīto investīciju pieauguma tempi. Vislielākajā mērā šai tendencēi atbilst KF galvaspilsēta. Tajā ir vērojama investīciju pieauguma tempu atpalikšana no reģionālā kopprodukta pieauguma (2.3. tabula). Var pieņemt, ka ar investīcijām nesaistītu faktoru ietekme uz ekonomisko izaugsmi ilgtermiņā ir pakļauta ierobežojumiem un tās potenciāls neilgā laikā tiek izsmelts.

Ir svarīgi norādīt, ka noteikta daļa no pieauguma, ko rada faktori, kuru raksturs nav saistīts ar investīcijām, no preču eksporta spēcīgāk atkarīgu reģionu (Maskavas pilsētas un Belgorodas apgabala) gadījumā veidojas no ienākumiem, kas gūti ārējā ekonomiskajā darbībā. Turklat esošajā ārējās ekonomikas situācijā ienākumi no preču un pakalpojumu eksporta neļauj palielināt importu, būtiski apsteidzot pašu reģionu produkcijas izlaides tempus. Tas kļūst par cēloni RKP pieauguma sarukumam, ko izraisa nepietiekamie ienākumi no KF muitas teritorijā ievesto preču uzcenojuma.

2.3. tabula

**Investīciju procesa rādītāji CFA laikposmā no 2010. līdz 2016. gadam
(sastādījis autors, balstoties uz Rosstat datiem)**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kopējais	630,4	829,1	1024,3	1270,0	1329,1	1456,2	1532,1

²³ Pieejams: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_22142/ [Skatīts: 12.12.2018.]

pamatkapitāla uzkrājums (mljrd. rbl.)							
Investīcijas pamatkapitālā (faktiskajās cenās, mljrd. rbl.)	2099824	2458312	2961584	3331629	3570432	3578186	3795422
Pamatkapitālā ieguldīto investīciju fiziskā apjoma indekss (salīdzināmajās cenās, % attiecībā pret iepriekšējo gadu)	54697	63866	76709	85979	91819	91683	96928

Prasība nodrošināt līdzsvaru federālā apgabala reģionu (izņemot Maskavu) ekonomikā ieplūstošo investīciju struktūrā un investoru aktivitātes pieauguma samazināšanās rada nepieciešamību pastiprināt un pilnveidot pasākumus, kas vērsti uz CFA reģionu investīciju vides pievilcīguma palielināšanu visu ekonomikas nozaru griezumā. Šo secinājumu var pamatot ar to, ka pastāv spēcīga CFA reģionu ekonomikas atkarība no ārvalstu un privāto investoru finansējuma. Pētāmajā laikposmā līdz 70 % no CFA reģionu (izņemot Maskavu) ekonomikā iepludinātajām investīcijām pieder privātpašumā esošiem uzņēmumiem vai uzņēmumiem ar ārvalstu kapitālu.

Izmaiņas federālā apgabala investīciju procesā laikposmā no 2010. līdz 2016. gadam tā dalībnieku ziņā raksturo trīs galvenie aspekti:

- 1) investīciju aktivitāte piemīt privātpašumā esošiem uzņēmumiem vai uzņēmumiem ar ārvalstu kapitālu;
- 2) samazinās investīcijas valsts un jauktas īpašuma formas uzņēmumos;
- 3) investīciju procesi dažos CFA reģionos neatspoguļo to inovāciju potenciālu.

Lielākā daļa no visiem investīciju projektiem federālajā apgabalā ir saistīti ar infrastruktūras attīstību un tiek finansēti no federālā budžeta līdzekļiem. Investīciju sadarbību starp CFA reģioniem nelabvēlīgi ietekmēja krīze un rietumvalstu sankcijas.

2.4. tabula

Investīcijas CFA reģionos sadalījumā pa darbības veidiem 2016. gadā, milj. rbl. (sastādījis autors)

	Reģions	Kopā	Lauksaimniecība, medniecība, mežsaimniecība	Zivsaimniecība un zivkopība	Derīgo izrakteņu ieguve	A�strādes rūpniecība	Elektroenerģijas ražošana un sādale,	Būvniecība	Tirdzniecība un remonts
Vieta	CMM	48619,4	93778,7	1,8	26946,8	449471,3	100784,9	2599,3	18796,1
1.	Voronežas apgabals	182574,4	32230,2	-	345,1	383386	49976,2	1457,6	8295,2
2.	Belgorodas apgabals	89337,8	15948,8	-	26426,1	14439,4	8707,8	381,0	3462,8

3.	Ļipeckas apgabals	75751,1	14646,4	1,8	175,6	30156,8	8245,6	375,2	1614,4
4.	Kurskas apgabals	74799,9	18469,4	-	-	10235,3	23716,3	313,3	4488,3
5.	Tambovas apgabals	63728,2	12483,9	-	-	11253,8	10139,0	72,2	935,4
Vieta	CM	955870,8	798855,5	148,9	1722,4	247362,9	88744,6	11780,2	62345,9
1.	Maskavas apgabals	455635,5	9769,7	24,9	816,7	78051,2	36424,8	7275,0	44192,0
2.	Tulas apgabals	77807,7	5773,2	-	666,8	45503,9	4765,2	167,6	2551,3
3.	Tveras apgabals	69843,4	11011,0	124,0	-	13306,6	10801,0	710,8	1298,5
4.	Kalugas apgabals	67639,5	9230,6	-	3,1	26493,8	4621,8	362,9	1795,5
5.	Jaroslavļas apgabals	63913,3	2786,5	-	84,3	21029,4	10386,8	1348,6	3808,2
6.	Brjanskas apgabals	53207,1	27308,0	-	-	7234,5	1857,0	705,5	871,1
7.	Vladimiras apgabals	43826,8	1750,0	-	106,0	15713,6	3954,6	97,5	2320,5
8.	Rjazaņas apgabals	37407,6	4458,8	-	26,4	11226,8	4759,1	650,5	1333,4
9.	Smolenskas apgabals	34994,8	1304,6	-	19,1	14980,5	7171,5	298,3	941,4
10.	Orlas apgabals	22979,4	5684,5	-	-	2776,9	1646,1	144,0	1567,9
11.	Kostromas apgabals	17091,1	410,7	-	-	8177,5	2356,7	20,1	1594,1
12.	Ivanovas apgabals	11524,6	398,7	-	-	2868,2	1687,1	8,9	595,8

Pastāv uzskats²⁴, ka visizturīgākā pret krīzes izpausmēm ir to reģionu ekonomika, kas piesaista investīcijas valsts vai lielu ārvalstu uzņēmumu interesēm atbilstošiem projektiem un atrod veidus un iespējas, kā strādāt, apejot spēkā esošās rietumvalstu sankcijas un Krievijas atbildes sankcijas. Analītiķu secinājumus apstiprināja autora veiktā analīze. Budžeta līdzekļi federālajā apgabalā tiek novirzīti apstrādes rūpniecības un infrastruktūras (enerģētikas, transporta un sakaru) atbalstam. Turpmāk ir aprakstīts CFA reģionu investīciju sadalījums pa darbības veidiem.

Makroreģionos investīciju ziņā vispievilcīgākās jomas ir apstrādes rūpniecība, elektroenerģijas ražošana, gāzapgāde un ūdensapgāde, kā arī lauksaimniecība. Galvenais faktors, kas ietekmē lēmumu pieņemšanu par 1999. gada 25. februāra Federālā likuma Nr. 39-FZ (25.12.2018. redakcijā) „Par kapitālieguldījumu veidā īstenoto investīciju darbību Krievijas Federācijā” radīto iespēju izmantošanu ir reģiona investīciju vides pievilkīgums. Investīciju aktivitātes rādītāju dinamika federālajā apgabalā nosaka tā reģionu pozīcijas investīciju reitingos.

Investīciju klimata nacionālā reitinga izveides ietvaros tiek novērtēti reģionālo varasiestāžu centieni radīt labvēlīgus priekšnoteikumus uzņēmējdarbībai un noskaidrotas

²⁴ Pieejams: <http://eizh.ru/articles/analitika/glavnoe-ne-padenie-proizvodstva-a-rost-investitsiy/> [Skatīts: 10.09.2019.]

labākās prakses, savukārt tā rezultāti reģionālā līmenī veicina konkurences cīņu par investīciju piesaisti.

Nacionālā reitinga sākotnējā aprobācija notika 2014. gadā, un tajā bija iesaistīts 21 Krievijas Federācijas subjekts. Pirmais pilna mēroga reitings tika izveidots 2015. gadā. Reģionālo komandu darbs, kas vērsts uz komfortablas uzņēmējdarbības vides izveidi, tika novērtēts 76 Krievijas Federācijas subjektos. 2016. gadā pētījums jau aptvēra visus 85 valsts reģionus. 2017. gadā reitingā ar vienādiem nosacījumiem piedalījās visi Krievijas reģioni, bet 51 reģionā tika konstatēts integrālā rādītāja kopējais pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

2.5. tabula

KF federālo apgabalu investīciju aktivitātes reitings (sastādījis autors, balstoties uz „Invest-Foresight” reitinga datiem)

Nr.	Federālais apgabals	Kopējais punktu skaits
1.	Centrālais federālais apgabals	600
2.	Volgas federālais apgabals	482
3.	Sibīrijas federālais apgabals	376
4.	Ziemeļrietumu federālais apgabals	245
5.	Urālu federālais apgabals	241
6.	Tālo Austrumu federālais apgabals	240
7.	Dienvidu federālais apgabals	211
8.	Ziemeļkaukāza federālais apgabals	55

Pirmo vietu reģionu reitingā 2019. gadā ieņem Maskava. Vadošajā piecniekā tai pievienojas Belgorodas apgabals, Kalugas apgabals un Tulas apgabals (4. vieta). Viena no vadošajām reitinga aģentūrām Krievijā, kura pēdējo gadu laikā vērtē investīciju klimatu reģionos, ir RAE „Ekspert”.

Autora aplūkotie reitingi kopš 2016. gada skaidri ieskicē federālajā apgabalā notiekošos procesus, kuriem ir centrālās raksturs, kā arī liecina par CFA reģionu diferenciāciju. Ir vērojama izaugsme gan starp reitinga līderiem, gan atpalicējiem. Reģioni, kas robežojas ar Maskavu, kā arī Tveras apgabals veido sava veida „investīciju rezervi” tādu projektu īstenošanai, kas dažādu iemeslu dēļ tiek uzskatīti par nelietderīgiem vai ir grūti realizējami. Jaroslavļas apgabala lielās pilsētas un tām piegulosie rajoni veido daļu no transporta infrastruktūras investīciju kodola KF līmenī. Reģioni, kas reitingā ir ieņēmuši augstākās pozīcijas, ir pārvietojušies uz līderu grupu ar reitingu IC2 (kā Belgorodas apgabals) vai kļuvuši par līderiem savā grupā (kā Voronežas apgabals, Tulas apgabals u.c.).

**CFA reģionu investīciju aktivitātes reitings sadalījumā pa apgabaliem
(sastādījis autors, balstoties uz „Invest-Foresight” reitinga datiem)**

Reģiona vieta reitingā	Reģions	Punktu skaits
1.	Lipeckas apgabals	154
5.	Jaroslavļas apgabals	68
22.	Kalugas apgabals	42
23.	Ivanovas apgabals	41
24.	Kostromas apgabals	41
27.	Tveras apgabals	39
28.	Kurskas apgabals	38
31.	Orlas apgabals	32
38.	Vladimiras apgabals	27
42.	Brjanskas apgabals	25
44.	Belgorodas apgabals	24
48.	Smolenskas apgabals	21
49.	Rjazaņas apgabals	19
54.	Tambovas apgabals	15
56.	Voroņežas apgabals	13
72.	Tulas apgabals	1

Kopumā ņemot, lielākie investīciju projekti CFA patlaban ir pietiekami diversificēti (2.5. un 2.6. tabula). Aplūkojot žurnāla „Invest-Foresight” sastādīto reitingu „Reģionu investīciju aktivitātē”²⁵ par 2019. gada aprīli var konstatēt, ka CFA ierindojas reitinga 1. vietā ar 600 punktiem. Kā redzams, attālums novērtējuma punktos starp līderiem un atpalicējiem ir ļoti liels.

2.3. Starpēriģonālā investīciju sadarbība kā ekonomikas attīstības faktors (kā piemēru aplūkojot Centrālā federālā apgabala reģionus)

Lai novērtētu, cik lielā mērā reģiona ekonomika ir iesaistīta starpēriģonālajās attiecībās, šajā darbā tiek piedāvāts izmantot modeli, kas ļauj noskaidrot sakarības starp tādiem mainīgajiem kā starpēriģonālā apmaiņa, investīcijas un reģiona kopprodukts. Šajā darba sadaļā faktori, kuriem ir prioritāra ietekme uz CFA reģionu RKP izaugsmi, tika pētīti ar matemātiskās modelēšanas instrumentu palīdzību.

²⁵ Reitinga pamatā ir ziņojumi par Krievijas reģionos uzsāktajiem un īstenotajiem investīciju projektiem, kas iekļauti reģionālo investīciju ziņu „Invest-Region” ikdienas apkopojušā. Visi ziņojumi tika vērtēti pēc 10 punktu skalas: 10 – projekta vai kārtējā posma palaide ekspluatācijā; 9 – finansējuma, kredīta piešķiršana projektam; 7 – vienošanās par projektu parakstīšana; 4 – nodomu protokola parakstīšana; 1 – citas ziņas.

Lai veiktu CFA kopējās ekonomikas, kā arī uz eksportu visvairāk orientēto, sociālekonomiskās attīstības ziņā līderpozīcijas ieņemošu CM un CMM reģionu – Maskavas pilsētas un Belgorodas apgabala – ekonomikas salīdzinošo analīzi par laikposmu no 2010. līdz 2017. gadam, tika izveidots un aprobēts ekonomiskais modelis, kura pamatā ir Koba-Duglasa ražošanas funkcija:

$$Y = A K^{\alpha} L^{1-\alpha}, \quad (2.1)$$

kur Y – produkcijas izlaide konkrētajā nozarē, K – kapitāls (pamatfondi), L – darbs, α – RKP elastības koeficients pēc kapitāla, A – konstante, kas saistīta ar inovatīvo tehnoloģiju līmeni.

Aprēķina mērķis ir ar piedāvātā modeļa starpniecību noskaidrot, kāda ir iepriekš minēto mainīgo ietekme uz RKP pieaugumu.

Darbā tiek izmantotas konkrētu reģionālās attīstības rādītāju laika rindas, kas atspoguļo laikposmu no 2010. līdz 2016. gadam. Lai atrisinātu rādītāju stacionāruma problēmu, tika izmantoti nevis rādītāju pieauguma tempi, bet to logaritmi.

Turklāt tika izslēgta inflācijas ietekme²⁶, kas analizējamajā laikposmā acīmredzami palielina visus tos rādītājus, kuriem ir monetārs raksturs, piemēram, RKP aktuālajās cenās. Šajā nolūkā svarīgus makroekonomiskos rādītājus (investīcijas pamatkapitālā, RKP) parasti aprēķina iepriekšējā gada cenās un nosaka tā saucamo fiziskā apjoma indeksu (aprakstīts rokasgrāmatā „Krievijas reģioni. Sociālekonomiskie rādītāji”), kas ļauj novērtēt reģionā saražotās produkcijas un pakalpojumu reālā apjoma pieaugumu. Šī darba izstrādes gaitā veiktajā analīzē tiek izmantots RKP fiziskā apjoma un investīciju indekss reģionālā griezumā. Sakarā ar to, ka Rosstat aprēķina šo indeksu ne visiem reģiona attīstības rādītājiem, kuri ir svarīgi šīs analīzes ietvaros, rodas objektīva nepieciešamība ieviest savus indeksus (iedzīvotāju nodarbinātības pieauguma indeksu, pamatfondu nenolietotās daļas fiziskā apjoma indeksu un inovāciju indeksu; starpreģionālo apmaiņu atspoguļo ar lauksaimniecību saistītās produkcijas ievešana un izvešana), kuri atbilst pētījuma mērķiem un izpilda divas prasības: nodrošina stacionārumu un izslēdz inflācijas ietekmi uz analīzes rezultātiem.

Tas, kādā pakāpē aplūkojamie faktori ietekmē reģionālo attīstību, tika noteikts ar galveno komponenšu metodes palīdzību.

Lai varētu labāk veikt salīdzināšanu, saskaņā ar tradīciju, kas pielauj multiplikatīvus rādītāju mijiedarbības efektus²⁷ (kā tas ir iepriekš minētajā Koba-Duglasa modelī), tika aprēķināti un izmantoti visu iepriekš minēto indeksu logaritmi, tādējādi pārejot uz izejas rādītāju logaritmu starpībām. Iegūtie izraudzīto rādītāju pieauguma indeksu logaritmi iztur stacionāruma pārbaudi. Visos trīs gadījumos hipotēze par procesa raksturīgā polinoma vienotas saknes esamību tiek noraidīta ar nozīmīguma līmeni vairāk nekā 5 % un rindas tiek atzītas par stacionārām.

Darbā izvirzītā hipotēze bija tāda, ka viens no ekonomiskajiem instrumentiem, kas aktivizē endogēnos reģionu izaugsmes faktorus un vienlaikus determinē reģionālās izaugsmes kvalitāti un dinamiku teritoriālas reģionālās attīstības politikas īstenošanas apstākļos, ir starpreģionālā investīciju sadarbība. Faktoranalīze, izmantojot korelācijas-regresijas analīzi, apstiprināja šo hipotēzi CFA, Maskavai un Belgorodas apgabalam. Kā liecina veiktā CFA sociālekonomiskās attīstības analīze, minētie reģioni vairāk nekā citi CFA reģioni ir atkarīgi no eksporta un līdz ar to – ārējās ekonomiskās situācijas.

²⁶ Turpat.

²⁷ Gilmundinov, V.M. Modeling the impact of macroeconomic policy on the Russian economy. Novosibirsk: Publishing house of IEOPP SB RAS, 2019. – 160 p.

Komponente	Pilna izskaidrojamā izkliede		
	Kopā	% no izkliedes	% kumulatīvi
1	2.471	41.186	41.186
2	1.688	28.139	69.325
3	1.312	21.874	91.198
4	.374	6.234	97.432
5	.154	2.568	100.000
6	-	-	-

Selection method: The analysis of the main components

Pagrieztu komponenšu matrica

	Component 1	2	3
RKP fiziskā apjoma indekss aktuālajā gadā		.917	-.226
Investīciju fiziskā apjoma indekss aktuālajā gadā			.929
Iedzīvotāju nodarbinātības pieauguma indekss	.997		
Inovāciju aktivitātes un augstākās izglītības kvalitātes	.350	.852	.282
Reģionā ievesto pārtikas produktu apjoma (tonnās) ieauguma indekss iepriekšējā gadā	.484		-.730
Reģionā ievesto pārtikas produktu apjoma (tonnās)	.952		.210

Selection method: The analysis by method of the main components

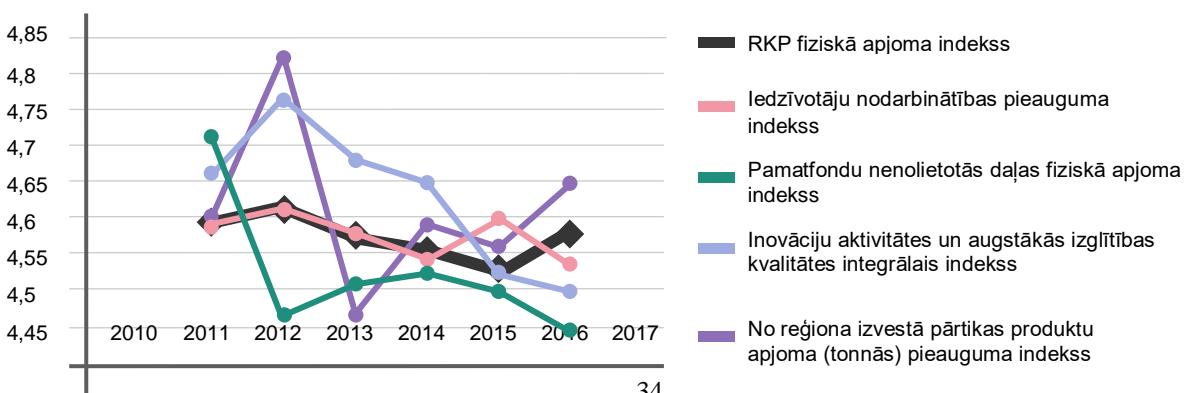
The rotation method: Varimax with Kaiser normalization

2.7. attēlā ir redzama pilna izskaidrojamā izkliede un pagrieztu komponenšu matrica, kas iegūta, veicot aprēķinus KF CFA.

Pirmajā komponentē ar pozitīviem, augsti koeficientiem (no 0,65 līdz 0,88) ir iekļauti visi reģionālās attīstības indeksi, izņemot produkcijas izvešanu no reģiona aktuālajā gadā, kas ir iekļauta ar augstu, negatīvu koeficientu (-0,93).

Tas ļauj pieņemt, ka sakarā ar ražošanas struktūru CFA RKP pieauguma tempi aktuālajā gadā ir izskaidrojami ar visu pārējo reģionālās attīstības rādītāju palielināšanos, taču produkcijas izvešana no reģiona vienlaikus samazinās. Otrajā komponentē ir iekļauta produkcijas izvešana iepriekšējā gadā ar augstu, pozitīvu koeficientu (0,95) un integrālais inovatīvās attīstības indekss ar vidēju, negatīvu koeficientu (-0,44). Tādējādi var pieņemt, ka, iespējams, ir palielinājies reģiona eksporta apjoms un produkcijas izvešana uz citiem reģioniem. Rezultāti ļauj pieņemt, ka, pirmkārt, CFA lielā mērā ir orientēts uz rūpniecisko ražošanu un, otrkārt, tā specializācija starp reģionālajā tirdzniecībā ir ar lauksaimniecību saistītas produkcijas imports.

2.8. attēlā ir redzami reģionālo attīstību raksturojošo rādītāju indeksu logaritmū dinamikas grafiki Maskavai. Pakāpe, kādā šie faktori ietekmē reģionālo attīstību, tāpat kā CFA gadījumā tiek noteikta ar galveno komponenšu metodes palīdzību.

2.8. attēls. Reģiona attīstību raksturojošo rādītāju indeksu logaritmi, Maskava (aprēķinājis autors)

Kā parādīja ar komponenšu metodi veiktā analīze (2.9. attēls), pirmā komponente liecina par būtisku saikni starp lauksaimniecības produkcijas ievešanu reģionā aktuālajā gadā (koeficients 0,95) un nodarbinātības un inovāciju aktivitātes pieaugumu iepriekšējā gadā (koeficienti attiecīgi 0,99 un 0,35). Līdz ar to Maskava atrodas pie savu lauksaimniecības produkcijas ražošanas iespēju robežas, un nodarbināto skaita pieaugums tiek nodrošināts uz lauksaimniecības produkcijas ievešanas rēķina. Maskava pārtikas produktu nodrošināšanas ziņā ir atkarīga no starpreģionālās apmaiņas. Arī otra komponente liecina par starpreģionālās apmaiņas lomu Maskavas ekonomikā un inovāciju lomu RKP pieaugumā. Vērtējot pēc šīs komponentes, patiešām pastāv saikne starp RKP pieauguma indeksu aktuālajā gadā (faktorslodze 0,91) un inovāciju aktivitātes un izglītības kvalitātes pieaugumu iepriekšējā gadā (koeficients 0,85), turklāt arī starpreģionālā apmaiņa dod pozitīvu ieguldījumu šajā komponentē (koeficienti 0,48 un 0,21).

Trešā komponente, pēc autora domām, liecina par to, ka no Maskavas izvestās lauksaimniecības produkcijas apjomam pieaugumam ir negatīva ietekme (koeficients -0,73) gan uz investīciju aktivitāti (korelācijas koeficients 0,93), gan inovāciju aktivitāti (korelācijas koeficients 0,29).

Līdz ar to var uzskatīt, ka ir pierādīta starpreģionālās apmaiņas nozīme Maskavas ekonomikā un investīciju nozīme RKP pieaugumā. Pastāv alternatīva RKP palielināšanai, Maskavai iesaistoties starpreģionālajā apmaiņā kā lauksaimniecības produkcijas eksportētājai.

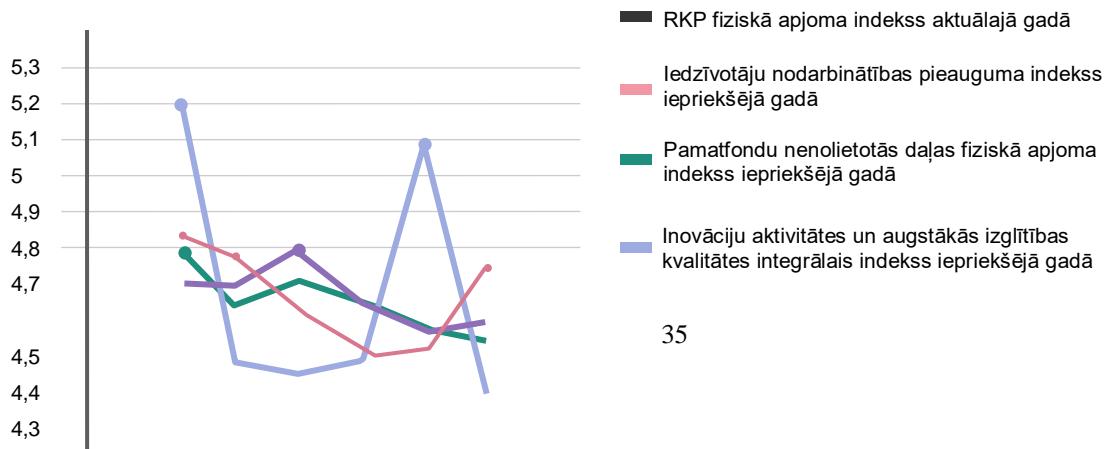
Pilna izskaidrojamā izkliede

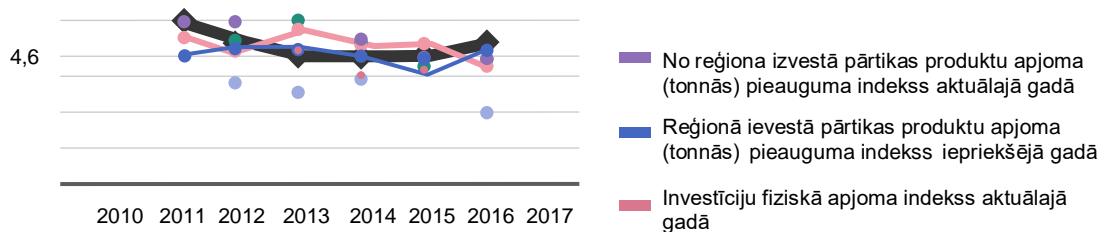
Komponente	Sākotnējās īpāvērtības		
	Kopā	% no izkliedes	% kumulatīvi
1	3,349	55.823	55.823
2	1.108	18.469	74.292
3	.864	21.874	88.687
4	.529	8.819	97.506
5	.150	2.494	100.000
6	0.00	0.00	100.000

Pagrieztu komponenšu matrica

Component	1	2
RKP fiziskā apjoma indekss aktuālajā gadā	.884	
Investīciju fiziskā apjoma indekss aktuālajā gadā	.736	
Iedzīvotāju nodarbinātības pieauguma indekss iepriekšējā gadā	.847	
Inovāciju aktivitātes un augstākās izglītības kvalitātes integrālais indekss iepriekšējā gadā	.650	-.438
Reģionā ievesto pārtikas produktu apjoma (tonnās) ieauguma indekss iepriekšējā gadā		-.927
Reģionā ievesto pārtikas produktu apjoma (tonnās) pieauguma indekss iepriekšējā gadā		

2.9. attēls. Pilna izskaidrojamā izkliede un pagrieztu komponenšu matrica,⁹⁴⁷ Maskava (aprēķinājis autors)

2.10. attēls. Reģiona attīstību raksturojošo rādītāju indeksu logaritmi, Belgorodas apgabals (aprēķinājis autors)

Jau produkcijas izvešanas indeksa ievades posmā bija skaidrs, ka gan Maskavas, gan visa CFA gadījumā, pieaugot pamatfondu uzkrājumiem, ieguldījumam inovatīvā attīstībā un nodarbinātībai, samazinās lauksaimniecības produkcijas izvešanas pieauguma tempi. Tas liecina par Belgorodas ekonomikas orientēšanos uz apstrādes rūpniecību un investīciju vides pievilcīgumu.

Tika izdarīts secinājums par praktiski „ideālu” modeļa specifikāciju, kas, nemot vērā 5 izejas datu rindas, izskaidro 97,5 % no izejas rādītāju izkliedes ar trīs galveno komponenšu palīdzību. Šādu rezultātu darbā ar modeli neizdevās sasniegt Maskavas pilsētai: labākajā modelī izskaidrojamā izkliede bija 91 % ar 3 galvenajām komponentēm 6 rādītājiem, proti, izskaidrojamā izkliede bija procentuāli mazāka, bet modeļa izveidē vērā nemamās informācijas apjoms – lielāks.

Pirmā komponente, kas izskaidro 52,8 % no izejas rādītāju izkliedes, kā jau bija sagaidāms, atbilst pozitīvai investīciju aktivitātes ietekmei uz apgabala RKP pieaugumu. Investīciju pieaugums iepriekšējā gadā dod būtisku ieguldījumu (0,95) ne tikai aktuālā gada RKP pieaugumā (faktorslodze 0,9), bet arī investīciju pieaugumā aktuālajā gadā (faktorslodze 0,65). Vēlreiz jāuzsver, ka svarīga loma Belgorodas apgabala ekonomikas attīstībā ir ne tikai investīcijām, bet arī to stabilam pieaugumam, šeit nepastāv cikliskums, pie kāda pārmērīga investēšana destimulētu turpmāko investīciju aktivitāti, bet gluži otrādi – iespējams, pastāv nepietiekama investēšana un visu reģiona ražošanas iespēju neizmantošana.

Pilna izskaidrojamā izkliede

Komponente	Sākotnējās īpašvērtības		
	Kopā	% no izkliedes	% kumulatīvi
1	2.644	52.882	52.882
2	1.201	24.020	76.902
3	1.027	20.543	97.445
4	.077	1.535	98.980
5	.051	1.020	100.000

Pagrieztu komponenšu matrica

Komponente	Komponente		
	1	2	3
RKP fiziskā apjoma indekss aktuālajā gadā	.902	-.353	
Investīciju fiziskā apjoma indekss aktuālajā gadā	.650	-.597	.435
Investīciju fiziskā apjoma indekss iepriekšējā gadā		.948	
Reģionā ievesto pārtikas produktu apjoma (tonnās) pieauguma indekss iepriekšējā gadā			.989
Reģionā ievesto pārtikas produktu apjoma (tonnās) pieauguma indekss iepriekšējā gadā			.990

2.11. attēls. Pilna izskaidrojamā izkliede un pagrieztu komponentu matrica, Belgorodas apgabals (aprēķinājis autors)

Otra galvenā komponente, kas izskaidro 24 % no izkliedes un līdzīgus faktorus, norāda, ka no Belgorodas apgabala izvestās lauksaimniecības produkcijas apjoma pieaugums iepriekšējā gadā ir nelabvēlīgi ietekmējis gan RKP, gan investīciju pieaugumu aktuālajā gadā. Tas liecina par lielu Belgorodas apgabala kā rūpnieciskā reģiona pievilcīgumu un sniedz precīzus orientierus turpmākajām starpreģionālās sadarbības programmām: investēšanai rūpniecībā ir liela atdeve. Šis secinājums tiek apstiprināts, analizējot arī trešo galveno komponenti, kas izskaidro 20,5 % no izkliedes. Patiešām, tajā reģionā ievestās lauksaimniecības produkcijas apjoma (tonnās) pieauguma indeksa faktorslodze iepriekšējā gadā ir 0,99, bet investīciju pieauguma indeksam aktuālajā gadā tā ir 0,45. Tas nozīmē, ka ievestās lauksaimniecības produkcijas apjoma pieaugums ļauj nenovirzīt resursus tās iekšējai ražošanai, bet palielināt rūpnieciskās ražošanas jaudas. Tādējādi ir pierādīta investīciju un to stabila pieauguma nozīme Belgorodas apgabala ekonomikas attīstībā.

Veiktā analīze parādīja, ka savā makroreģionā līderpozīcijas ieņemošo CFA reģionu ekonomiskās izaugsmes tempi ir būtiski atkarīgi no tā, cik lielā mērā reģiona ekonomika ir iesaistīta investīciju attiecībās ar pārejiem federālā apgabala un valsts reģioniem.

Svarīgākie faktori, kas ietekmē reģiona ekonomisko attīstību un reģionālās ekonomikas izaugsmi, ir investīcijas un starpreģionālā tirdzniecība. Tika noskaidrota katrā minētā faktora ietekme uz reģionālā kopprodukta apjomu un novērtēts starpreģionālā investīciju sadarbība ieguldījums dažādas specializācijas reģionu ar ekonomiskajā izaugsmē.

Pamatfondu vērtības izmaiņām ir būtiska ietekme uz tādu reģionu RKP, kuru specializācija ir ieguves rūpniecība, bet mazāk tās ietekmē RKP izmaiņas reģionos, kuros ir attīstīta apstrādes rūpniecība un lauksaimniecība, kas savukārt ir jutīgāki pret nodarbinātā iedzīvotāju skaita izmaiņām.

3. STARPREĢIONĀLĀS INVESTĪCIJU SADARBĪBAS ATTĪSTĪBA MŪSDIENU SOCIĀLEKONOMISKAJOS APSTĀKĻOS

3. nodaļa sastāv no 3 sadaļām, tajā ir 36 lappuses, 7 attēli un 4 tabulas

3.1. Kompleksi investīciju projekti kā KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzemes makroreģiona reģionu attīstības stratēģijas īstenošanas instruments

KF CFA sociālekonomiskajai attīstībai ir raksturīga federālajam apgabalam par tradicionālu kļuvusī reģionālās ekonomiskās attīstības diferencētību, kuras pamatā ir tas, ka apgabala sastāvā ir reģioni ar dažādu ekonomisko struktūru. Kā liecina iegūtie dati, ekonomisko sankciju ietekme uz CFA reģionu ekonomikas attīstību ir ierobežota un izpaužas tādu netiešo efektu veidā kā investīciju klimata pasliktināšanās un atrāvuma palielināšanās starp investīciju reitingu līderiem un atpalicējiem, kas cita starpā ir saistīta ar izveidojušos investīciju struktūru un starpreģionālās sadarbības radītā investīciju potenciāla neizmantošanu, un ilgtermiņa izaugsmes ierobežojumi, kuriem palielinoties pastiprinās arī reģiona budžeta atkarība no preču importa / eksporta un starpreģionālās tirdzniecības. Investīcijām CFA ekonomikā ir noturīgs, prolongēts pozitīvais efekts. Pamatfondu vērtības izmaiņas būtiski ietekmē tādu reģionu RKP, kuru specializācija ir ieguves rūpniecība.

Lai izlīdzinātu pārmērīgās atšķirības reģionu ekonomikas attīstībā un radītu priekšnoteikumus izaugsmei, ir jāizmanto iespējas, ko rada valstī īstenotā teritoriālās attīstības politika, balstoties uz makroreģioniem.

Makroreģioniem ir jākļūst par starpreģionālās integrācijas zonām apjomīgu investīciju projektu un programmu realizēšanai. Teritoriālās reģionālās attīstības politikas īstenošanas apstākļos starpreģionālajai investīciju sadarbībai ir jādarbojas kā vienam no ekonomiskajiem instrumentiem, kuri aktivizē endogēnos reģionu izaugsmes faktorus un vienlaikus determinē reģionālās izaugsmes kvalitāti un dinamiku. Prasība nodrošināt līdzsvaru veidojošos CFA makroreģionu ekonomikā ieplūstošo investīciju struktūrā un investoru aktivitātes pieaugumu rada nepieciešamību pastiprināt un pilnveidot pasākumus, kas vērsti uz investīciju vides pievilcīguma palielināšanu un investīciju jomu raksturojošo rādītāju atšķirību samazināšanu starp CFA makroreģioniem prioritāro ekonomikas nozaru griezumā.

Centrālā melnzemes makroreģiona, kas veidojas KF teritoriālās attīstības stratēģijas ietvaros, stratēģiskajam mērķim jābūt saistītam ar uzdevumu izveidot ilgtspējīgu un sabalansētu harmoniskas attīstības telpu, kura risināšana ir vērsta uz iedzīvotāju dzīves līmeņa un kvalitātes atšķirību samazināšanu starp reģioniem, komfortablas dzīves vides izveidi, ekonomiskās izaugsmes un tehnoloģiskās attīstības tempu palielināšanu, kā arī reģiona drošības radīšanu ekonomiskās nestabilitātes apstākļos.

Īstenot makroreģiona modeli un sasniegt tā stratēģiskos mērķus ir iespējams, pateicoties „līderpozīcijas ieņemošajiem reģioniem”. CFA un veidojošos makroreģionu izaugsmes un attīstības perspektīvas autors saskata federālā apgabala attīstītāko reģionu potenciāla izmantošanā, veicot intensīvu resursu pārdali starp konkurētspējīgām un perspektīvām piegulošajām teritorijām un uzlabojot mazāk attīstīto vai depresīvo teritoriju stāvokli. Par līderiem CMM ir uzskatāmi divi attīstītākie reģioni, no kuriem viens (Belgorodas apgabals) balstās uz ieguves rūpniecības un otrs (Liepājas apgabals) – uz apstrādes rūpniecības, kā arī vidēji attīstītais agrārās rūpniecības reģions – Voronežas apgabals.

Attīstītāko reģionu lomas palielināšana CMM ekonomiskajā attīstībā ir iespējama, īstenojot stratēģisku pieeju attīstības pārvaldībai.

Pēdējā desmitgadē uzmanību šai problēmai pievērš valsts varasiestādes gan federālā, gan reģionālā līmenī. Daudzos federālajos apgabaloš ir izstrādāti sociālekonomiskās attīstības programmdokumenti. CFA ir daļēji radīti priekšnoteikumi, lai ieviestu kompleksu pieejumu starpreģionālās investīciju sadarbības organizēšanai. 2011. gada 6. septembrī tika apstiprināta CFA sociālekonomiskās attīstības stratēģija laikposmam līdz 2020. gadam²⁸. Šajā dokumentā ir definēti federālā apgabala politikas un starp tā reģioniem veidojošos attiecību stratēģiskie mērķi un uzdevumi. Saskaņā ar stratēģiju federālā apgabala pārvaldes institūciju centieniem ir jābūt vērstiem uz tādas vides radīšanu, kas veicina lielus un noturīgus Krievijas centrālo reģionu ekonomikas izaugsmes tempus vienotas ekonomiskās telpas ietvaros. Viens no uzdevumiem, kura izpilde nodrošina šī mērķa sasniegšanu, ir federālā apgabala reģionu integrācija, kuras īstenošanas iniciatīva gulstas uz reģionālajām varasiestādēm. Reģionālo elišu ekonomisko interešu ievērošana būs iespējama, ja tās tiks ņemtas vērā, izstrādājot reģionālās attīstības stratēģijas.

CMM reģionu sociālekonomiskās attīstības stratēģiskās plānošanas dokumentu analīze liecina, ka stratēģiskā plānošana KF CFA Centrālā melnzemēs makroreģiona reģionu līmenī neietver organizatoriskus mehānismus un metodes reģionālās politikas regulējumam starpreģionālās investīciju sadarbības jomā. Trūkst saskaņota redzējuma par KF CFA Centrālā melnzemēs makroreģiona investīciju potenciāla attīstību un virzieniem ilgtermiņa perspektīvā, kā arī pasākumiem, kurus nepieciešams īstenot, lai uzlabotu investīciju klimatu un palielinātu KF CFA Centrālā melnzemēs makroreģiona reģionu konkurences priekšrocības. Tā rezultātā investīciju sadarbības līmenis KF CFA Centrālajā melnzemēs makroreģionā joprojām ir zems. Starpreģionālās investīciju sadarbības uzdevuma risināšanu neveicina arī fakts, ka pilnvērtīgas investīciju stratēģijas atsevišķu programmdokumentu veidā ir tikai 3 CMM reģioniem – Kurskas apgabalam, Voronežas apgabalam un Lipeckas apgabalam.

Lai attīstītu un kvalitatīvi mainītu reģionu sadarbību investīciju jomā, ir nepieciešams sociālekonomiskās attīstības stratēģiskās plānošanas programmu dokumentos saskarot visu investīciju procesa subjektu mijiedarbības virzienus, mehānismus un formas. Reģionu varasiestāžu un pārvaldes institūciju mijiedarbībai jābūt vērstai uz sadarbības infrastruktūras un institucionālo priekšnoteikumu radīšanu, lai izstrādātu vienotu starpreģionālās investīciju sadarbības koncepciju. Tās īstenošanas rezultātā būs iespējams stiprināt ekonomiskās saites starp reģioniem un pārvarēt to attīstības problēmas.

Starpreģionālās investīciju sadarbības prioritātes var noteikt, izmantojot polarizētas attīstības jeb tādas attīstību metodi, kuras pamatā ir makroreģiona saimnieciskā kompleksa „izaugsmes punkti” reģionu perspektīvās specializācijas attīstības un pastiprināšanas ietvaros, pateicoties īpaša ekonomiski tiesiskā režīma teritoriju (ASEAT) izveidei un attīstībai kārtībā, kādu nosaka 2014. gada 29. decembra Federālais likums Nr. 473-FZ „Par apsteidzošas sociālekonomiskās attīstības teritorijām Krievijas Federācijā”.

Apjomīgu investīciju piesaistīšana CMM perifēro teritoriju ekonomikai ir iespējama, izmantojot īpaša ekonomiski tiesiskā režīma teritoriju (ASEAT) izveides mehānismu saskaņā ar 2014. gada 29. decembra Federālais likumu Nr. 473-FZ „Par apsteidzošas sociālekonomiskās attīstības teritorijām Krievijas Federācijā”. ASEAT izveide atbilst aktuālajai sociālekonomiskajai un investīciju politikai reģionālās un teritoriālās attīstības politikas ietvaros. ASEAT mehānisms ietver instrumentus un metodes reģiona ekonomikas „izaugsmes punktu” izveidei, balstoties uz uzņēmējdarbības veikšanai ASEAT nepieciešamās infrastruktūras, ar nosacījumu, ka tiek nodrošināts līdzvars starp reģiona sociālekonomiskās attīstības interesēm un ASEAT rezidentu – pamatinvestoru – vajadzībām.

²⁸ Pieejams:

<http://economy.gov.ru/minec/activity/sections/strategterplanning/komplstplanning/strategstplanning/index>

[Skatīts: 16.09.2019.]

Nozīmīgs ekonomiskais potenciāls CMM struktūrā ir perspektīvās ekonomiskās specializācijas nozarēm, proti: derīgo izrakteņu ieguvei; automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošanai; papīrrūpniecībai un papīra izstrādājumu ražošanai; ādas un tās izstrādājumu ražošanai; gatavo metālizstrādājumu ražošanai, izņemot iekārtas un aprīkojumu; datoru, elektronisko un optisko izstrādājumu ražošanai; ārstniecisku līdzekļu un medicīniem nolūkiem izmantojamu materiālu ražošanai; citur neklasificētu iekārtu un aprīkojuma ražošanai; metalurgiskajai ražošanai. Promocijas darba ietvaros tiek piedāvāts reģionu ekonomiskās attīstības nolūkos attīstīt un pastiprināt šo perspektīvo ASEAT specializāciju Centrālajā melnzemēs makroreģionā, izmantojot spēkā esošos tiesību aktos šāda veida perifērajām teritorijām paredzēto kompleksu investīciju projektu īstenošanas mehānismu. Patlaban CMM jau ir izveidotas trīs ASEAT – monopilsētas (3.1. attēls): 1) Gubkina (Belgorodas apgabals); 2) Pavlovska²⁹ (Voronežas apgabals); 3) Kotovska (Tambovas apgabals).

Ilgtermiņa attīstības nolūkā šīm pilsētām, kuru investīciju videi nepiemīt liels pievilkcīgums, ir nepieciešams diversificēt ekonomiskās saimniecības struktūru³⁰.

3.1. attēls. Koncepcija KF CFA Centrālā melnzemēs makroreģiona reģionu starpreģionālās investīciju sadarbības attīstīšanai ASEAT izveides un attīstības ietvaros

²⁹ Федеральный закон от 31.12.2014 г. № 519-ФЗ «О внесении в отдельные законодательные акты Российской Федерации в связи с принятием Федерального закона «О территориях опережающего социально-экономического развития в Российской Федерации»; Постановление Правительства Российской Федерации от 22.06.2015 г. № 614 «Об особенности создания территорий опережающего социально-экономического развития на территориях монопрофильных муниципальных образований Российской Федерации (многородов)»; Постановление Правительства Российской Федерации от 26.04.2017 г. № 494 «О внесении изменений в постановление Правительства Российской Федерации от 22.06.2015 г. № 614 г.; Постановление Правительства РФ от 16.03.2018 г. № 264 «О создании территории опережающего социально-экономического развития "Павловск"».

³⁰ Pieejams: <http://www.akitrf.ru/press-center/publikacii-v-smi/rbk-andrey-shpileenko-v-rossii-tehnoparki-sozdayutsya-po-kooperatsionnoy-modeli/> [Skatīts: 09.09.2019.]

ASEAT statusa piešķiršana ļaus izveidot Pavlovskā un Gubkinā jaunas darba vietas un samazināt atkarību no pilsētveidojošiem uzņēmumiem. Šeit runa ir par „Pavlovsk Nerud” un Ķebedu kalnrūpniecības bagātināšanas rūpniecības kompleksu Gubkinā, kas ir Krievijā un NVS lielākais dzelzsrūdas ieguves un bagātināšanas uzņēmums.

Tiek plānots, ka ASEAT statusa iegūšana radīs iespēju piesaistīt Gubkinai³¹ investīcijas vairāk nekā 3,3 miljardu rubļu. apmērā. Gubkinas teritorijā ir paredzēts uzbūvēt māla kieģeļu ražošanas rūpniču, zivkopības kompleksu „Gubkinskaja riba”, autoriepu pārstrādes un gumijas granulāta ražošanas rūpniču, piena kombinātu, kā arī tādu nozaru uzņēmumus kā medicīna un polimēru ražošana.

3.1. tabula

CMM ASEAT (sastādījis autors)

Atrašanās vieta	Reģions	Izveides datums	Ekonomiskās darbības veidu skaits	Minimālais darba vietu skaits	Minimālais kapitālieguldījumu apjoms, milj. rbļ.	Kopējais investīciju apmērs, milj. rbļ.
Pavlovska	Voroņežas apgabals	16.03.2018.	9	10	2,5	12 000
Kotovska	Tambovas apgabals	22.12.2017.	26	10	2,5	10 000
Gubkina	Belgorodas	16.03.2018.	24	10	2,5	5 500

ASEAT izveides galvenais mērķis ir nodrošināt ekonomikas diversifikāciju un samazināt pilsētas monoprofila atkarību no lielapjoma ražošanas.

Analīze apliecināja, ka šādu ASEAT attīstīšana tiek veikta bez ilgtermiņa stratēģiju izstrādes. ASEAT Centrālajā melnzemes makroreģionā tiek izveidotas atsevišķu punktu veidā, tādēļ to ietekme uz investīciju vides pievilcīgumu un investīciju aktivitāti reģionos pagaidām nav nozīmīga. Reģiona un municipālo veidojumu varasiestādes uzlūko CMM ASEAT kā instrumentu, kas palīdzēs attīstīt depresīvās teritorijas – konkrētas monopilsētas. Šādu projektu īstenošanas mehānismiem piemīt virkne problēmu, ko izraisa nepilnības šo jomu regulējošajos normatīvajos aktos, kā arī „nepietiekams investīciju projektu operatoru un dalībnieku potenciāls”³². Trūkst kompleksas programmas investīciju piesaistīšanai ASEAT kā makroreģionālā līmeņa „izaugsmes punktu” attīstībai.

Ja pastāvēs nodokļu atvieglojumi un nepieciešamā infrastruktūra, subsīdijas teritorijas rezidentu nomas izdevumu segšanai, teritorijas darbaspēka potenciāls un pietuvināšana noieta tirgiem, ASEAT rada CMM ievērojamu izaugsmes potenciālu un garantē reģionu investīciju vides pievilcīgumu ilgtermiņa perspektīvā³³. CMM ASEAT attīstības stratēģija, kuras mērķi, uzdevumi un pasākumi ir integrēti apjomīgos makroreģiona un CFA investīciju projektos, kas

³¹ Постановление правительства РФ от 22 июня 2015 г. № 614 «Об особенностях создания территорий опережающего социально-экономического развития на территориях монопрофильных муниципальных образований Российской Федерации (многородов)»; Постановление Правительства Белгородской области от 16.07.2018 г. № 262-пп «Об обеспечении функционирования территории опережающего социально-экономического развития "Губкин"».

³² Повышение эффективности бюджетной политики в сфере государственной поддержки за счет реализации комплексных инвестиционных проектов на территории Российской Федерации. //Под редакцией Рыковой И.Н. Научный доклад. М.: Научно-исследовательский финансовый институт, 2016. – 64 с.

³³ Pieejams: <https://chr.plus.rbc.ru/issue/5cc837e17a8aa967edc71671> [Skatīts: 02.11.2019.]

tieki īstenoti CFA attīstības stratēģijas laikposmam līdz 2020. gadam ietvaros, paātrinās jau izveidoto ASEAT un CMM prioritāro ekonomikas nozaru attīstību.

Šajā nolūkā sociālekonomiskās attīstības programmdokumentos ir jāiekļauj nostādnes, kas nosaka CMM reģionu investīciju sadarbības mehānismu kopumu. Reģionālajām varasiestādēm ir jālikvidē barjeras, kas kavē starpreģionālu investīciju projektu īstenošanu, un jāsniedz nepieciešamais atbalsts nākotnes ASEAT investoriem. Prioritārie investīciju projekti jāizvēlas, balstoties uz īpaši izstrādātu CMM reģionu investīciju vides pievilcības kritēriju analīzes un izvērtējuma, kā arī projektu ievirzes, raugoties, lai tie būtu vērsti uz: investīciju potenciāla veidošanu inovatīvas izaugsmes un importa aizstāšanas veicināšanai; investēšanu nozarēs, kurās ir specializējies reģions; reģionālās ekonomiskās saimniecības diversifikāciju, lai samazinātu reģiona sociālekonomiskās attīstības atkarību no reģiona ekonomikas specializācijas nozaru stāvokļa. Autors ir izstrādājis Koncepciju CMM reģionu starpreģionālās investīciju sadarbības attīstīšanai ASEAT izveides un attīstības ietvaros (3.2. attēls), kuras mērķis ir izlīdzināt federālā apgabala reģiona sociālekonomiskās attīstības atšķirības, koncentrējot valsts un privātās investīcijas kompleksos investīciju projektos, kuru efektam piemīt multiplikatīvs raksturs.

ASEAT izveides mērķi:

- CMM reģionu investīciju klimata uzlabošana
- Investīciju piesaiste projektiem, kas vērsti uz eksporta diversifikāciju
- Inovāciju aktivitātes palielināšana un importa aizstāšanas veicināšana
- Rūpnieciskās ražošanas izaugsmes tempu palielināšana starpreģionālās ekonomikas saistītajās un konkurētspējākajās nozarēs
- Darba vietu skaita palielināšana un teritorijas darbaspeka potenciāla attīstība
- Reģiona infrastruktūras attīstība

• Gubkina,
Belgorodas apgabals• Pavlovska,
Voroņežas apgabals• Kotovska,
Tambovas apgabals	• Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība• Investīciju infrastruktūras attīstība• Informācijas un komunikāciju infrastruktūras attīstība	• Starpreģionālās sadarbības centrs• AS „Attīstības korporācija” Reģiona ekonomiskās attīstības departaments• Reģiona investīciju attīstības aģentūra

Sagaidāmais sociālekonomiskais efekts

- 1) Investīciju pieplūde CMM reģionu prioritārajiem ekonomikas attīstības virzieniem vairāk nekā 25 mljrd. rbł. apmērā
- 2) Multiplikatīvs reģionu ekonomiskās situācijas uzlabošanās efekts, pateicoties saistīto ekonomikas nozaru attīstībai, kopējais reģiona RKP pieaugums vairāk nekā 70 mljrd. rbł.
- 3) CMM reģionu sociālekonomiskās attīstības līmeņa izlīdzināšanās salīdzinājumā ar līderpozīcijas ieņemošajiem CFA reģioniem

3.2. attēls. Koncepcija KF CFA Centrālā melnzaļes makroreģiona reģionu starpreģionālās investīciju sadarbības attīstīšanai ASEAT izveides un attīstības ietvaros (sastādījis autors)

Koncepcija paredz izstrādāt mehānismu investīciju sadarbības organizēšanai un pārvaldībai, ņemot vērā partnerībā iesaistīto reģionu investīciju infrastruktūras potenciālu, kā arī izveidot attīstības institūtus makroreģiona līmenī.

Koncepcijas KF CFA Centrālā melnzemes makroreģiona reģionu starpreģionālās investīciju sadarbības attīstīšanai ASEAT tīkla izveides un attīstības ietvaros mērķi ir šādi: uzlabot investīciju klimatu CMM reģionos; piesaistīt investīcijas projektiem, kas vērsti uz eksporta diversifikāciju; veicināt inovāciju aktivitāti un importa aizstāšanu; paātrināt rūpnieciskās ražošanas apjomu pieauguma tempus saistītajās un konkurētspējīgākajās makroreģiona ekonomikas nozarēs; palielināt darba vietu skaitu un attīstīt teritorijas darbaspēka potenciālu; attīstīt reģiona infrastruktūru.

Iepriekš minēto ASEAT attīstības politikai CMM jābūt vērstai uz to, lai radītu impulsu izaugsmei virknē makroreģiona ekonomikas attīstības virzienu.

Koncepcijas īstenošanas sociālekonomiskie efekti būs šādi:

- 1) investīciju pieplūde prioritārajiem CMM reģionu ekonomikas attīstības virzieniem vairāk nekā 25 mljrd. rbl. apmērā;
- 2) multiplikačīvs reģionu ekonomiskās situācijas uzlabošanās efekts, pateicoties saistīto ekonomikas nozaru attīstībai, reģiona RKP kopējais pieaugums vairāk nekā 70 mljrd. rbl. apmērā;
- 3) CMM reģionu sociālekonomiskās attīstības līmeņu izlīdzināšana salīdzinājumā ar līderpozīcijas ieņemošajiem KF CFA reģioniem.

3.2. ASEAT ietekmes uz KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzemes makroreģiona attīstību ekonomiskā analīze

Darba izstrādes gaitā autors mēģināja novērtēt potenciālu, kāds no KF Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzemes makroreģiona attīstības viedokļa piemīt kompleksiem investīciju projektiem, kas saistīti ar ASEAT izveidi Gubkinā, Pavlovsā un Kotovskā, balstoties uz vidējiem rādītājiem par 2017. un 2018. gadu.

Centrālajā melnzemes makroreģionā ASEAT funkcionē tikai 1,5 gadus un ir izveidotas, sākot no 2017. gada decembra (ASEAT „Kotovska”) un beidzot ar 2018. gada martu (ASEAT „Pavlovska” un ASEAT „Gubkina”), tādēļ novērtējumā ir jāņem vērā gan šis laika aspekts, gan ASEAT ģeogrāfiskais izvietojums – atrašanās 3 CMM reģionos (Belgorodas apgabalā, Voroņežas apgabalā un Tambovas apgabalā).

Jāpiekrīt V.A. Osāņina un līdzautoru veiktā pētījuma rezultātiem, no kuriem izriet, ka aprēķināt uzņēmējdarbības sociālo un ekonomisko efektivitāti preferenciālu zonu teritorijās nepieciešams, kad ASEAT rezidenti ir sasniegusi projektā paredzēto jaudu, respektīvi, pēc 10–15 gadiem³⁴.

Tomēr promocijas darbā tika sistematizēti plaši pieejamie dati un uz to pamata veikta visu trīs ASEAT projektu īstenošanas dinamikas ekonomiskā analīze. Šāds lēmums ir pilnībā pamatots, jo, pirmkārt, ASEAT izveidei uz municipālā veidojuma sociālekonomisko attīstību būtiska ietekme ir jau gan apjomīgu investīciju projektu īstenošanas uzsākšanas posmā, gan pirmsinvestēšanas fāzē, otrkārt, šo ASEAT infrastruktūras finansēšana no reģionālo un lokālo budžetu līdzekļiem aizsākās jau 2013. un 2014. gadā (visas trīs ASEAT ir izveidotas uz 10 gadu ilgu laikposmu).

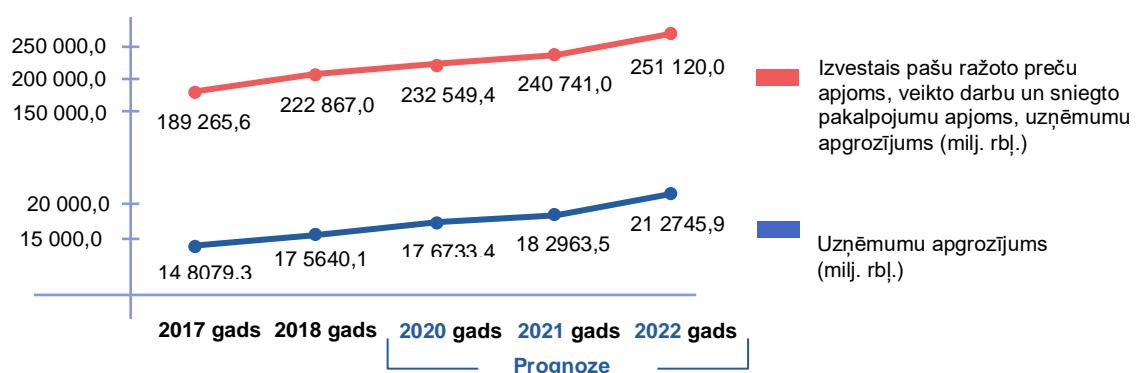
³⁴ Останин, В. А. Формирование эффективной системы управления на территории опережающего развития // Вестник Хабаровской государственной академии экономики и права. – 2015. – № 4–5. – С. 12–16.

Jānorāda, ka patlaban reģionos un municipālajos veidojumos nav pieejama dokumentēta un sistematizēta informācija attiecībā uz preferenciālajām teritorijām, tostarp ASEAT. Krievijas Federācijas Reģionālās attīstības ministrija, kura uztur ASEAT rezidentu reģistru, tā izveidē neņem vērā datus, kas atspoguļo teritoriju attīstībā ieguldīto, rezidentu veikto investīciju apjomu un struktūru. Nedz reģionālie statistikas dienesti, nedz municipālās varasiestādes, nedz īpaši nodibinātās izpildinstitūcijas – reģionu attīstības aģentūras, korporācijas un asociācijas – neveido ASEAT funkcionēšanas rezultātu statistisko uzskaiti. Nav izstrādāta vienota pīeja to novērtēšanai. Tādējādi tiek būtiski apgrūtināta analīze, kas ļautu noskaidrot ASEAT ietekmi uz CMM attīstību. Turklat publiski pīejas nav arī to teritoriju sociālekonomiskās attīstības stratēģijas, kurās it izveidotas analīzējamās ASEAT (izņemot municipālo veidojumu „Gubkina”). Municipālo veidojumu attīstības stratēģijas nav savstarpēji sasaistītas ar dokumentiem, kuri attiecas uz ASEAT izveidi.

Vadoties pēc tā, ka analīzējamās ASEAT tiek veidotas, lai veicinātu monopilsētu attīstību CMM reģionos, piesaistot šīm monopilsētām investīcijas un veidojot jaunas darba vietas, kas nav saistītas ar pilsētveidojošo uzņēmumu darbību, kā arī radot priekšnoteikumus tam, lai šīs monopilsētas varētu tikt uzskatītas par monopilsētām ar stabili sociālekonomisko situāciju, starp rādītājiem, kas tika analizēti, lai novērtētu ASEAT ietekmi uz teritoriju sociālekonomisko attīstību, ir šādi rādītāji: piesaistīto investīciju apjoms sadalījumā pa gadiem (laikposmā no 2017. līdz 2019. gadam); municipālajos veidojumus radīto jauno darba vietu skaits.

Kā papildu rādītāji, kas raksturo investīciju procesa dinamiku, tika izmantots iesniegto pieteikumu ASEAT rezidenta statusa iegūšanai skaits un reģistrēto rezidentu skaits.

Aplūkojot autora apkopotos statistikas datus, var pamanīt, ka gan novērtētā, gan prognozētā dinamika 2017.–2019. gadā ir pozitīva (3.3. attēls).

3.3. attēls. Gubkinas, Pavlovskas un Kotovskas sociālekonomiskās attīstības vidējie rādītāji 2017. un 2018. gadā (sastādījis autors)

Neskatoties uz to, ka minētajos municipālajos veidojumos ASEAT tika izveidotas tikai pirms 1,5–2 gadiem, jau tik ūsā laikposmā šo teritoriju attīstībā ir izdevies sasniegt virknes ekonomisko rādītāju pieaugumu, kas ir neliels, taču stabils. Tas attiecas uz tādiem rādītājiem kā izvestais pašu ražoto preču apjoms, veikto darbu un sniegtu pakalpojumu apjoms, uzņēmumu apgrozījums.

Atrašanās vieta	Reģions	Izveides datums	Rezidentu skaits	Darba vietu skaits	Kapitālieguldījumu apmērs, milj. rbl.
Pavlovska	Voronežas apgabals	16.03.2018	6	345	2 100
Kotovska	Tambovas apgabals	22.12.2017	8	240	2 000
Gubkina	Belgorodas apgabals	16.03.2018	15	646	5 895
Total			29	1231	9 995

3.4. attēls. Gubkinas, Pavlovskas un Kotovskas sociālekonominiskās attīstības vidējie rādītāji 2017. un 2018. gadā (sastādījis autors)

Ir vērojams, ka pieaug ASEAT rezidentu skaits, kuru kapitālieguldījumu kopējais apjoms 2019. gada novembra beigās sasniedza nepilnus 10 miljardus rubļu. Jāpiemin, ka rezidentu vidū ir arī ārvalstu investori.

Saskaņā ar *Rosstat* metodiku tika aplūkoti rādītāji, kas tiek izmantoti Krievijas Federācijas subjektu darbības efektivitātes novērtējuma monitoringam.

Kopš 2017. gada janvāra *Rosstat* veic selektīvu darbaspēka apsekojumu, kas aptver iedzīvotājus vecumā no 15 gadiem.

3.2. tabula

Darbaspēka skaits un sastāvs vecumā no 15 līdz 72 gadiem saskaņā ar selektīvo darbaspēka apsekošanu, vidējie rādītāji 2017. un 2018. gadā (sastādījis autors, balstoties uz Rosstat datiem)

	2017						2018					
	No tiem		Līmenis, %			Darbaspējīgo iedzīvotāju skaits, tūkst. cilv.	No tiem		Līmenis, %			
	Nodarbinātie	bezdarbnieki	iesaistīšanās darbā	Nodarbinātība	bezdarbs		nodarbinātie	Bezdarbnieki	iesaistīšanās darbā	nodarbinātība	bezdarbs	
Krievijas Federācija	76495,0	72326,8	4168,2	69,4	65,6	5,4	75817,7	2144,6	3673,1	62,6	59,5	4,8
Centrālais federālais apgabals	21284,1	20564,5	719,6	71,5	69,1	3,4	21293,0	20672,1	620,9	64,0	62,1	2,9
Belgorodas apgabals	822,9	790,3	32,6	70,1	67,4	4,0	824,9	792,2	32,8	63,2	60,7	4,0
Voroņežas apgabals	1159,6	1105,6	54,0	65,6	62,6	4,7	1175,6	1123,6	51,5	59,0	56,4	4,4
Kurskas apgabals	568,0	543,4	24,6	67,5	64,6	4,3	571,2	547,4	23,8	60,5	58,0	4,2
Liipeckas apgabals	588,3	565,3	23,0	67,6	65,0	3,9	600,8	577,4	23,5	62,0	59,6	3,9
Tambovas apgabals	523,0	499,5	23,5	65,0	62,2	4,5	496,7	476,9	19,8	55,7	53,5	4,0

Analizējot 3.2. tabulā atspoguļotos datus, var apgalvot, ka ASEAT projektu īstenošana CMM ar vairāk nekā 2,5 tūkstošu darba vietu izveides potenciālu 2016.–2018. gada tendenču ietvaros būtiskas izmaiņas nav izraisījusi, jo īpaši nesmot vērā to, ka bezdarbnieku skaita dinamika CMM un CFA atbilst Krievijas kopējo rādītāju dinamikai.

3.3. ASEAT izveides ietvaros īstenojamās starpreģionālās investīciju sadarbības mehānisma adaptācija ekonomiskās izaugsmes punktu izveidei makroreģionā

Galvenais uzdevums, kuru nepieciešams atrisināt CMM reģionu investīciju politikas ietvaros, ir privātā kapitāla un inovāciju pieplūdes nodrošināšana kā priekšnoteikums ražošanas pamatfondu modernizācijai un uzņēmējdarbības inovāciju aktivitātei.

ASEAT kā izaugsmes punktu izveide un vairošana CMM šodien prasa veikt institucionālās transformācijas un izstrādāt tādu normatīvo bāzi, kas ļautu efektīvāk izlietot teritorijas finanšu resursus. Svarīgi ir izvēlēties un piesaistīt pamatinvestorus un projektus, kas veido pamatu ASEAT un rada nepieciešamību pēc atbilstīgas infrastruktūras izveides. Ir acīmredzams, ka, lai ASEAT patiešām būtu svarīga loma reģiona attīstībā, šiem investīciju projektiem jābūt tādiem, lai tiem piemistu sociāls nozīmīgums un teritorijas inovatīvo attīstību un konkurētspēju pozitīvi ietekmējošs potenciāls.

Šajā darbā piedāvātās koncepcijas kontekstā ASEAT Centrālajā melnzemēs makroreģionā tiek izveidotas, lai veicinātu punktveida izaugsmi dažās prioritārās CMM reģionu ekonomikas nozarēs. Lai šo uzdevumu atrisinātu, nepieciešams piesaistīt municipālajam veidojumam valsts un privātās investīcijas, kā arī izstrādāt adaptīvus mehānismus izveidojamo rūpnieciskās ražošanas tipa klasteru specializācijas padzīlināšanai ar starpreģionālās kooperācijas attīstīšanas palīdzību un integrēt teritorijas uzņēmumus jaunās ražošanas kēdēs, lai sekmētu konkurētspējīgas produkcijas ražošanu, tostarp importa aizstāšanas nolūkā.

Lai sistēmiskā un zinātniski pamatojotā veidā izmantotu mehānismu, kas paredzēti sarežģītā starpreģionālās sadarbības procesa pārvaldībai reģionā izveidojamo ASEAT ietvaros, organizatoriski institucionālās attīstības metodoloģiju, ir nepieciešams izveidot šī procesa īstenošanas konceptuālo modeli, kura ieviešana praktiskajā darbā ļaus radīt priekšnoteikumus visu mijiedarbības subjektu darbības pilnveidošanai, samazinot transakciju izdevumus, tajā skaitā likvidējot dublējošas funkcijas un palielinot šo subjektu mijiedarbības efektivitāti.

CFA ekonomiskās un investīciju telpas acīmredzamās dezintegrācijas pazīmes izvirza jautājumu, kas saistīts ar meklējumiem pēc piemērotiem mehānismiem šo nelabvēlīgo tendenču pārvarēšanai. Bez efektīvas teritoriālās plānošanas ASEAT izveide un attīstība Centrālajā melnzemēs makroreģionā nedos rezultātus CMM monopilsētām. Ir nepieciešams izveidot reģionālās klasteru saiknes starp uzņēmumiem un īstenot starpreģionālus investīciju projektus³⁵. Reģionālajām varasiestādēm būs jānodrošina ASEAT uzņēmumu sasaiste ar citiem reģiona (CMM reģionu) uzņēmumiem, lai izveidotu vienotu ražošanas sistēmu.

Par vienu no veidiem, kā atrisināt šo problēmu, varētu kļūt jaunu institūtu izveide, lai koordinētu starpreģionālos sakarus investīciju jomā, kurus reģioni veido bez federālo varasiestāžu līdzdalības. Piedāvātās pārvaldes institūcijas, iemiesojot vietējo iniciatīvu un strādājot uz konsensa pamatiem, varētu pildīt virkni funkciju – sākot no stratēģiskās

³⁵ Pieejams: <https://www.kommersant.ru/doc/3773535> [Skatīts: 09.10.2019.]

plānošanas, līdz pat konkrētu investīciju projektu un konsensa vienošanos īstenošanai. Būtu lietderīgi izveidot kopīgas starpreģionālās institūcijas, kas regulē attīstību investīciju jomā izpildvaras un likumdošanas varas ietvaros.

3.5. attēlā ir redzams mehānisms starpreģionālās investīciju sadarbības organizācijai un pārvaldībai ASEAT izveides un attīstīšanas ietvaros, kura galvenie elementi ir dažādi CMM attīstības institūti un adaptīvā mehānisma instruments ASEAT pielāgošanai CMM apstākļiem.

3.5. attēls. Mehānisms starpreģionālās investīciju sadarbības organizācijai un pārvaldībai kompleksu investīciju projektu ietvaros (izstrādājis autors)

Sadarbības mērķis ir uzlabot investīciju klimatu reģionā un nodrošināt noturīgu investīciju pieplūdi Centrālajā melnzemes makroreģionā izveidotajām ASEAT, lai veicinātu ekonomikas izaugsmi un iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšanos.

Palielināt teritorijas investīciju vides pievilcīgumu ir iespējams tikai tad, ja tiek efektīvi izmantots un palielināts reģiona investīciju potenciāls, ar nosacījumu, ka samazinās riski, kam pakļauti investīciju projekti, kas izstrādātās ASEAT izveides un attīstības CMM stratēģijas ietvaros tiek īstenoti ASEAT teritorijā.

Lai atrisinātu šos uzdevumus, ir jāīsteno pasākumu komplekss šādos virzienos: jāpilnveido institucionālā struktūra, kā arī darbību investīciju jomā pārvaldošo subjektu mijiedarbības instrumenti un mehānismi; jānovērš problēmas, kas saistītas ar spēkā esošajiem tiesību aktiem; jāveic izmaiņas personāla sistēmā, kas nodrošina investīciju procesus teritorijā; jāsagatavo pamatinvestoriem nepieciešamā infrastruktūru.

Augšminēto pasākumu īstenošana ļaus nodrošināt tādus apstākļus, kādus sagaida investori, un kvalitatīvi uzlabot teritorijas investīciju vides pievilcīgumu.

3.6. attēls. Stratēģija KF CFA CMM reģionu starpreģionālās sadarbības attīstīšanai ASEAT izveides ietvaros (izstrādājis autors)

Lai veicinātu uzņēmumu aktivitāti investīciju jomā, ir jāīsteno šādi pasākumi:

- 1) investīciju procesa informatīvās caurredzamības palielināšana;
- 2) finansējuma avotu un iespējamo instrumentu apzināšana investīciju piesaistīšanai ASEAT.

CMM ASEAT mehānisma adaptācija šajā darbā ir vērsta uz divu uzdevumu risināšanu: nepieciešamo priekšnoteikumu radīšanu ASEAT investīciju vides pievilcīguma kvalitatīvai palielināšanai; stabilas investīciju pieplūdes teritorijai nodrošināšanu ar starpreģionālās investīciju sadarbības paplašināšanas un padziļināšanas palīdzību.

Galvenie rādītāji, kas atspoguļo īstenojamo pasākumu rezultativitāti, ir ASEAT reitings un pamatkapitālā ieguldīto investīciju apjoms.

Par šo pasākumu īstenošanu jārūpējas pilnvarotajai federālajai varasiestādei, kā arī KF subjekta izpildvaras institūcijām, esošajiem teritoriālās attīstības institūtiem un uzņēmumiem, kas pārvalda ASEAT Centrālajā melnzemes makroreģionā.

Promocijas darba ietvaros veiktais pētījums lāva konstatēt, ka:

- vairumā ES valstu reģionālās ekonomiskās sadarbības regulēšana sociālekonomiskās attīstības jomā ir uzdota īpašiem institūtiem, kas tiek izveidoti valsts varasiestāžu paspārnē;
- prioritāra loma reģionu attiecību regulēšanā ir dažādu veidu organizācijām, kas pilda konsultaīvās funkcijas;
- reģionu sadarbība dažādu ar attīstību saistītu uzdevumu risināšanā tiek atbalstīta, municipālā līmenī izveidojot koordinējošas asociācijas, kuras piedalās „labāko prakšu” izplatīšanā un veic vietējo interešu lobēšanu attiecībās ar centrālo varu;
- dažās ES valstīs vērā ņemama loma starpreģionālo sakaru attīstīšanā ir publiskām reģionālās attīstības korporācijām, kurām ir līdzīgas funkcijas kā šāda veida institūtiem Krievijā.

Autora ieskatā šī pieredze var tikt ņemta vērā, lai izstrādātu uz starpreģionālās investīciju sadarbības efektivitātes palielināšanu vērstus pasākumus, tomēr no ekonomiskās izaugsmes intensifikācijas un investīciju saiknes ar kaimiņreģioniem stiprināšanas viedokļa lietderīgāk ir atsevišķos CMM reģionos izveidot kopīgas (asociētas) izpildvaras un likumdošanas varas institūcijas, kas darbojas kā starpreģionālās investīciju sadarbības centri. Starp šādu centru uzdevumiem var būt tādu problēmu risināšana, kas attiecīgajā jomā ir raksturīgas visiem CFA reģioniem.

Centram var tikt piešķirtas šādas pilnvaras:

- sagatavot priekšlikumus par Stratēģijā paredzēto pasākumu īstenošanai nepieciešamo finanšu līdzekļu piešķiršanas nosacījumiem;
- ieteikt jaunus mehānismus Stratēģijā paredzēto pasākumu īstenošanai;
- sadarboties ar federālajām un reģionālajām izpildvaras institūcijām, vietējās pašvaldības institūcijām, kā arī investoriem jautājumos, kas saistīti ar Stratēģijas īstenošanu;
- definēt prioritāros virzienus finansējuma līdzekļu piesaistīšanai, kā arī instrumentus investīciju procesa pilnveidei;
- īstenot pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu sabiedrības informēšanu par starpreģionālās sadarbības rezultātiem;
- izstrādāt normatīvi tiesisko aktu projektus un iesniegt tos CMM ietilpstoto KF subjektu administrācijām, lai palielinātu sadarbības procesa un Stratēģijā paredzēto pasākumu īstenošanas efektivitāti.

Stratēģijas īstenošana prasa ik gadu izstrādāt CMM sastāvā ietilpstoto KF subjektu administrācijas lēmumu projektu, uz Stratēģijas īstenošanu vērsto pasākumu plānu un to finansēšanas programmu, tostarp investīciju projektu finansēšanas mehānismus un pasākumus to atbalstīšanai. Programmai jāietver visa informācija un dati par budžeta līdzekļiem, kas tiek piešķirti investīciju projektu īstenošanai Stratēģijas ietvaros, un to saņemšanas un izdevumu plāniem, kā arī jānosaka ikvienas par finanšu līdzekļu izlietojumu atbildīgās personas kompetence.

Izmantojot šādu pieeju, ir iespējams nodrošināt visu Stratēģijā paredzēto pasākumu kompleksu un atvieglot to īstenošanas turpmāko monitoringu un kontroli.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Pamatojoties uz pētījumu, šķiet iespējams vispārināt sekojošo.

1. Makroreģions kļūs par instrumentu, ar kuru tiks koordinēta nozaru un reģionālā pieeja valsts attīstībai. Polarizētais izaugsmes scenārijs var kļūt par valsts attīstības pamatu. Lai ieviestu makroreģionu modeli, būs jāpadziļina starpreģionu sadarbība, galvenokārt investīciju jomā. Paātrināt pāreju uz ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi un izlīdzināt sociālekonomisko diferenciāciju Krievijas teritoriju attīstībā ir iespējams, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- progresīva reģionu ekonomikas restrukturizācija un strukturāla teritoriālā un ražošanas klasterizācija ap veidojamajiem izaugsmes punktiem;
- tāda investīciju klimata radīšana, kas sekmē investīciju procesa attīstību reģionos un starpreģionālo ekonomisko sakaru izveidi un uzturēšanu;
- investīciju procesa institucionālā regulējuma pilnveide visos varas un pārvaldes līmenos.

2. Investīciju sadarbības nozīme reģionu ekonomiskajā attīstībā mūsdienu sociālekonomiskajos apstākļos ir šāda:

- 1) reģionālās izaugsmes kvalitātes un dinamikas determinēšana budžeta deficitā un investīciju aktivitātes samazināšanās apstākļos;
- 2) vienotas ekonomiskās attīstības telpas izveide, kas veicina teritoriju sociālekonomisko attīstību;
- 3) makroreģionā ietilpst ošo teritoriju attīstības disproporciju samazināšana.

3. Reklāmas darbā tiek analizēta Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala reģionu sociālekonomiskā attīstība. Analīze parādīja rajona reģionālās ekonomiskās attīstības diferenciāciju, kas saistīta ar reģionu ar atšķirīgu ekonomisko struktūru un specializāciju klātbūtni rajonā. Centrālajā federālajā apgabala tiek attīstīta gan rūpnieciskā ražošana, gan lauksaimniecība. RKP struktūrā dominē tirdzniecība, un apstrādes rūpniecības īpatsvars pārsniedz 10%. Divpadsmīt Krievijas Federācijas sastāvā esošajā centrālajā federālajā apgabala apstrādes rūpniecība RKP nozaru struktūrā aizņem 35%, trijos reģionos - 40%.

Centrālā federālā apgabala sociālekonomiskajā attīstībā izceļas vairākas pozitīvas tendences. Uz stabilas RKP pieauguma fona pieaug nominālās uzkrātās algas līmenis, mazumtirdzniecības apjoms un ieguldījumu apjoms pamatlīdzekļos. Šīs izmaiņas atspoguļo RKP apjoma dinamikas noteikto tendenci. Rūpnieciskās ražošanas pieaugums rajonā ir saistīts ar ne-kapitāla reģionu rūpniecību, neskaitoties uz to, ka Maskava izveido savu RKP, "piesaistot" citu blakus esošo Centrālā federālā apgabala reģionu resursus. Tas izraisa reģionālās ekonomikas izaugsmes palēnināšanos un ļauj secināt, ka ir nepieciešams veikt izmaiņas reģionu ekonomiskajā politikā, meklējot jaunus endogēnus un eksogēnus izaugsmes faktorus, attīstot sadarbību starp Centrālā federālā apgabala reģioniem. Ekonomikas lejupslīde, kas sākās 2014. gadā, būtiski neietekmēja reģionu RKP. Paredzamais eksporta un importa, kā arī ieguldījumu pamatlīdzekļu rādītāju kritums vērojams vairākos Centrālās Melnās jūras reģiona un Centrālā reģiona reģionos. Centrālā federālā apgabala sociālekonomiskās attīstības līmeni lielā mērā nodrošina Maskava. Citos Centrālā federālā apgabala reģionos rādītāji tiek novēroti zem Krievijas vidējās dinamikas. To var izskaidrot arī ar federālo varas iestāžu mazinātu uzmanību rajona ārpus kapitāla reģionu attīstībai. Centrālā federālā apgabala reģionu attīstībā esošās negatīvās tendences, t.sk. makroreģionu līderu lielā atkarība no eksporta, organizāciju un uzņēmumu nepietiekamā inovācijas aktivitāte noved pie to iedzīvotāju daļas pieauguma, kuru monetārie ienākumi ir zem iztikas minimuma.

4. Centrālajā federālajā apgabala iekļauto reģionu sociālekonomiskā attīstība ir diferencēta. Visi Centrālā federālā apgabala reģioni RKP izteiksmē tika sadalīti sešās grupās (mazāk nekā 170 miljardi rubļu, no 171 līdz 240 miljardiem rubļu, no 241 līdz 310 miljardiem

rubļu, no 311 līdz 370 miljardiem rubļu, no 370 līdz 630 miljardi rubļu, vairāk nekā 630 miljardi rubļu); Katra makroreģiona vadītāji tika izdalīti attīstības līmeņa un specializācijas ziņā, kā arī nepiederīgie - mazāk attīstītie reģioni. Centrālā federālā apgabala vadītāji, kuru RKP procentuālā izteiksmē uzrādīja izaugsmi, ietver Voronežas reģionu (58,8%), kā arī Tulas un Tambovas apgabalus. Centrālā federālā apgabala RKP struktūrā vislielākā ir Maskavas apgabala RKP daļa - 37% (neskaitot Maskavu). Autsaideris Centrālajā federālajā apgabala ir Kostromas reģions ar 1,6% apgabala RKP struktūrā. Citas Krievijas Federācijas sastāvā esošās vienības ieņem Centrālo federālo apgabalu RKP daļas vērtības ziņā no 2 līdz 7,4 pp. Pēdējais rādītājs sociāli ekonomiskās attīstības rādītāju pieauguma ziņā pieder citam Centrālā federālā apgabala līderim - Belgorodas reģionam.

5. Laika posmā no 2010. līdz 2016. gadam. Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala attīstību raksturoja acīmredzama izaugsmes faktoru ietekme, kas nav saistīti ar ieguldījumiem. Zināmu izaugsmes daļu, ko veicina neinvestīciju faktori, attiecībā uz reģioniem, kas ir visvairāk atkarīgi no preču eksporta (Maskava, Belgorodas reģions), nosaka ienākumu samazināšanās no ārējās ekonomiskās darbības sankciju spiediena dēļ.

Centrālā federālā apgabala investīciju procesa izmaiņu rādītāju analīze 2010.-2016. no tā dalībnieku viedokļa parādīja: aktīvākie ir privāto un ārvalstu īpašumtiesību uzņēmumi (līdz 70%); samazinās investīciju pieaugums valsts un jauktā tipa uzņēmumos; investīciju procesi dažos Centrālā federālā apgabala reģionos neatspoguļo to novatorisko potenciālu. Lielākā daļa Centrālā federālā apgabala investīciju projektu ir investīcijas infrastruktūras attīstībā, kurās tiek finansētas no federālā budžeta. Investīciju sadarbību starp Centrālā federālā apgabala reģioniem negatīvi ietekmēja krīze un Rietumu sankcijas. Apsvērtie reitingi ("Invest Foresight") par investīciju klimata stāvokli reģionos norāda, ka investīciju procesi Centrālajā federālajā apgabala ir centrālās rakstura un parāda ievērojamu reģionu (Lipeckas apgabals, Jaroslavļas apgabals, Kalugas apgabals) un nepiederīgo (Tulas apgabals, Voronežas apgabals) atšķirību Tambovas apgabals).

6. Neinvestīciju faktoru ietekmei uz ilgtermiņa ekonomisko izaugsmi ir laika ierobežojumi. Centrālā federālā apgabala izaugsmei un attīstībai potenciāls pastiprināt resursu pārdali starp konkurējošām blakus esošām perspektīvām teritorijām (Maskavas un Maskavas apgabala centrālajā reģionā, Lipeckas un Belgorodas reģioniem Melnās jūras reģiona centrālajā daļā). Šajā sakarā starp reģionu investīciju sadarbība var klūt par ekonomisku instrumentu, kas aktivizē reģionālās izaugsmes iekšējos faktorus, vienlaikus nosakot reģionālās izaugsmes kvalitāti un dinamiku. Šis teorētiskais secinājums tika apstiprināts veiktās faktoru analīzes rezultātā, izmantojot korelācijas-regresijas analīzi un galveno komponentu metodi. Analīze parādīja, ka Centrālā federālā apgabala vadošo reģionu ekonomiskie pieauguma tempi viņu makroreģionā (attiecīgi Maskavas un Belgorodas apgabala) lielā mērā ir atkarīgi no reģiona ekonomikas iesaistīšanās pakāpes investīciju attiecībās ar citiem rajona reģioniem un valsti. Vissvarīgākie faktori, kas ietekmē ekonomikas attīstību un reģionālās ekonomikas izaugsmi, ir investīcijas un starp reģionu tirdzniecība. Tika atklāta katra no šiem faktoriem ietekme uz reģionālā kopprodukta apjomu, novērtēts starp reģionu investīciju sadarbības ieguldījums dažādu specializāciju reģionu ekonomiskajā izaugsmē.

7. Melnzemes centrālais makroreģions darbā tiek uzskatīts par neatkarīgu vienību, lai izstrādātu pasākumus šīs teritorijas stratēģiskai pārvaldībai.

Centrālās Melnzemes Zemes makroreģiona sociālekonominiskās attīstības ekonomiskās analīzes rezultātā var secināt, ka kopumā ir pozitīva attīstības dinamika ar dažām negatīvām tendencēm, proti, zemu ekonomikas diversifikācijas līmeni, vadošo reģionu augsto orientāciju uz eksportu un zemos privāto investīciju pieauguma tempus ekonomikā, vāju novatoriska darbība. Centrālās Melnzemes Zemes makroreģiona telpiskajā un ekonomiskajā struktūrā

lauksaimniecības īpatsvars ir 2-3,5 reizes lielāks nekā vidēji Krievijā. Tāpēc makroreģiona attīstības mērķis šodien ir optimāla tā ekonomikas pārstrukturēšana.

Šobrīd nosacījumi integrētas pieejas ieviešanai starpēģionu investīciju sadarbības organizēšanai makroreģionā ir veidoti tikai daļēji. Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala Melnās zemes centrālā makroreģiona reģionālā līmeņa stratēģiskā plānošana neietver organizatoriskos mehānismus un metodes reģionālās politikas regulēšanai starpēģionālās investīciju sadarbības jomā. Nav panākta vienošanās par Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala Melnās zemes makroreģiona reģionu attīstības potenciāla attīstības redzējumu un izmantošanas virzieniem ilgtermiņā, kā arī par pasākumiem, kas jāīsteno, lai uzlabotu investīciju klimatu un palielinātu Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala Melnās zemes makroreģiona reģionu konkurences priekšrocības. Rezultātā investīciju sadarbības līmenis Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala Centrālās Melnās zemes makroreģionā joprojām ir zems. Lielākā daļa no visiem investīciju projektiem Okrug kontā infrastruktūras attīstībai, ko finansē no federālā budžeta.

Turpmākā ekonomiskā izaugsme lielā mērā ir saistīta ar starpēģionu ekonomiskās sadarbības stratēģiskās vadības procesu uzlabošanu. Sadarbības attīstība starp reģioniem investīciju jomā, tās kvalitatīvās izmaiņas prasa stratēģiskās plānošanas programmas dokumentos koordinēt investīciju procesa subjektu mijiedarbības virzienus, mehānismus un formas. Reģionu varasiestāžu un pārvaldes institūciju sadarbībai visos līmeņos jābūt vērstai uz infrastruktūras un institucionālo priekšnoteikumu radīšanu, lai izstrādātu vienotu starpēģionālās investīciju sadarbības konцепciju. Tās īstenošanas rezultātā būs iespējams stiprināt ekonomiskās saites starp reģioniem un pārvarēt to attīstības problēmas.

8. Starpēģionālās investīciju sadarbības prioritātes var noteikt, izmantojot polarizētas attīstības metodi jeb attīstību, kuras pamatā ir makroreģiona saimnieciskā kompleksa „izaugsmes punkti”, reģionu perspektīvās specializācijas attīstības un pastiprināšanas ietvaros, pateicoties īpaša ekonomiski tiesiskā režīma teritoriju (ASEAT) izveidei un attīstībai kārtībā, kādu nosaka 2014. gada 29. decembra Federālais likums № 473-FZ „Par apsteidzošas sociālekonomiskās attīstības teritorijām Krievijas Federācijā”.

Darbā ir piedāvāta konцепcija Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala Centrālā melnzemēs makroreģiona reģionu starpēģionālās investīciju sadarbības attīstīšanai ASEAT izveides un attīstības ietvaros. Šīs koncepçijas īstenošanas mērķis ir izlīdzināt federālā apgabala reģionu sociālekonomiskās attīstības līmeni, koncentrējot valsts un privātās investīcijas kompleksos investīciju projektos, kuru efektam piemīt multiplikatīvs raksturs, ko apstiprina rezultāti, kas iegūti, novērtējot komplekso investīciju projektu potenciālu saistībā ar ASEAT „Gubkina”, ASEAT „Pavlovska” un ASEAT „Kotovska” izveidi un attīstību makroreģiona ekonomiskās attīstības veicināšanas nolūkā.

9. ASEAT izveides un attīstības ietvaros ir izstrādāts starpēģionu investīciju sadarbības organizatoriskais un vadības mehānisms, kura galvenie elementi ir dažādas attīstības institūcijas, kas pielāgotas ASEAT attīstībai Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala Melnās zemes centrālajā makroreģionā. Sadarbības rezultātā ir iespējams uzlabot investīciju klimatu reģionā un nodrošināt stabili investīciju ieplūdi makroreģiona ASEAT ekonomikas izaugsmei un iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšanai.

Lai sasniegtu šo mērķi, ir jāīsteno organizatoriski, informatīvi un uz programmu vērsti pasākumi:

- uzlabot institucionālo struktūru, instrumentus un mehānismus mijiedarbībai starp struktūrām, kas pārvalda ieguldījumu darbības; pašreizējo tiesību aktu nepilnību novēršana;
- veikt izmaiņas personāla sistēmā, kas nodrošina investīciju procesus teritorijā; enkurinvestoriem nepieciešamās infrastruktūras sagatavošana;
- ieguldījumu informācijas pārredzamības palielināšana;

- finansēšanas avotu un iespējamo instrumentu identificēšana, lai piesaistītu ieguldījumus ASEAT.

Galvenās problēmas un risinājumi:

Pirmā problēma:

Pašreizējā prakse par atsevišķu investīciju procesu regulēšanu atsevišķu Centrālā federālā apgabala ministriju un departamentu līmenī noved pie funkciju dublēšanās rajona investīciju procesu regulēšanas jomā un vienotas stratēģiskas programmas neesamības, kas atspoguļojas ievērojamā skaitā neatbilstošu programmu un normatīvo dokumentu skaitā, kas satur pretrunas noteiktā risinājumā. Centrālā federālā apgabala starpreģionu ieguldījumu sadarbības uzdevumi.

Lēmums:

Krievijas Federācijas valdībai ir ieteicams izveidot reģionālu ieguldījumu darbību regulēšanas sistēmu, kuras pamatā būs finanšu, regulēšanas, investīciju un programmu instrumentu sarežģīta piemērošana, lai radītu labvēlīgu klimatu un uzlabotu infrastruktūru investīciju sadarbības nodrošināšanai Centrālā federālā apgabala ekonomikā.

Otra problēma:

Sistemātiskas pieejas trūkums starpreģionu investīciju sadarbībai Krievijas Federācijas Centrālā federālā apgabala Melnās zemes centrālā makroreģiona reģionos, zems investīciju sadarbības stratēģiskās plānošanas līmenis makroreģiona un tā reģionu līmenī noved pie tā, ka investīciju sadarbības projekti Centrālā federālā apgabala Melnās zemes centrālajā makroreģionā joprojām ir izolēti un tiem ir ierobežota loma attīstībā reģionālās ekonomikas. Šajā Krievijas Federācijas teritoriju teritoriālās attīstības institucionālā atbalsta attīstības posmā starpreģionālās investīciju sadarbības padziļināšanai un paplašināšanai ir nepieciešama investīciju attīstības stratēģiju koordinēšana Melnās jūras reģiona centrālajā daļā.

Pirmais risinājums:

Centrālā federālā apgabala Melnās zemes makroreģiona reģionu izpildvarām ir ieteicams izstrādāt un/vai grozīt esošās reģionālo ieguldījumu attīstības programmu programmas, izveidojot principu, mērķu, mērķu, virzienu, mehānismu un pasākumu sarakstu starpreģionālās investīciju sadarbības attīstībai. Vidējā termiņā būtu jāatzīst par lietderīgu Centrālā federālā apgabala Centrālās Melnās jūras reģiona izpildvaras iestāžu kopīgi izstrādātu saskaņotu pieejumu (vienošanos, stratēģiju un programmu) makroreģiona ieguldījumu resursu pārvaldībai, ņemot vērā reģionu sociālekonominiskās attīstības intereses, to daudzsolosās ekonomiskās specializācijas, kuru pamatā ir ASEAT, izmantojot sarežģītu ieguldījumu īstenošanas mehānismu. projekti, kas paredzēti spēkā esošajos tiesību aktos šāda veida preferenciālām teritorijām.

Otrais risinājums:

Centrālā federālā apgabala Melnās zemes makroreģiona reģionu attiecīgās izpildinstīcijas, lai izstrādātu metodikas starpreģionu investīciju stimulēšanas mehānismu un pasākumu efektivitātes novērtēšanai, kas ļaus identificēt to piemērošanas problēmas makroreģiona reģionos un izstrādāt priekšlikumus to risinājumam.

Trešais risinājums:

Lai pastiprinātu ekonomisko izaugsmi un stiprinātu investīciju saites makroreģionā, izveidojiet kopīgas (asociētas) izpildvaras un likumdošanas struktūras starpreģionu investīciju sadarbības attīstības centru veidā, kas apveltīti ar pilnvarām, nepieciešams, lai izstrādātu un īstenotu kopīgas investīciju sadarbības programmas starp Centrālās federālās apgabala Melnās zemes centrālais makroreģions.

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION	64
1 THEORETICAL FRAMEWORK OF INFLUENCE OF INTERREGIONAL INVESTMENT COOPERATION ON ECONOMIC GROWTH IN MODERN SOCIAL AND ECONOMIC CONDITIONS	70
1.1 The essence and trends of modern growth and development of the region	70
1.2 Interregional investment cooperation as a factor of regional development and growth....	72
1.3 Methodological aspects of assessing interregional development in the EU	74
2 TRENDS AND FACTORS OF DEVELOPMENT OF THE CENTRAL FEDERAL DISTRICT REGIONS OF THE RUSSIAN FEDERATION	76
2.1 Economic analysis and trends in the socio-economic development of the Central Federal District regions	76
2.2 Investment process and features of inter-regional investment cooperation of the regions of the Central Federal District	83
2.3 Interregional investment cooperation as a factor in the development of the economy: on the example of the regions of the Central Federal District	88
Chapter 3 THE DEVELOPMENT OF INTERREGIONAL INVESTMENT COOPERATION IN MODERN SOCIAL AND ECONOMIC CONDITIONS IN THE RUSSIAN FEDERATION.....	94
3.1 Complex investment projects as a tool to implement the strategy for the development of the regions of the Central-Black Earth macro region of the Central Federal District of the Russian Federation	94
3.2 Economic analysis of the impact of PSEDA (territories of priority social and economic development) on the development of the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation.....	100
3.3 Adapting the mechanism of inter-regional investment cooperation within the framework of PSEDA (Priority Social and Economic Development Area) to the formation of economic growth points in the macro-region.....	102
CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS.....	108

ABSTRACT

The purpose of the promotional work is to develop the concept of the development of inter-regional investment cooperation by identifying the trends and features of its impact on the economic growth potential of the macro-region.

The promotional work consists of the introduction, three chapters, conclusion and applications, as well as a list of references.

The first chapter substantiates theoretical approaches to the essence, conditions and factors of regional development and the content of interregional investment cooperation in the current socio-economic conditions, analyzes the features of institutional design and the mechanisms for regulating regional cooperation for economic growth and development purposes, taking into account the Russian and foreign experience on the example of the European Union.

The second chapter, basing on the economic analysis, identifies the trends in the development of the regions of the Central Federal District of the Russian Federation in terms of emerging macro-regions. A model has been proposed to assess the extent of the region's economy's involvement in inter-regional relations, which would allow to determine the dependence of variables such as interregional exchange, investment and gross regional product. Using mathematical modeling tools, the impact of these factors on the growth of the gross regional product of the Central Federal District of Russia, as well as its two regions - Moscow and Belgorod region - was evaluated..

The third chapter identifies the prospects for the development of inter-regional investment cooperation in the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation. The concept of developing inter-regional investment cooperation in the macro-region within the framework of the creation of a network of territories ahead of socio-economic development (PSEDA) has been developed. The mechanism of inter-regional investment cooperation in the framework of the creation and development of the territories ahead of socio-economic development (PSEDA) has been adapted in order to form the points of economic growth in the macro-region.

The main text of the promotional work is laid out on 171 pages and is illustrated with 21 drawings and 40 tables. The promotional work contains 4 applications. The references list includes 149 units.

Keywords: investments, development, economic growth, cooperation of regions, complex investment projects.

INTRODUCTION

The relevance of the research topic

The Russian economy is at a difficult stage of its development. In the face of increasing external pressures, predetermined by the market dependence of the Russian economy on Western loans, and the structural crisis - the process of its transformation is underway. The collapse in oil prices and the economic recession that was caused by the effects of the COVID-19 coronavirus pandemic are updating the search for new trajectories of sustainable economic growth.

The creation of the prerequisites for the economic development of the Russian regions and the reduction of territorial imbalances in the socio-economic development of the regions are directly related to the problem solution of forming the optimal structure of regional investments and additional sources of funding. One such source may be the expansion and deepening of inter-regional investment cooperation.

The priority of solving the problem of improving the mechanisms of investment cooperation of Russian entities is noted in the program documents developed for the strategic planning of the federal and regional levels. Spatial Development Strategy until 2025³⁶ together with an important target for sustainable and balanced spatial development aimed at reducing inter-regional differences in the level and quality of life of the population and creating "growth points" for each region, postulates the need to strengthen inter-regional cooperation within the emerging macro-regions in financing investment programmes and projects aimed at outpacing socio-economic development of the territories.

The development of inter-regional investment cooperation is an important area of regional development of the Central Federal District of the Russian Federation and is in the special interests area of the federal authorities. Meanwhile, the region's existing intra-district connections in the investment sector are characterized by a low level of interaction. The strategy of socio-economic development of the Central Federal District for the period up to 2020³⁷, as well as the strategic documents of its constituent entities of the Russian Federation, give priority attention to the issues of economic growth and territorial development, but do not provide for specific methods and mechanisms of interregional investment interactions, or levers of their stimulation to ensure sustainable economic development. Equally acute, these problems were evident in the regions of the Central-Black-Earth Macro-Region of the Central Federal District of the Russian Federation. The vision of development and the directions to use the investment potential of the regions of the Central-Black-Earth Macro-Region of the Russian Central Federal District for the long term, as well as the measures that need to be implemented to improve the investment climate and to increase the competitive advantage of the regions of the Central Black Earth macro-region of the Russian Central Federal District remain uncoordinated. As a result, the level of investment cooperation in the Central Black Earth macro-region of the Russian Central Federal District remains low.

Therefore, assessing the impact of trends and features of the inter-regional investment cooperation on the economic growth of the region in modern socio-economic environment and developing the mechanisms and methods for its activation is a pressing task for regional development theories and practices in the CFD of the Russian Federation.

³⁶Approved by the order of the Government of the Russian Federation of February 13th, 2019 No. 207-о., available at: <http://static.government.ru/media/files/UVAlqUtT08o60RktoOXI22JjAe7irNxc.pdf> (accessed: January 12, 2019).

³⁷ Available at: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_119764/ (accessed: February 9, 2019).

The level of scientific development of the problem

The scientific foundation for allocating investments as a priority factor in the economic development of regional socio-economic systems is laid in the research and developments of prominent economic authors, such as: E. Denison, E. Damara, J. M. Keynes, S. Kuznets, V. Leontiev, R. Lucas, K. Marx, J. Robinson, W. Rostow, R. Solow, R. Thomas, R. Harrod, and many others.

In the Russian Federation, the relationship between investment processes and economic growth was carried out by Sh.Sh. Gubayev, E.P. Ardasheva, A.I. Shinkevich, N. Berzon, V.N. Zhukov, K. Guseva, N. Markova, Yu. M. Ivanov, Yu. Shishkov, Yu.A. Kleiman, S.M. Borisov.

Separate aspects of the problem of the impact of investments on the economic growth in the regions under the conditions of existing economic instability are investigated in the works of foreign authors (D.P. An, Ludem R.D., E. Christie, M. Kroze, S. Drager, O. Fritz, E. Gurvich, S. Keiss, A. Casinovskis I. Korhonen, H. Simola, Vergen S., Bergeik P.A., I. Rankin, Collins K., J. Cohen, D. Borak, J. Eaton, M. Engers, V. Kempfer, A. Lovenberg, E. Mora, R. Nelson, R. Porter, J. Schott, M. Smeits, S. Ekabsone, I. Scribane) and Russian authors (Yu.I. Vasilyeva, N.A. Bykov, M.E. Kuznets, V.A. Mau, A.P. Portansky, S.F. Sutyrin, A.G. Koval, O.Yu. Trofimenko).

The problem of modernization of the regional economy in light of the identification of new sources of its growth, (among which the interregional economic cooperation is especially differentiated), is considered in the works of S.Yu. Glazyev, A.I. Tatarkin, L.I. Abalkin, V.A. Ilyin, T.V. Uskova, M.P. Burov, A.G. Granberg, P.A. Minakira, N.N. Nekrasov, B.M. Shtulberg, V.N. Lexin.

Hypothesis

The economic growth rate of the region depends on the degree of involvement of the region's economy in interregional investment relations and the most important factors determining economic development and regional economic growth are investments and interregional exchange.

The purpose and objectives of the study

The aim of the work is to develop a concept for the development of inter-regional investment cooperation based on the identification of trends and features of its impact on the economic growth potential.

To achieve this goal, the following tasks were set and solved:

- 6) generalization of the conceptual provisions of the development of the socio-economic system of the macro-region;
- 7) justification of the importance of inter-regional investment cooperation for the economic development of the regions, the analysis of features of institutional design and mechanisms for regulating regional cooperation for the purposes of economic growth;
- 8) economic analysis of the development of the regions of the Central Federal District of The Russian Federation in the context of emerging macro-regions and the assessment of the impact of inter-regional investment cooperation on the development and growth of the economies of the Central Federal District regions of the Russian Federation;
- 9) elaboration of the concept of development of inter-regional investment cooperation in the Central-Black-Earth macro-region of the Russian Central Federal District;
- 10) development of a strategy for inter-regional investment cooperation in the Central Black-Earth Macro-Region of the Russian Central Federal District.

The object of the study

The object of the study is inter-regional investment cooperation.

The subject of the study

The subject of the study is a set of theoretical, methodical and practical problems of the development of interregional investment cooperation as an instrument of economic growth of the macro-region.

Research methods

The methodology of the study involves a systematic approach to problem solving, ensuring the unity of qualitative and quantitative methods:

- qualitative content analysis, a monographic method by which the object of the study was examined in detail, based on a review of a wide range of scientific literature and regulatory legal sources, as well as the experience of the EU macro regions;
- the methods of economic and statistical research and mathematical modeling, as well as computational experimentation. To assess the impact of inter-regional investment cooperation on the economic growth of the region, the author applied the correlation-regression analysis using the method of the main components. The modelling of the region's economic growth was made using the Cobb-Douglas exponential function, which, in addition to traditional factors (labour and capital), allowed to take into account the innovation component of growth. The calculations were made using software (MS Excel, SPSS Statistics).

The theoretical and methodological foundations of the study are the achievements of domestic and foreign scientists studying the issues of improving the mechanisms of state regulation of investment activities of the regions, the main provisions of the institutional theory, the concepts of regional development, spatial economics and inter-regional cooperation.

Research limitations

The author explores the regions of the Central Federal District of the Russian Federation. To assess the economic development of the Central Federal District of Russia and the features of interregional investment cooperation of its regions, the author processed macroeconomic indicators of the district regions in terms of emerging macro-regions – the Central Macro region and the Central Black Earth Macro-region of the Russian Federation.

The study in the framework of this promotional work is based on time series from 2010 to 2016. Starting from January 2017, the types of economic activity in Russia have been classified in accordance with OKVED2. The structural changes of OKVED have had a significant impact on industrial production data provided by Rosstat. In this regard, production indices for 2010-2016 were analyzed in accordance with OKVED1 for correct comparison.

Data from the two regions of the CFD of the Russian Federation, - Moscow and Belgorod Region, - were analyzed to assess the extent of the region's economic involvement in the inter-regional relations and to study the impact of inter-regional investment cooperation on the development of the economy in the modern social and economic environment. Moscow and Belgorod Region are the most export-oriented leaders of the emerging macro-regions, for the period 2010-2016 according to the Federal State Statistics Service (Rosstat).

The paper analyzes the data on the results of functioning of the territories of the advanced socio-economic development (PSEDA) of the city of Gubkin (Belgorod region), the city of Pavlovsk (Voronezh region) and the city of Kotovsk (Tambov region), with no access restrictions on the Internet. The search was carried out on the official websites of the Russian Ministry of Regional Development, the Monocities Development Fund, the Municipal Administrations of "Gubkin", "Pavlovsk" and "Kotovsk", where PSEDA was established, in the official mass media of the regions and municipalities, investment portals of the Russian

entities and development corporations, as well as the associations of small and medium-sized businesses.

Economic analysis of the impact of PSEDA on the development of the Central Black Earth Macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation was conducted using data that characterize their functioning starting from the date of their creation.

Temporal and regional research structures

Research in this work is based on statistical analysis data in the Russian Federation in the context of federal districts. The economic development indicators from 2010 to 2018 of the Central Federal District and the regions that are included in it are subject to detailed analysis. Special calculations for the correlation-regression analysis between variables in the development of a model of the impact of inter-regional investment cooperation on gross regional product growth are presented on the basis of data from the period of the year 2010 to 2017.

Scientific novelty

The findings and recommendations obtained during the study develop the theoretical basis of the system of state regulation of inter-regional investment cooperation. The novelty of the study is as follows:

6. A conceptual approach to the state regulation of inter-regional investment cooperation has been developed, which, unlike the existing proposals, takes into account and reflects current socio-economic conditions and is supplemented by components such as the creation of institutions for the development of investment cooperation in regions, a greater use in the practice of managing strategic planning and predicting spatial development through the creation and development of growth points.

7. The importance of inter-regional investment cooperation for the economic development of the regions as one of the economic instruments activating endogenous factors of regional growth, at the same time determining the quality and the dynamics of the regional growth, reducing disparities in the development of the territories that make up the macro-region and the formation of a single economic development space has been justified.

8. The impact of inter-regional investment cooperation on the macroeconomic indicators of the region's development has been revealed using the correlation-regression analysis; regression equations have been obtained, which express the dependence of the volume of goods produced in the Central Federal District of the Russian Federation, Moscow and Belgorod region on the factors such as investments and interregional trade.

9. The concept of development of interregional investment cooperation of the regions of the Central Black Earth Macro-region of the Central Federal district of the Russian Federation in the framework of the creation and development of PSEDA has been developed. The purpose of the Concept is to equalize the level of socio-economic development of the regions of the district by concentrating public and private investments on complex investment projects, the effect of which is of a multiplicative character, which is confirmed by the results of the assessment of the potential of complex investment projects for the creation and development of PSEDA "Gubkin", PSEDA "Pavlovsk" and PSEDA "Kotovsk" for the purposes of economic development of the macro region.

10. The organizational and managerial mechanism of inter-regional investment cooperation in the framework of creation and development of complex investment projects and PSEDA had been developed, the basic elements of which are the various institutions of the macro-region development and the tools of adaptive mechanism of PSEDA to the conditions of Central Black Earth Macro region of the Central Federal district of the Russian Federation.

Practical significance

The implementation of the author's proposals and recommendations will improve the efficiency of interregional investment cooperation between the regions of the Central Black Earth macro-region of the Central Federal district of the Russian Federation and its impact on

the development and growth of the regional economy under the conditions of economic instability. The implementation of the proposed measures will ensure the activation of cooperation between the authorized authorities and managerial bodies of the regions and municipalities in the investment sphere.

The practical significance is expressed in the recommendations formulated by the author to improve the economic policy of the regions of the Central Black Earth Macro region of the Central Federal district of the Russian Federation in the field of regulation of interregional investment cooperation. The results obtained can be used by regional and municipal authorities in order to develop concepts, strategies and programs for sustainable development of the regions as well as the strategies for investment cooperation of the regions in the framework of complex investment projects implementation.

The results of the economic analysis of the impact of the territories of the advanced socio-economic development on the development of the Central Black-Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation and the adaptation of the mechanism of inter-regional investment cooperation within PSEDA in order to create economic growth points in the macro-region are of practical importance.

The main provisions of the promotional work extend and complement the existing research of theoretical and practical problems of management of regional investment projects in the context of implementation of socio-economic development goals of the region and can be used in higher education, in particular, in the process of teaching such disciplines as "Regional economy", "Regional Finance" and other disciplines.

Research results

1. Systematization of the main approaches to the development of regions in modern conditions, as well as the methods and mechanisms for regulating regional cooperation in Russia and in the EU countries for the economic growth in order to determine the possibilities of their adaptation in Russia.

2. The results of the analysis of the implementation in the Central Black-Earth macro region of the Central Federal district of the Russian Federation of interregional investment cooperation in the years 2010 to 2018, its features and the main problems limiting the innovation processes in the regions of the district and which have a negative impact on the economic growth.

3. The development of a model for the impact of interregional investment cooperation on the economic growth and development of the region.

4. The proposed approach to the development of interregional investment cooperation using complex investment projects as a tool for the development of the regions of the Central Black-Earth Macro-region of the Central Federal district of the Russian Federation.

5. The development of organizational and managerial mechanism of inter-regional investment cooperation in the framework of creation and development of complex investment projects, basic elements of which are the various institutions of the macro-region development and the tools of adaptive mechanism of PSEDA to the conditions of Central Black-Earth Macro region of the Central Federal District of the Russian Federation.

Theses submitted for the defense

1. In the context of structural crisis and external pressure on the Russian economy one of the most effective determinants of the regional development of the Central Black Earth macro region of the Central Federal district of the Russian Federation is the interregional investment cooperation.
2. On the basis of correlation and regression analysis, the influence of interregional investment cooperation on the macroeconomic indicators of the region's development is revealed in the thesis paper; regression equations are obtained, which express the dependence of the volume of production of goods

- in the Central Federal district of the Russian Federation, Moscow and Belgorod region on such factors as investment and interregional trade.
3. In order to implement the growth and development potential of the Central Black Earth macroregion of the Central Federal district of the Russian Federation the promotional work developed the organizational and managerial mechanism of inter-regional investment cooperation in the framework of complex investment projects and it also proposed the complex of measures of organizational, informational and program-targeted nature.

Evaluation of the results

Theoretical and practical provisions of the research are reflected in 11 publications of scientific articles in authoritative scientific journals, as well as in the proceedings of international scientific and practical conferences and congresses, including: IV International Scientific Congress of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Department of the Economic structure of an organization (Moscow, 2016); II International Scientific and Practical Conference "Potential of social and economic development of the Russian Federation" (Moscow, 2016); XII International Scientific Conference "Modern problems of natural resources management and development of socio-economic systems" (Moscow, 2016).

The obtained results formed the basis of research in the framework of the author's monographs: «Theoretische Grundlagen des Mechanismus der Heranziehung der Ausländischen Investitionen in die Regionen der RF und die Begründung Ihrer Praktischen Anwendbarkeit» (Wien, Austria, 2015), «Attraction mechanism of foreign investment to the Russian Federation regions: theoretical basis and the rationale for its practical applicability» (Raleigh, North Carolina, 2015).

Personal contribution of the author

All scientific results which are stated in the promotional work are received by the author personally. Out of all the scientific works that are published in co-authorship, the ideas, calculations and provisions that are used there - are the result of the author's personal work and represent his individual contribution.

The structure of the promotional work

The purpose and objectives of the study have predetermined the structure of the work that consists of an introduction, the three sections, a conclusion, and a list of used sources, references and appendices. The work consists of 171 pages, contains 21 pictures, 40 tables and 4 appendices.

Introduction. The introduction demonstrates the relevance of the research topic. The introduction presents the purpose and objectives, the subject and object, and the hypothesis of the study. It also determines the scientific novelty and practical significance of the study.

In Chapter 1, "Theoretical foundations of the influence of interregional investment cooperation on the economic growth in the modern social and economic conditions" the theoretical approaches to the essence, conditions and factors of development of regions and the contents of the interregional investment cooperation are grounded, the features of institutional design and the mechanisms of regulation of regional cooperation for the economic growth and development, taking into account Russian and foreign experience are analyzed.

In Chapter 2 "The trends and factors of development of the regions of the Central Federal district of the Russian Federation" on the basis of economic analysis, the development

trends of the regions of the Central Federal district of the Russian Federation in the context of emerging macro-regions are determined. The author reveals the features of the investment process and interregional investment cooperation of the regions of the Central Federal district of the Russian Federation and its problems. To assess the degree of involvement of the regional economy in the interregional relations, a model is proposed that allows us to determine the dependence of such variables as interregional trade, investment and gross regional product. Using the tools of mathematical modeling, the influence of these factors on the growth of the gross regional product of the Central Federal district, as well as its two regions — Moscow and the Belgorod region, was evaluated.

In Chapter 3, "The development of interregional investment cooperation in modern social and economic conditions" on the basis of the new priorities of the economic development of Russia, the prospects of development of interregional investment cooperation in the Central Black Earth macro region of the Central Federal district of the Russian Federation are defined. The concept of development of interregional investment cooperation in the macro region within the framework of creating a network of territories of advanced socio-economic development has been elaborated. The author assessed the potential of complex investment projects for the creation and development of the territories of advanced socio-economic development "Gubkin", "Pavlovsk" and "Kotovsk" for the purposes of economic development of the Central Black Earth Macro region of the Central Federal district of the Russian Federation. The mechanism of interregional investment cooperation within the framework of creation and development of the territories of advanced social and economic development has been adapted to the formation of economic growth points in the macro region.

Conclusion. In conclusion, the findings and suggestions on the results of the study are formulated.

1 THEORETICAL FRAMEWORK OF INFLUENCE OF INTERREGIONAL INVESTMENT COOPERATION ON ECONOMIC GROWTH IN MODERN SOCIAL AND ECONOMIC CONDITIONS

Chapter 1 consists of 3 sections, 43 pages, 1 picture, 4 tables

1.1 The essence and trends of modern growth and development of the region

In modern conditions, the differences between the physical borders of the regions and the territorial outlines of the most important problems of social and economic development of the regions are increasingly common. The processes of regionalization, in which separate areas are becoming more economically, politically and socially interconnected³⁸, contribute to the growing trend, which was called by E. Swyngedouw the effect of "Scalability"³⁹. This process, which takes place on the borders of the regions, causes a "spatial institutional shift"⁴⁰ — relatively independent and largely new territories appear which are by their nature geo-economic, geopolitical and socio-cultural complexes. In particular, the territories of different

³⁸ Zaslavskaya, N. EU-Russia political and security cooperation: major research trends // Journal of Contemporary European Studies. – 2020. – No. 27(2). – Pp. 147-158.

³⁹ Swyngedouw, E. Neither global nor local: “glocalization” and the politics of scale. In K. Cox (Ed.), Spaces of Globalization Reasserting the Power of the Local, 1997. – Pp. 137-166, available at: <http://scholar.google.com/scholar?q=swyngedouw#0> (accessed: June 12, 2019).

⁴⁰ ibidem.

regions can be localized around one major economic entity, for which the common socio-economic, political and geographical factors of its activity are important.

There is a tendency to redefine the functions of the border areas of the regions in the social and economic development: the borders of the regions are increasingly losing their function of barriers, becoming zones of contact. The focus of regional development research is gradually shifting from formal political boundaries to the study of social, spatial and economic boundaries, from the local to the global and regional levels.

This approach to the problem of regional development was clarified in the theory of growth poles, which explains the economic growth through structural changes caused by the growth of individual branches of the regional economy⁴¹. Areas of regional development, previously separated by borders, are becoming more interconnected, forming a stable network of inter-regional interaction⁴². The borders of administrative-territorial units within the state are increasingly "crossed" by a complex network of inter-regional economic relations mediated by state regulation practices.

In the context of the global economic downturn and deep economic crisis, the aggravation of the foreign policy situation around Russia, the search for more effective solutions to smoothing out the negative manifestations of crises in the Russian economy involves intensifying the efforts of national and regional governments to revise and adjust the implemented development policy⁴³. Previously, mainly aimed at leveling and sustainable development of the regions, providing new opportunities for growth and guarantees of improving the living conditions of the society, today the policy of regional development is additionally designed to reduce the uncertainty of the consequences of the ongoing geopolitical clashes and challenges facing the country.

One of the answers to the key challenges to Russia's economic development related to the recovery from the protracted recession and the challenges of sustainable economic growth for the long term was the Spatial Development Strategy until 2025 (approved by the Order of the Government of the Russian Federation on February 13, 2019, No. 207-о)⁴⁴.

The Strategy, which should become a qualitatively new instrument for the regional strategy development⁴⁵, and according to which the policy trends of spatial development in the country is the concentration of economic growth in a limited number of centers — 14 largest metropolitan agglomerations, each of which provides more than one percent of the total gross regional product (GRP) of the subjects of the Russian Federation. Therefore, the tool by which it will be possible to harmonize and balance the industry and regional approaches to the development of the country as a whole can be the macro-region⁴⁶, whose boundaries will be formed depending on the population changes and the "density" of economic processes.

⁴¹ Domínguez-Jiménez, M. An analysis of EU FDI inflow into Russia// Russian Journal of Economics. – 2020. – No. 6(2). – Pp. 144-161.

⁴² Lee, I., Feiok R. C., Lee Y. Competitors and Cooperators: A Micro-Level Analysis of Regional Economic Development Collaboration Networks // Public Administration Review. – 2011. – No. 72(2). – Pp. 254.

⁴³ Mau, V. A. Global trends and challenges, available at: <http://institutiones.com/politika/3121-naisxode-globalnogo-krizisa.html> (accessed: August 8, 2018).

⁴⁴ Available at: <http://static.government.ru/media/files/UVAlqUtT08o60RktoOXI22JjAe7irNxc.pdf> (accessed: February 1, 2019).

⁴⁵ Mikheeva, N. N. The strategy of spatial development: the new stage or repetition of old mistakes? // EKO. – 2018. – No. 5. – Pp. 158.

⁴⁶ Buchwald E. M. Strategic planning of territorial development: A monograph. Moscow: Institute of Economics RAS, 2016. – Pp. 54.

It is expected that macro-regions will help to remove state-administrative barriers associated with the existence of verticals of power in neighboring subjects of the Russian Federation, solve the problem of "internal donation", and strengthen interregional integration for the implementation of major investment projects and development programs.

"Polarized growth scenario" is seen in the Strategy as the possible basis for the country's development. This development scenario is based on the highlighting individual regions as "growth locomotives"⁴⁷. The macro-region model implementation will require deepening and expanding inter-regional cooperation, primarily in the investment sector, through the development of structural and investment policies, due to its "targeted" function to ensure the sustainability of economic growth and economic security of the country⁴⁸. It is important to ensure "interest in leading regions" otherwise the model will remain only on paper. In this context, the institutional development environment is crucial, which should link the spatial development of the regional economy, its goals and objectives with the strategy of socio-economic growth of the macro-region. Strategic economic planning should include in the structure of the socio-economic growth strategies developed in the regions of the Russian Federation, the elements of management of spatial development of the territories, which are part of them.

The region's socio-economic growth strategy should determine the management system for regulating the development of the territory. Commitments to the regions to meet their social obligations for the long term require the inclusion in these documents of measures to smooth out the existing socio-economic imbalances of the territories, while developing the existing large centers of the metropolitan area and peripheral areas with potential development in the crisis time.

1.2 Interregional investment cooperation as a factor of regional development and growth

Interregional economic cooperation (collaboration) is seen by the economists as one of the tools that can reverse the inertia of the spatial development of the region (S. Yu. Glazyev, A. I. Tatarkin, L. I. Abalkin, V. A. Ilyin, T. V. Uskova, M. P. Burov, A. G. Granberg, P. A. Minakir, N. N. Nekrasov, B. M. Shtulberg , V. N. Leksin).

Inter-regional interaction is understood as a set of resource-flow exchanges which occur under the agreements between the authorities, legal entities and individuals from different regions, accepted de jure or de facto, in order to represent common interests in the global economic space and improving the level of sustainable development of these regions⁴⁹. At the same time, the approaches to understanding regional cooperation in economic theory range from very common – it is assumed that cooperation involves collaboration – to definitions which are directed at the activities (Lee and Gray argue that cooperation can be defined as the problem-solving process) with varying degrees of specificity, the kinds of

⁴⁷ Collection of the legislation of the Russian Federation, 24.11.2008, No. 47, p. 5489.

⁴⁸ Structural and investment policy to ensure economic growth in Russia: A monograph /edited by prof. V.V. Ivanter. Moscow, Scientific Consultant, 2017. – Pp. 13.

⁴⁹ Bakumenko, O.A. Interregional cooperation as a factor in the development of regional socio-economic systems (on the example of the Northwest Federal District) // The Herald of Pskov State University. "Economics, Law and Governance" Series. – 2016. – No. 4. – Pp. 32-47.

strategy for forming interregional relations⁵⁰. Table 1 presents the characteristics of each type of region-by-region relationship strategy. Cooperation in this continuum is the strategy of the highest level of relations that can be used by the regions and is therefore the most complex. In theory, these categories are clearly defined. In practice, however, the boundaries between each category are blurred; they are thinner and more mobile.

The most common content elements included by the authors in the concept of "interregional investment cooperation" are the following concepts: "certain concerted actions," "action actors," "actions target," "institutional basis of the actions". The range of these actions is limited by the powers of territorial communities and the authorities in the financial and investment sphere. Federal and regional government authorities, inter-regional public organizations and associations, businesses and organizations, households and individual entrepreneurs are singled out as the actors of interregional cooperation; and the development of the relationships of these actors in the field of investment cooperation is pronounced as their goal⁵¹.

Interregional investment cooperation in the prevailing environment acts as one of the economic instruments that activate endogenous factors of regional growth, while at the same time determining the quality and the dynamics of regional growth in the context of spatial regional development policies. By providing economic links between regions, successful inter-regional investment cooperation reduces disparities in the development of macro-region areas and contributes to the formation of a single economic space for development.

Inter-regional investment cooperation is particularly important for the depressed regions because of the dependence of their economies on external investments for the implementation of the priority projects and socio-economic development programs in the face of budgetary constraints. It is possible to achieve a "critical" level that ensures the use of the "strategic partnership" paradigm laid down by the existing inter-regional cooperation agreements only if the regional authorities understand its true value, as well as mutual recognition of the needs and interests. The awareness of the "exhaustion" of the previous interregional relations, the shortcomings of the established political culture and the forms of cooperation should lead the regional authorities to the joint search for an answer to the question: what should inter-regional investment cooperation be like for the economic development and growth. It is obvious that the implementation of inter-regional investment cooperation should be coordinated at the level of the federal districts or macro-regions in accordance with their development strategies and programs.

Table 1

A.T. Gimmelman's Continuum⁵²

Relationship strategies	Characteristics
--------------------------------	------------------------

⁵⁰ Himmelman A.T. On the Theory and Practice of Transformational Collaboration: From Social Service to Social Justice. In C.Huxham (Ed.), Creating Collaborative Advantage (pp.19-43). London: Sage Publications, 1996.

⁵¹ Bakumenko, O.A. Interregional cooperation as a factor in the development of regional socio-economic systems (on the example of the Northwest Federal District) // The Herald of Pskov State University. "Economics, Law and Governance" Series. – 2016. – No. 4. – Pp. 35.

⁵² Himmelman, A. T. Collaboration for a Change: Definitions, Decision-making Models, Roles and Collaboration Process Guide, April 2004, available at: https://depts.washington.edu/ccph/pdf_files/4achange.pdf (accessed: November 6, 2019).

Relationship strategies	Characteristics
Collaboration	<ul style="list-style-type: none"> • Information exchange • Change of activities • Resource-allocation • Capacity strengthening • Mutual benefit and achieving common goal
Cooperation	<ul style="list-style-type: none"> • Information exchange • Change of activities • Resource-allocation • Mutual benefit and achieving common goal
Coordination	<ul style="list-style-type: none"> • Information exchange • Change of activities • Mutual benefit and achieving common goal
Network	<ul style="list-style-type: none"> • Information exchange for achieving mutual benefit

Expanding and deepening cooperation between the regions in the investment sphere and its qualitative changes require harmonization of directions, mechanisms and forms of cooperation in strategic documents of regional development. The interaction between the authorities and the regional governments should focus on building infrastructure and institutional conditions of cooperation that ensure the interests of all its participants, regardless of their status and sphere of influence.

1.3 Methodological aspects of assessing interregional development in the EU

The issue of interregional structures for coordinating the economic development of Russian regions in the conditions of the market economy attracted the attention of Russian scientists and specialists in the mid-1990s. In the context of the economic crisis, painful structural and institutional reforms, interregional structures were considered as the possible means of mitigating the crisis phenomena or preventing the collapse of the national economy.

Scientific research regarding the problems of interregional coordination of economic development in the "pre-sanctioned" period was carried out by many Russian researchers⁵³. In recent years, the interest in the study of inter-regional management institutions has been revived. However, a number of controversial issues remain. In particular, in domestic and foreign economic science, the inter-regional interaction is considered mainly only through the content of relations between the subjects of the Federation and the form of implementation of such relations⁵⁴, at the same time, the accumulated experience of the functioning of the Russian federalism, as well as a fundamentally new economic situation in the country since 2014, in our opinion, require increased research regarding the formation and institutionalization of the bodies for coordinating the inter-regional economic development, as a possible tool for implementing the policy of development and homogenization of the Russian economic space.

⁵³ See ref.to Burov, M.P. The system for regulating the economic interaction of the regions. Moscow, Dashkov and Co., 2007. – Pp. 317.

⁵⁴ Bakumenko, O.A. Interregional cooperation as a factor in the development of regional socio-economic systems (on the example of the Northwest Federal District) // The Herald of Pskov State University. "Economics, Law and Governance" Series. – 2016. – No. 4. – Pp. 34.

While conducting the study it was decided to review the experience of regulating regional economic cooperation in the field of socio-economic development, accumulated by the EU member states. Within the framework of this integration association, a system of institutions regulating economic development in the EU regions and regional cooperation aimed at achieving common development goals was established in a fairly short period of time.

According to the objectives of this study, the federal states of "the old Europe" (Germany, Austria and Belgium) and the post-socialist states that joined later - the Czech Republic, Hungary, Poland - were selected for further consideration.

The conducted analysis showed that the EU's regional policy is, above all, an investment policy that provides the necessary investment framework for achieving the EU's development strategy goals⁵⁵. The policy covers all the regions and cities of the European Union and is implemented to support job creation, business competitiveness, economic growth, sustainable development and improving the quality of life of citizens⁵⁶.

The macro-regional strategy of the European Union (EU) is a political tool that allows countries that are located in the same EU region to jointly solve problems and find solutions to them, and better use their common investment potential for development. Macroregional strategies address common challenges and opportunities identified in each macro region. Implementation of intergovernmental initiatives is based on the commitment of participating countries and their large-scale economic (investment) ties.

In most EU countries, the regulation of regional economic cooperation in the area of spatial development and interregional economic cooperation is entrusted to the special institutions of interregional relations coordination that are established in the state authorities, as well as various advisory organizations that coordinate the associations at a municipal level, public regional development corporations and structural funds, which are an important financial tool for ensuring inter-regional cooperation and play a priority role in regulating regional relations. As a result of the theoretical analysis and study of the experience of the EU, it was concluded that the conceptual approach to the state regulation of interregional investment cooperation, which, unlike the existing proposals takes into account the modern and contemporary and is supplemented by such components as the creation of institutions for the development of investment cooperation of the regions, greater use in the practice of strategic planning and forecasting of spatial development through the creation and development of growth points. This approach: helps to overcome negative trends in regional development in the face of Western sanctions and the growth of the regional economy; is adapted to spatial development goals within the framework of the emerging macro-regions; improves the management of the region's development, as it involves extensive use in the management practice of strategic planning and spatial development forecasting through the creation and development of growth points; enhances regional cooperation by establishing new institutions for coordinating interregional ties formed by the regions without the participation of the federal authorities.

⁵⁵ New Cohesion Policy, available at: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/ (accessed: March 14, 2019).

⁵⁶ OECD (2016). Subnational governments around the world Structure and finance A first contribution to the Global Observatory on Local Finances, available at: <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/Subnational-Governments-Around-the-World-%20Part-I.pdf> (accessed: March 14, 2019).

2 TRENDS AND FACTORS OF DEVELOPMENT OF THE CENTRAL FEDERAL DISTRICT REGIONS OF THE RUSSIAN FEDERATION

Chapter 2 consists of 3 sections, 49 pages, 13 pictures, 32 tables

2.1 Economic analysis and trends in the socio-economic development of the Central Federal District regions

In order to develop directions for improving inter-regional investment cooperation in the macro-region, we conducted: an economic analysis of the features of the socio-economic development of the CFD of the Russian Federation (§2.1); the analysis of the investment process and the features of inter-regional investment cooperation of the regions (§2.2).

A number of positive trends stand out in the socio-economic development of the CFD. Against the background of a stable growth of the GRP, the level of nominal accrued wages and the volume of retail trade are growing. These changes reflect the trend set by the dynamics of the GRP volume.

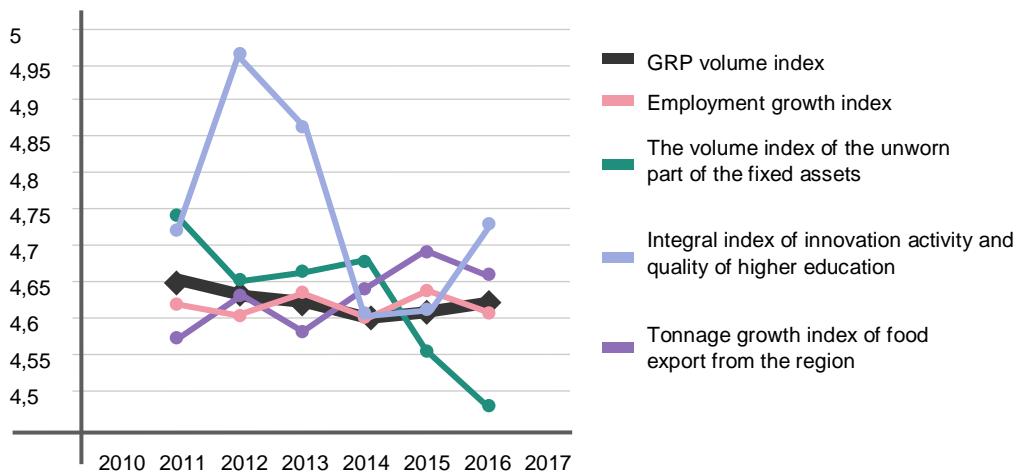
Both industrial production and agriculture have been developed in the CFD. Trade prevails in the structure of the GRP, however, this trend is not observed in all 17 subjects of the Russian Federation. In all subjects, the share of manufacturing plants exceeds 10%. In the twelve subjects of the RF CFD, manufacturing takes 35% in the industrial structure of the GRP. In the Kaluga region, as well as in the Lipetsk and Tula regions, the share of manufacturing industry reaches 40%.

The leaders of the CFD, whose GRP showed growth in percentage terms, include the Voronezh region (58.8%), as well as the Tula and Tambov regions. In absolute terms, the GRP of the Voronezh region grew by 2.5 times, while in the Tula and Tambov regions by almost 2.2 times. Moscow has the most significant quantitative increase in the GRP; it is several times larger than the GRP of the Moscow region and ten times the GRP of other subjects of the CFD. However, the dynamics of the GRP growth as a percentage of Moscow is at the level of the outsiders of the district - Smolensk and Ivanov regions. Despite the average rate of the GRP growth in the CFD, the Belgorod region was among the top 5 regions leading in the absolute GRP index (Moscow city, Moscow region, Voronezh region, Tula region). This fact can be explained by the initial growth constraints due to the high (for the county) GRP indicators in 2010.

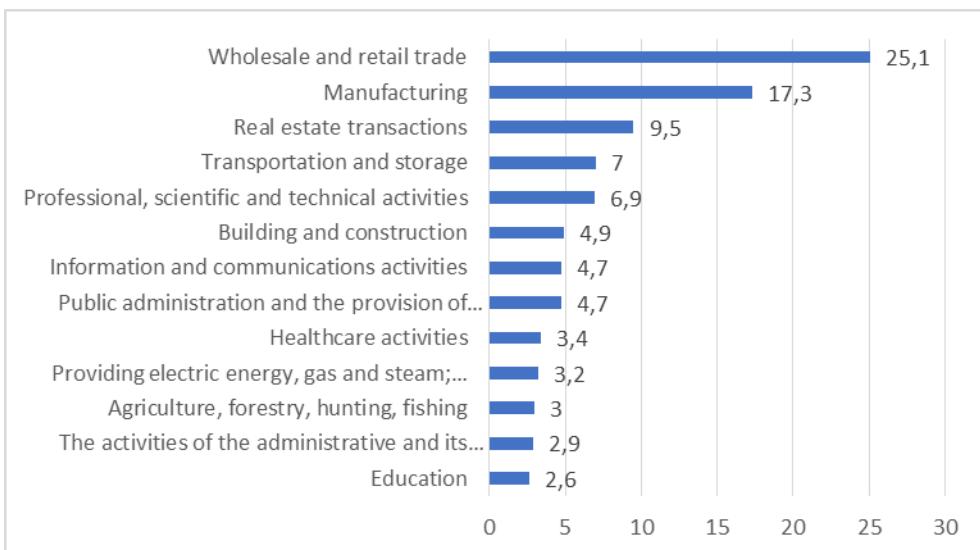
The growth of industrial production in the district owes to the industry of non-capital regions, despite the fact that Moscow is creating its own GRP, as if "pulling" the resources of other neighboring regions of the CFD. This causes a slowdown in the growth of the regional economy and allows us to conclude the need to make changes in the economic policy of the regions in search of new endogenous and exogenous growth factors by developing cooperation between the regions of the CFD.

The GRP of Moscow in the GRP of the Central Federal District reaches up to 60% in different years of the study period. Trade is the industry that has a priority role for Moscow for an objective reason. The uniqueness of Moscow's position in the Central Federal District explains the share of its economy in the total GRP across the Central Federal District. And this indicator has remained relatively stable since 2008 (with fluctuations of 1-3 pp.). The capital of the Russian Federation is one of the administrative centers of the Central Federal District, and the center of the Moscow region. This accounts for the diversification of the

structure of the gross regional product of the district in the direction of manufacturing and trade. The share of the GRP of the Moscow region is the largest - 37% (with the exception of Moscow). An outsider in the CFD is the Kostroma region with 1.6% in the structure of the district's GRP. Moreover, this figure has decreased by 0.3 p. since 2008. Other subjects of the Russian CFD occupy between 2 and 7.4 pp in terms of GRP's share indicators. The latter indicator belongs to another leader of the CFD in the growth of socio-economic development indicators – Belgorod region.

Pic. 1 — Logarithms of the indicator indexes characterizing the development of the CFD (calculated by the author)

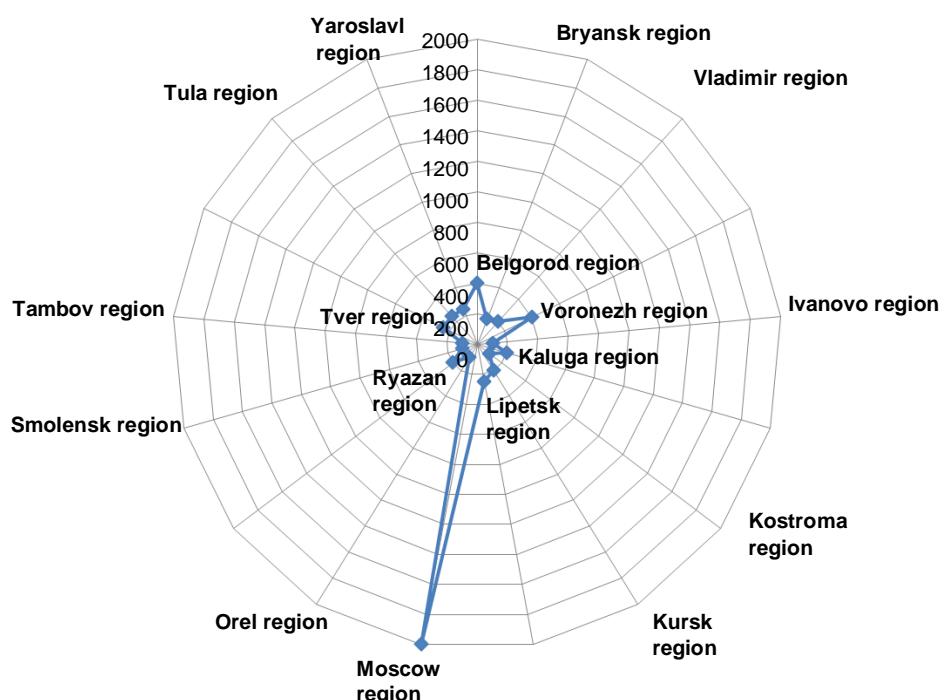

Pic 2 — The structure of the GRP industries of the CFD in 2017, % (compiled (calculated) by the author according to Rosstat)

It is obvious that the above picture of the sectoral structure of the Central Federal District economy is somewhat distorted due to the significant excess of the share of trade over the shares of other industries in the city of Moscow, Moscow, Ivanovo and Voronezh regions, despite the development of agriculture and manufacturing industry of the latter. In the Central Black Earth region, agriculture is predominant in the economy of the Bryansk and Tambov regions and one of the main industries in some other subjects of the region. Almost 10%, which the activities in real estate transactions occupy in the GRP of the Central Federal District "is owed" to the economy of Moscow and the Moscow region due to the development of the real estate market and stable growth in prices for it. The share of this activity in the GRP is quite high in the Voronezh region — more than 11%.

For the purposes of the study all the subjects of the Central Federal District are classified into the groups according to the average GRP indicator for the period from 2010 to 2016. The need for operating values of the selected indicator with significant variations, has led to the unification of all the entities into several categories at the ascending rate of the GRP. The resulting groupings are shown in picture 3.

Similarly it is possible to group the subjects of the Russian Central Federal District in accordance with the structure of the GRP in the Central Federal District in the context of the subjects of the Russian Federation.

Pic. 3 — The average GDP of the subjects of the Russian Federation District for 2010-2016, billions rub. (not including Moscow), (compiled (calculated) by the author according to Rosstat)

The presented categories are characterized by certain shares of the ranges that are included in the groups in the total value of the GRP indicator: 1 category ≤ 3.0 points; 2

category — from 3.1 to 4.0 points; 3 category — from 4.1 to 5.0 points; 4 category — from 5.1 to 6.0 points; 5 category-from 6.1 to 17.5 points; 6 category \leq 17.5 points.

Accordingly, it is possible to highlight the values of indicators of socio-economic development of the subjects of the Russian Federation of the Central Federal District in 2016 (table 2).

Less than 170 bln Roub	170-240 bln Roub	241-310 bln Roub	311-370 bln Roub	371-630 bln Roub	Over 630 bln Roub
Kostroma region Ivanovo region Orel region	Tambov region Bryansk region Smolensk region	Ryazan region Kursk region Kaluga region Tver region Vladimir region	Tula region Yaroslavl region Lipetsk region	Voronezh region Belgorod region	Moscow region

Pic. 4 — Subjects of the Central Federal District. Distribution by volume of GRP, (compiled (developed) by the author)

Table 2

Indicators of the socio-economic development of the subjects of the RF of the Central Federal District, 2016, (calculated by the author)

Group number	Territory area, thousand square km	Average annual number of the employed in the economy, people	Average per capita income (per month), thousand RUB.	Retail trade turnover, billion RUB	Agricultural products, billion RUB	The balanced financial result of the activity of organizations, bln.RUB
Category 1	36,1	491,4	17,5	93,4	28,4	6,5
Category 2	40,2	542,6	19,9	154,2	38,2	19,5
Category 3	43,1	621,0	21,3	167,1	41,6	31,8
Category 4	29,5	767,5	26,4	178,4	45,8	29,1
Category 5	38,9	965,6	27,5	302,4	148,3	76,5
Category 6	45,2	3 765,8	32,3	1 891,6	92,4	291,1

Table 3

Grouping of the CFD regions by macro-regions, (compiled by the author)

Level of development	Specialization	CM	CBEMR
Highly developed	Financial and economic centers	Moscow Moscow region	-
	Export-oriented raw materials	-	-
Developed	With a diversified economy	-	-
	Based on the manufacturing industry	Yaroslavl region	Lipetsk region
	Based on the mining and extractive industry	-	Belgorod region
Mid-level	Industrial-agricultural	Vladimir region Kaluga region Kostroma region Ryazan region Smolensk region Tver region Tula region	-
	Agricultural and industrial	Bryansk region Orel region	Voronezh region Kursk region Tambov region
Less developed	Industrial	Ivanovo region	-
	Agrarian	-	-

The conducted analysis showed that the changes in the indicators of socio-economic development in the selected categories of the subjects of the Russian Federation of the CFD confirm the trend set by our classification on the basis of "GRP volume". The exception is such indicators as the area of the subject's territory and agricultural products. This gives us the opportunity to assume that they may have a minor impact on the socio-economic development of the subjects, including GRP, due to the region's specialization, which is different from agricultural industry. Accordingly, the classification of the subjects of the CFD of the Russian Federation allows us to put forward a reasonable assumption about the level of development of the subjects of the CFD, both in terms of gross regional product and other indicators.

Table 3 presents the leaders of each macro-region in terms of the level of development and specialization, as well as the outsiders - less developed regions. Among the latter was the Ivanovo region.

There is an expected decline in exports and imports indicators, as well as the investments in fixed capital in a number of regions of the CBEMR and CMR. Since the

imposition of sanctions, there has been a statistically significant effect of switching from external consumption to domestic consumption (Picture 5).

The prospects of the CFD of the Russian Federation and the emerging macro-regions in the form of growth and development are seen by us in using the potential of the most developed regions of the district (Moscow city and the Moscow region in the CMR, Lipetsk and Belgorod regions in the CBEMR) due to the intensive redistribution of the resources between the competitive adjacent prospective territories and the improvement of the depressed territories.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
The total conveyance of products by the regions of the Russian Federation, thous. tons	34 290.1	35 305.7	43 598.3	47 547.4	46 514.3	45 289.4	57 548.6	71 248.7
The total imports of products by the regions of the Russian Federation, thous. tons	22 027.6	22 249.3	22 907.1	24 261.3	22 782.2	20 298.3	19 760.6	19 553.7
The share of imports in inter-regional conveyance	64.2%	63.0%	52.5%	51.0%	49.0%	44.8%	34.3%	27.4%
The average share value for 4 years before the sanctions, as of 2013r				57.7%				
The average share value for 4 years after the sanctions, as of 2017								38.9%
The value of the T-criterion comparing the average								0,168%

Pic. 5 — The dynamics of the structure of regional conveyance, including imports, (calculated by the author)

According to the Spatial Development Strategy, the two macro-regions are being formed in the territory of the CFD — the Central and the Central Black-Earth macro region.

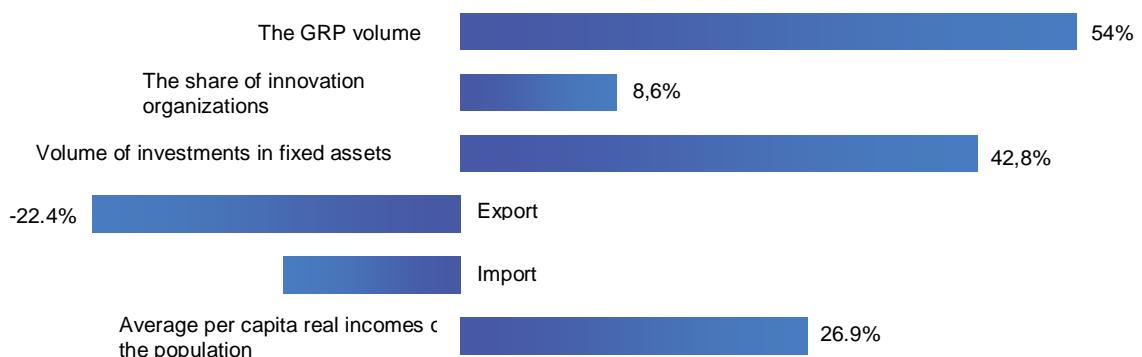
The Central Black-Earth Macro region is characterized by a special resource potential (black earth soils and iron ore deposits), which is being implemented in the development of the agro-industrial complex and mining and processing complex of the five regions of the CBEMR - the Belgorod, Voronezh, Kursk, Lipetsk and Tambov regions.

The Central Macro region (CMR) includes 12 regions (Bryansk, Vladimir, Ivanovo, Kaluga, Kostroma, Moscow, Oryol, Ryazan, Smolensk, Tver, Tula, and Yaroslavl regions) and the federal city is Moscow. The economic development of the subjects of the CMR of the Central Federal District is largely due to the measures that the state implements for the development of industries that have a significant share in the GRP of the subjects. We are talking about the manufacturing, wholesale and retail trade and mass housing construction. The capital of the Russian Federation, while rapidly developing, directly affects the state of the social sphere and the economy of neighboring regions due to significant administrative resources, developed infrastructure, material and financial flows.

As a result of the economic analysis of the socio-economic development of the Central Black Earth macro-region, it can be concluded that the macro-region as a whole is experiencing a positive development, however, not without some negative trends, namely:

- Low level of economic diversification,
- high export orientation of the leading regions while having low rates of private investments growth in the economy,
- weak innovation activity.

The growth of incomes of the population in the macro-region is on average 2.7 times lower than in the Central Federal District of the Russian Federation. In the spatial and economic structure of the Central Black Earth macro-region, the share of agriculture is 2-3.5 times higher than the average in Russia. Therefore, the first priority of the macro-region's development today is the optimal restructuring of its economy.

Pic. 6 — Changes in the economic development indicators in 2010-2016 (on average throughout the CFD and the CBEMR of the RF)

Negative trends in the economic development of the Central Black-Earth macro-region today are the optimal restructuring of its economy: high export orientation of the leading regions, low growth rates of private investment in the economy, weak innovation activity.

The prospects of the CFD and the emerging macro-regions in the form of growth and development are seen by us in using the potential of the most developed regions of the district (Moscow and the Moscow region in the CMR, Lipetsk and Belgorod region in the CBEMR) due to the intensive redistribution of the resources between the competitive surrounding areas and the improvement of the depressed territories.

2.2 Investment process and features of inter-regional investment cooperation of the regions of the Central Federal District

In accordance with the Article 10 of the Federal Law No. 39-FL of February 25, 1999 (Edited 25.12.2018) "On investment activities in the Russian Federation"⁵⁷, which is carried out in the form of capital investments" the regional authorities have the right to carry out investment cooperation in the form of capital investments.

The potential for inter-regional investment cooperation in the CFD of the RF is due to the availability of different types of available regional resources, regardless of their effectiveness and usability. For the purposes of our research, the analysis and the evaluation of these resources are necessary. Let's start by looking at the specifics of the development of the investment process in the district.

Between 2010 and 2016 the development of the CFD was characterized by the obvious impact of the non-investment-related growth factors. If we consider the CFD as a whole, it is impossible to establish a direct dependence of production growth on the investments. While the federal investment-leader districts are in the range of the Russian average, the Central Federal District has some of the highest growth rates and rather low growth rates in the fixed capital investments. The capital of the Russian Federation is to the greatest extent in line with this trend. There is a lag between the investment growth rate and the gross regional product growth rate (table 4). The impact of non-investment-character factors on long-term economic growth appears to be limited and its potential will soon be exhausted.

It is important to note that a certain share of growth, laid by the factors that are not of an investment nature, as in the case of the regions which are most dependent on the export of the goods (like Moscow and the Belgorod region), is due to the revenues from the foreign economic activities. At the same time, the revenues from the export of the goods and services against the background of the emerging foreign economic situation do not allow to increase imports with a significant advance growth of the output of the own products of the regions. This causes a decrease in the growth of GRP due to the lack of mark-ups of goods imported into the customs territory of the Russian Federation.

Table 4

The indicators of the investment process in the CFD in 2010-2016, compiled by the author according to Rosstat)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gross fixed capital accumulation (RUB billion)	630,4	829,1	1024,3	1270,0	1329,1	1456,2	1532,1
Investments in fixed assets (in actual prices, RUB billion)	2099824	2458312	2961584	3331629	3570432	3578186	3795422
Index of physical volume	54697	63866	76709	85979	91819	91683	96928

⁵⁷ Available at: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_22142/ (accessed: December 12, 2018).

of investments in fixed assets (in comparable prices, expressed in % to the previous year)							
--	--	--	--	--	--	--	--

The requirements that ensure the balancing the structure of investments flowing in the region's economies (besides Moscow) and the decline in investor activity necessitate the strengthening and improving the growth measures aimed at enhancing investment attractiveness of the CFD regions in terms of all sectors of the economy. This conclusion can be confirmed by the high dependence of the economies of the CFD regions on the financing of foreign and private investors. During the study period, from up to 70% of investments in the economy of the CFD regions (except for Moscow) belong to private and foreign ownership companies.

The changes in the district's investment process in the period of 2010-2016 from the point of view of its participants are characterized by the three main points:

- 4) investment activity is demonstrated by the private and foreign ownership enterprises;
- 5) the growth of investments of state-owned and mixed-ownership form enterprises is reduced.
- 6) investment processes in some CFD regions do not reflect their innovative potential.

Most of all investment projects in the district are aimed at infrastructure development and are funded by the federal budget. Investment cooperation between the CFD regions was negatively affected by the crisis and Western sanctions.

Table 5

**Investments of CFD regions by types of activity in 2016, calculated in millions of rubles,
(compiled by the author according to Rosstat)**

	Region	Total	Agriculture, hunting, forestry	Fishing, fish production	Mining and extraction	Manufacturing activity	Production and distribution of electricity, water, gas	Construction	Trade and repair
place	CBEMR	486191,4	93778,7	1,8	26946,8	449471,3	100784,9	2599,3	18796,1
1	Voronezh region	182574,4	32230,2	-	345,1	383386	49976,2	1457,6	8295,2
2	Belgorod region	89337,8	15948,8	-	26426,1	14439,4	8707,8	381,0	3462,8
3	Lipetsk region	75751,1	14646,4	1,8	175,6	30156,8	8245,6	375,2	1614,4

4	Kursk region	74799,9	18469,4	-	-	10235,3	23716,3	313,3	4488,3
5	Tambov region	63728,2	12483,9	-	-	11253,8	10139,0	72,2	935,4
place	CMR	955870,8	798855,5	148,9	1722,4	247362,9	88744,6	11780,2	62345,9
1	Moscow region	455635,5	9769,7	24,9	816,7	78051,2	36424,8	7275,0	44192,0
2	Tula region	77807,7	5773,2	-	666,8	45503,9	4765,2	167,6	2551,3
3	Tver region	69843,4	11011,0	124,0	-	13306,6	10801,0	710,8	1298,5
4	Kaluga region	67639,5	9230,6	-	3,1	26493,8	4621,8	362,9	1795,5
5	Yaroslavl region	63913,3	2786,5	-	84,3	21029,4	10386,8	1348,6	3808,2
6	Bryansk region	53207,1	27308,0	-	-	7234,5	1857,0	705,5	871,1
7	Vladimir region	43826,8	1750,0	-	106,0	15713,6	3954,6	97,5	2320,5
8	Ryazan region	37407,6	4458,8	-	26,4	11226,8	4759,1	650,5	1333,4
9	Smolensk region	34994,8	1304,6	-	19,1	14980,5	7171,5	298,3	941,4
10	Orel region	22979,4	5684,5	-	-	2776,9	1646,1	144,0	1567,9
11	Kostroma region	17091,1	410,7	-	-	8177,5	2356,7	20,1	1594,1
12	Ivanovo region	11524,6	398,7	-	-	2868,2	1687,1	8,9	595,8

There is an opinion⁵⁸ that in relation to the crisis phenomena the most stable are the economies of the regions, which attract investments in projects that meet the state interests or large foreign businesses that are finding ways and opportunities to work bypassing the existing Western and retaliatory Russian sanctions. Our analysis confirmed the conclusions of the analysts. Budget funds in the district are allocated with the idea of support and development of manufacturing industry and infrastructure - energy, transport, communications infrastructure. The investments of the CFD regions by activity were distributed as follows.

Investment-attractive in macro-regions are the following industries: manufacturing, electricity, gas and water supply, agriculture. The main factor in the decision to implement investment opportunities provided to the regions by the Federal Law of 25.02.1999 N 39-FL

⁵⁸ Available at: <http://eizh.ru/articles/analitika/glavnoe-ne-padenie-proizvodstva-a-rost-investitsiy/> (accessed: September 10, 2019)

(edited 25.12.2018) "On the investment activities in the Russian Federation, carried out in the form of capital investments" is its investment appeal. The dynamics of the investment activity indicators in the district predetermines the position of its regions in the investment ratings.

The National Investment Climate Rating assesses the efforts of the regional authorities to create favorable business environment conditions and identifies best practices, and its results stimulate competition in the fight for investment at the regional level.

The pilot testing of the National Ranking took place in 2014 in the 21 subjects of the Russian Federation. The first full-scale rating was conducted in 2015. The work of regional teams to create a comfortable business environment was assessed in the 76 subjects of the Russian Federation. In 2016, the study covered all the 85 regions of Russia. In 2017, all regions of Russia took part in the ranking on general terms, and the 51 regions showed an overall growth of the integral indicator compared to the last year.

Table 6

**Rating of investment activity of the federal districts of The Russian Federation,
(compiled by the author according to the "Invest-Foresight" rating)**

№	Federal district	Total score
1	CFD	600
2	PFD	482
3	SibFO	376
4	NWFD	245
5	UFD	241
6	FEFD	240
7	SFD	211
8	NCFD	55

The first place in the ranking of the regions in 2019 is occupied by Moscow. The top 5 of the ranking includes the Belgorod region, the Kaluga region, and the Tula region (4th place). One of the leading rating agencies in Russia is RAE "Expert", which has been assessing the investment climate in the regions for the past few years.

Table 7

**Rating of the investment activity of the CFD regions, grouping by districts, (compiled by
the author according to the "Invest-Foresight" rating)**

Place of the region in the ranking	Region	Points

1	Lipetsk Region	154
5	Yaroslav Region	68
22	Kaluga Region	42
23	Ivanovo Region	41
24	Kostroma Region	41
27	Tver Region	39
28	Kursk Region	38
31	Orel region	32
38	Vladimir region	27
42	Bryansk Region	25
44	Belgorod region	24
48	Smolensk region	21
49	Ryazan region	19
54	Tambov region	15
56	Voronezh region	13
72	Tula Region	1

The ratings that we reviewed since 2016 have clearly outlined the processes in the district, which have a centrifugal nature, as well as demonstrate the differentiation of the regions of the CFD. There is the growth between the leaders and the outsiders of the rating. The regions bordering Moscow, as well as the Tver region, create some kind of "investment reserve" for the implementation of projects that for various reasons are impractical or difficult to implement. The major cities and surrounding areas of the Yaroslavl region are the part of the investment core of the transport infrastructure at the level of the Russian Federation. The regions that received higher positions in the ranking moved to the group of leaders with the rating of IC2 (the Belgorod region) or began to lead in their group (the Voronezh, Tula region, etc.).

In general, the largest investment projects of the CFD are quite diversified today (table 6 and 7). If we look at the "Regional Investment Activity" rating⁵⁹ dated from April 2019 that was compiled by Invest-Foresight magazine, we can conclude that the CFD was in the 1st place of the rating with 600 points in 2019. As we can see, the gap in regional scores between the leaders and the outsiders is very large.

⁵⁹ The rating is based on the reports on investment projects launched and implemented in the Russian regions, which are included in the daily digest of the regional investment news "Invest-Region". All the messages were rated on a 10-point scale: 10 - commissioning of the project, the next stage; 9 - financing allocation for the project, credit; 7 - a project agreement has been signed; 4 - an agreement of intent has been signed; 1 - other news.

2.3 Interregional investment cooperation as a factor in the development of the economy: on the example of the regions of the Central Federal District

In order to assess the extent to which the region's economy is involved in inter-regional relations, a model is proposed in this study that helps to determine the dependence of the variables such as the inter-regional trade, investment and gross regional product. In this paragraph, the factors that have a priority impact on the growth of the GRP of the CFD regions have been studied by us using the tools of mathematical modeling.

For a comparative analysis of the economy of the CFD as a whole, the most export-oriented leaders of the socio-economic development of the CM and the CBEMR – the city of Moscow and the Belgorod region respectively – for the period of 2010-2017, an econometric model based on the Cobb-Douglas production (manufacturing) function was elaborated and tested:

$$Y = A K^\alpha L^{1-\alpha}, \quad (1)$$

where Y — is the production output in a specific industry, K — is capital (fixed assets), L — labour, α — is the GRP capital elasticity ratio, A — is the invariable that is associated with the level of innovative technologies.

The purpose of the calculations is to identify the impact of the above mentioned variables on the GRP growth using the proposed model.

The work uses the time series of specific regional development indicators for the period of 2010-2016. To solve the problem of stationarity of the indicators not the growth rates of the indicators were taken, but with their logarithms.

In addition, the impact of inflation has been excluded⁶⁰, which in the period under review obviously increases all the monetary indicators, such as the GRP at current prices. To do this, the most important macroeconomic indicators (fixed capital investments, and the GRP) are usually calculated in the prices of the previous year, and the so-called volume index (presented in the directory "Regions of Russia. Socio-economic indicators") is calculated. This index allows us to estimate the growth of real output in the region of products and services. Our analysis uses the index of the physical volume of the GRP and the investment in the regional section. Since this index is calculated by Rosstat not for all the important indicators of the development of the region for our analysis, there is an objective need to enter our own indices (employment growth index, index of the volume of the unworn part of the fixed assets, innovation index, interregional exchange represented by import and export of agricultural products), that meet the research goals and objectives and also meet the two requirements: the stationarity and the exclusion of the impact of inflation on the results of the analysis.

The extent of the impact of factors on the regional development is determined by the method of the main components.

For a better comparison in accordance with the tradition of allowing multiplier effects

⁶⁰ ibidem.

of interaction of the indicators⁶¹ (as in the above mentioned Model by Cobb-Douglas), the logarithms from all of the above mentioned indices were taken and calculated, thus moving to the residuation of the logarithms of the initial indicators. The resulting logarithms of the growth indexes of the selected indicators withstand the check for the stationarity. In all three cases, the hypothesis of the presence of a unit root of the characteristic polynomial of the process is rejected at the level of significance which is above 5%, the series are recognized as stationary.

Our hypothesis was that the interregional investment cooperation is one of the economic instruments that activate endogenous factors of regional growth, while at the same time determining the quality and dynamics of regional growth in the context of spatial regional development policies. The hypothesis was proved for the CFD, Moscow city and Belgorod region as a result of the conducted factor analysis using the correlation-regression analysis. These regions, as shown by the conducted analysis of the socio-economic development of the CFD, are the most dependent on exports from all the regions of the CFD and on the external economic situation correspondingly.

Picture 7 shows the full explained variance and the matrix of the rotated components for the CFD of the RF.

The first component includes positively with high ratios (from 0.65 to 0.88) all regional development indices, except for the export of the products from the region in the current year; it enters with a high negative ratio (-0.93).

This suggests that, due to the production structure in the CFD, the increase in the GRP growth in the current year is supported by an increase in all other regional development indicators, but the export of the products from the region is declining. The second component includes the export of products in the previous year with a high positive factor (0.95) and an integrated index of the innovation development with an average negative factor (-0.44). Thus, it is possible to assume the possibility of increasing the volume of exports and conveyance of the products of the region to other regions. The results suggest that, first of all, the CFD is more focused on industrial production and, secondly, its specialization in inter-regional trade is the import of agricultural products.

Picture 8 shows the dynamics of the logarithms indices of indicators that characterize the regional development of Moscow. The extent of the impact of these factors on regional development, as in the case of the CFD, is determined by the method of the main components.

⁶¹ Gilmundinov V.M. Modeling the impact of macroeconomic policy on the Russian economy. Novosibirsk: Publishing house of IEOPP SB RAS, 2019. – 160 p.

The full explained variance

(calculated by the author)

Component	Initial own values		
	Total	% variance	Cumulative %
1	3,349	55.823	55.823
2	1.108	18.469	74.292
3	.864	14.395	88.687
4	.529	8.819	97.506
5	.150	2.494	100.000
6	0.00	0.00	100.000

Selection method: The analysis of the main components

The matrix of the rotated components

(calculated by the author)

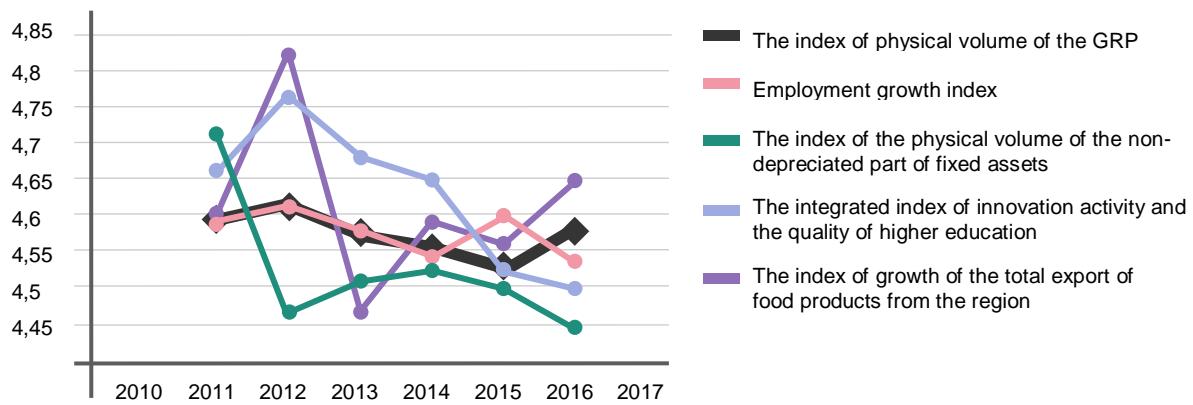
Component		
	1	2
The index of physical volume of the GRP in the current year	.884	
Employment growth index for the previous year	.736	
The index of the physical volume of the non-depreciated part of fixed assets, the previous year	.847	
The integrated index of innovation activity and the quality of higher education, the previous year	.650	-.438
The index of growth of the total export of food products from the region in the current year		-927
The index of growth of the total export of food products from the region for the previous year		.947

Selection method: The analysis by method of the main components

The rotation method: Varimax with Kaiser normalization

Pic. 7 — The full explained variance and the matrix of the rotated components of the CFD of the Russian Federation, (calculated by the author)

Analysis of the component method showed (Picture 9) that the first component shows a significant link between the import of the agricultural products into the region in the current year (the ratio of 0.95) and the increase in employment and innovation activity in the previous year (ratios 0.99 and 0.35 respectively). Thus, Moscow is at the limit of its production capacity for agricultural production, the growth in the number of employed is ensured by the growth of imports of agricultural products. Moscow is considered dependent on the interregional exchange in terms of food. The second component also shows the role of interregional exchange in the economy of Moscow and the role of innovation in the growth of the GRP. Indeed, through this component, the GRP growth index in the current year (factor load 0.91) is due to the increase in the innovation activity and the quality of education in the previous year (the ratio of 0.85), with the interregional exchange also making a positive contribution in this component (ratios 0.48 and 0.21).

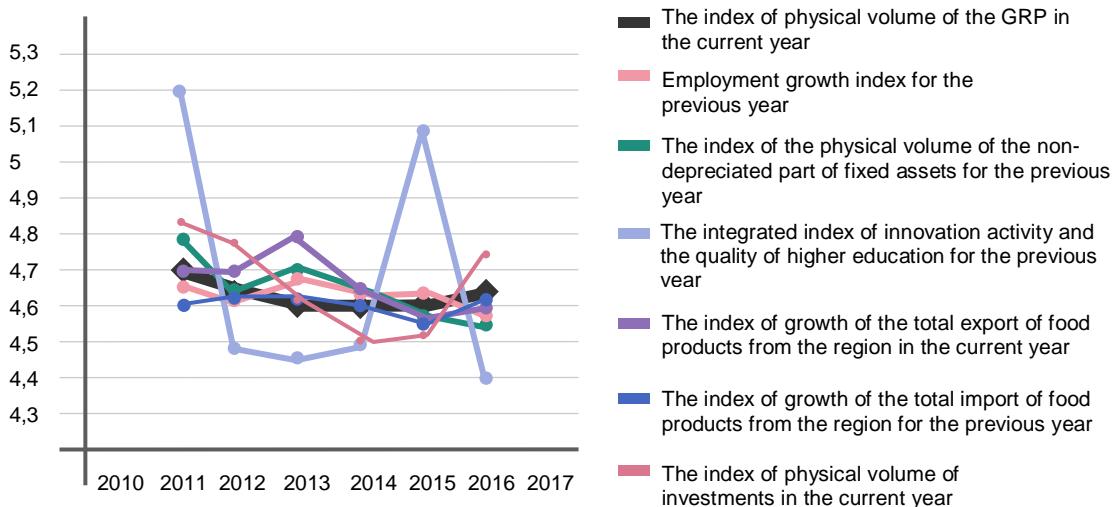
Pic. 8 — Logarithm indices of the indicators characterizing the development of the region, Moscow, (calculated by the author)

The full explained variance				The matrix of the rotated components			
Component	Initial own values				Component		
	Итого	% variance	Cumulative %		1	2	3
1	2.471	41.186	41.186	The index of physical volume of the GRP in the current year		.917	-.226
2	1.688	28.139	69.325	The index of physical volume of investments in the current year			.929
3	1.312	21.874	91.198	Employment growth index for the previous year		.997	
4	.374	6.234	97.432	The integrated index of innovation activity and the quality of higher education, the previous year	.350	.852	.282
5	.154	2.568	100.000	The index of growth in the total food imports to the region over the previous year		.484	-.730
6	-	-	-	The index of growth in the total food imports to the region over the previous year	.952	.210	

Pic. 9 — The full explained variance and the matrix of the rotated components for Moscow, (calculated by the author)

The third component, in our opinion, shows the negative impact of the growth of agricultural exports from Moscow (the ratio -0.73) on both the investment activity (correlation ratio 0.93) and the innovation activity (correlation factor 0.29).

Thus, the role of interregional exchange in the economy of Moscow and the role of investments in the growth of the GRP can be considered proved. There is an alternative to the growth of the GRP through Moscow's participation in the interregional exchange as an exporter of agricultural products.

Pic. 10 — Logarithm indices of the indicators characterizing the development of the region, Belgorod region, (calculated by the author)

Already at the stage of entering the export growth index, it is clear that, both in the case of Moscow, and in the Central Federal District as a whole, the increase in the accumulation of the fixed assets, investments in innovative development, and the employment growth are accompanied by the fall in the growth rate of exports of the agricultural products. This indicates that the orientation of the economy of the Belgorod region is focused on the manufacturing industry and its investment attractiveness.

A conclusion was drawn about the almost "ideal" specification of the model which allowing for the five initial data series explains the 97.5% of the variance of initial indicators by means of the three main components. Such a result was not achieved when working with the model for Moscow: in the best model, the explained variance was 91% with the 3 main components for the 6 indicators, i.e. the percentage of the explained variance was lower, and the amount of the information taken into account when building the model — was greater.

The first component, which explains the 52.8% of variance of the initial indicators, as expected, corresponds to the positive impact of the investment activity on the growth of the GRP in the region. The growth of investments in the previous year makes a significant contribution (0.95) not only to the growth of the current year's GRP (factor load 0.9), but also to the growth of the investments in the current year (factor load 0.65). Once again, we emphasize the role of not only the investments, but also their stable growth for the development of the economy of the Belgorod region, there is no cyclicity in which the excessive investment would discourage the further investment activity, but on the contrary, there is probably the underinvestment and the non-use of all the production opportunities in the region.

The full explained variance

Component	Initial own values		
	Total	% variance	Cumulative %
1	2.644	52.882	52.882
2	1.201	24.020	76.902
3	1.027	20.543	97.445
4	.077	1.535	98.980
5	.051	1.020	100.000

The selection method: The analysis by method of the main components

The matrix of the rotated components

Component	1	2	3
The index of physical volume of the GRP in the current year	.902	-.353	
The index of physical volume of investments in the current year	.650	-.597	.435
The index of physical volume of investments over the previous year		.948	
The index of growth in the total food imports to the region over the previous year			.989
The index of growth in the total food imports to the region over the previous year			.990

Pic. 11 — The full explained variance and the matrix of the rotated components for the Belgorod region, (calculated by the author)

The second main component, which explains 24% of the variance and similar factors, shows that the growth of export of agricultural products from the Belgorod region in the previous year exerts a negative impact on both the growth of the GRP and the investments in the current year. This indicates the greater attractiveness of the Belgorod region as an industrial region and provides clear guidelines for the future programs of interregional cooperation: the investment in industry gives a great return. This conclusion is also confirmed by the analysis of the third main component, which explains the 20.5% of the variance. Indeed, the factor load of the index of growth of the tonnage of imports of agricultural products to the region in the previous year is 0.99, and the index of investment growth of the current year is 0.45. This means that the increase in imports of agricultural products allows us not to divert the resources to its domestic production, but to increase the capacity of the industrial production. Therefore, the role of investments and their stable growth for the development of the Belgorod region's economy has been proved. Clear guidelines for future inter-regional cooperation programs: investing in industry has a great impact and return.

The conducted analysis showed that the economic growth rates of the CFD-leading regions in their macro-region depend to a large extent on the degree of involvement of the region's economy in investment relations with other regions of the district and the country.

Investment and interregional trade are the most important factors influencing the economic development and the growth of the regional economy. The impact of each of these factors on the volume of gross regional product was revealed, and the contribution of interregional investment cooperation into the economic growth of the regions with different specializations was assessed.

The change in the value of fixed assets has a significant impact on the GRP of the regions specializing in the extractive and mining industry and has a lesser impact on the change in GRP of the regions where manufacturing and agriculture are developed, which are more sensitive to the changes in the number of the employed people.

Chapter 3 THE DEVELOPMENT OF INTERREGIONAL INVESTMENT COOPERATION IN MODERN SOCIAL AND ECONOMIC CONDITIONS IN THE RUSSIAN FEDERATION

Chapter 3 consists of 3 sections, 36 pages, 7 pictures, 4 tables

3.1 Complex investment projects as a tool to implement the strategy for the development of the regions of the Central-Black Earth macro region of the Central Federal District of the Russian Federation

Characteristic of the socio-economic development of the CFD of the Russian Federation is the traditional for the district differentiation of the regional economic development which is due to the presence of the local regions in the district with a different economic structure. The conducted study showed that the economic sanctions have a limited impact on the economic development of the Central Federal District regions in the form of indirect effects, such as: the deterioration of the investment climate and the growing gap between the leaders and the outsiders of the investment ratings, including those related to the current structure of investments and the non-use of the investment potential of inter-regional cooperation; limiting the long-term growth, which is the stronger the more the region's budget is dependent on the exports/imports of goods and interregional trade. Investments have a stable prolonged positive effect on the economy of the Central Federal District regions. Changes in the value of fixed assets have a significant impact on the GRP of the regions specializing in the extractive industry.

In order to smooth out the excessive differences in the development of the regional economies and create the conditions for growth, it is necessary to use the opportunities provided by the country's spatial development policy based on macro regions.

Macro regions should become the zones of interregional integration for the implementation of the major investment projects and programs. In the context of the policy of spatial regional development, interregional investment cooperation is intended to act as one of the economic instruments that activate the endogenous factors of regional growth, while simultaneously determining the quality and the dynamics of regional growth. The requirements to ensure the balance in the structure of investments received in the economy of the emerging macro-regions of the Central Federal District and the growth of investor activity make it necessary to strengthen and improve measures aimed at increasing the investment attractiveness and reducing the investment gap of the Central Federal District macro-regions in the context of the priority sectors of the economy.

The strategic goal emerging in the framework of the Strategy of spatial development of the Russian Federation in the Central Black Earth macro-region should be the challenges implementation of creating a sustainable and balanced space of harmonious development, aimed at reducing regional disparities in the level and quality of life of the population, the creation of comfortable living environment, acceleration the pace of economic growth and technological development, and the regional security in the context of economic instability.

The implementation of the macro region model and the achievement of its strategic development goals – are possible at the expense of the "leading regions". The prospects of the Central Federal District and the emerging macro-regions in the form of growth and development are seen to us in the use of the potential of the most developed regions of the

district due to the intensive redistribution of resources between the competitive adjacent prospective areas and the advancement of the territories of the less developed or depressed areas. For the CBEMR, these are the two developed regions — one is based on the extractive industry (the Belgorod region), and the Lipetsk region - is based on the manufacturing industry — and the medium-developed agricultural and industrial Voronezh region.

Increasing the role of the most developed regions in the economic development of the Central Black Earth Macro region is possible with the use of the strategic approach to development management.

In the last decade, the state authorities at the Federal and regional levels have been paying attention to this problem. Many Federal districts have developed program documents for social and economic development. The Central Federal district partially formed the conditions for the implementation of an integrated approach to the organization of the interregional investment cooperation. On September 6, 2011, the Strategy of social and economic development of the Central Federal District for the period up to 2020 was approved⁶². The document defined the strategic goals and objectives of the district's policy and the relations between its regions. According to the strategy, the efforts of the district administration should be aimed at creating an environment that will contribute to high and sustainable growth rates of the regions of the center of Russia within the single economic space. One of the tasks that ensure the achievement of this goal is the integration of the economies of the regions of the district, the implementation initiative of which belongs to the regional authorities. Maintaining the balance of economic interests of regional elites is becoming possible by taking them into account in the development of the regional development strategies.

The analysis of the program documents of strategic planning of the socio-economic development of the regions of the CBEMR showed that the strategic planning at the level of the regions of the Central-Black Earth macro-region of the Russian Federation does not contain organizational mechanisms and methods for regulating regional policy in the field of interregional investment cooperation. The vision of the development and the directions for the use of the investment potential of the regions of the Central-Black-Earth macro-region of the Russian Federation for the long term, as well as the measures that need to be implemented in order to improve the investment climate and increase the competitive advantages of the regions of the Central Black Earth macro-region of the CFD of the Russian Federation, has not been agreed upon. As a result, the level of investment cooperation in the Central Black Earth macro-region of the CFD of the Russian Federation remains low. The fact that only 3 regions of the Central Black Earth macro-region- Kursk region, Voronezh region and Lipetsk region - possess comprehensive investment strategies in the form of separate programme documents - does not contribute to solving the problem of the development of inter-regional investment cooperation.

The development of regional cooperation in the investment sphere and its qualitative changes require harmonization of directions, mechanisms and forms of interaction of all the subjects of the investment process in the policy documents of strategic planning of socio-economic development. The interaction between the authorities and regional governments at all levels should be directed towards the formation of infrastructure and institutional conditions in order to develop the concept of inter-regional investment cooperation. As a result of its implementation, it is possible to strengthen economic ties between the regions and overcome the problems of their development.

⁶² Available at:

<http://economy.gov.ru/minec/activity/sections/strategterplanning/komplstplanning/strategstplanning/index> (accessed: September 16, 2019).

Determining the priorities of interregional investment cooperation is possible using the method of polarized development or the development through "growth points" of the economic complex of the macro-region in the framework of strategic investment projects and programs as well as the development and strengthening of the prospective specialization of the regions through the creation and development of the territories with a special economic and legal regime that is the Priority Social and Economic Development Areas (PSEDA) in accordance with the Federal Law of December 29th, 2014 No. 473-FL "On the Priority Social and Economic Development Areas in the Russian Federation".

Attracting large investments in the economy of the peripheral territories of the CBEMR region is possible using the mechanism of the development of the territories with a special economic and legal regime that is the Priority Social and Economic Development Areas (PSEDA) in accordance with the Federal Law of December 29, 2014 No. 473-FL "On the Priority Social and Economic Development Areas in the Russian Federation". The creation of PSEDA is in line with the current socio-economic and investment policy of regional and spatial development. The PSEDA mechanism includes the tools and methods to create "growth points" of the region's economy based on the infrastructure needed to conduct business activities in PSEDA, provided that the interests of socio-economic development of the region are balanced with the needs of the residents of PSEDA-anchor investors.

The significant economic potential in the economy of the CBEMR is possessed by the industries with a promising economic specialization, namely: fossil mining; production of vehicles, trailers and semi-trailers; paper and paperboard industry; the production of leather and leather products; the production of finished metal products, except for machinery and equipment; the production of computers, electronic and optical products; the production of medicines and materials used for medical purposes; the production of machines and equipment not included in other groups; steel production.

As part of this promotional work for the purposes of economic development of the regions it is proposed to develop and strengthen this prospective specialization of PSEDA in the CBEMR regions using the mechanism of implementation of complex investment projects provided by the current legislation for this type of preferential territories.

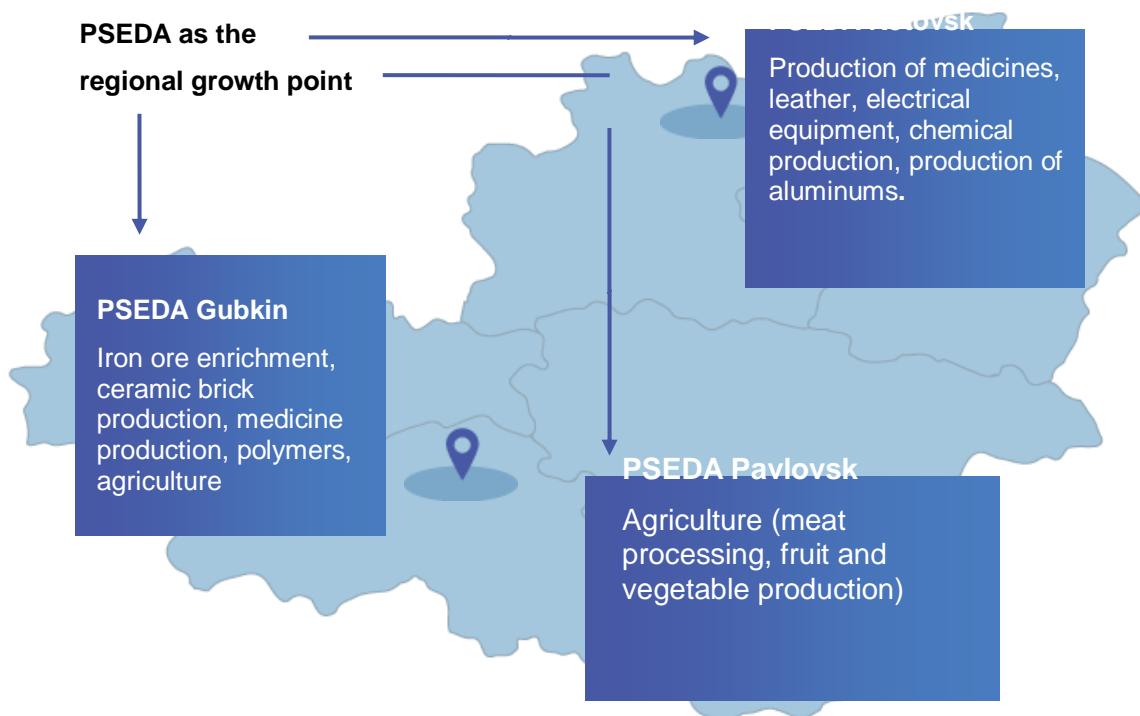
Currently, the three single-industry PSEDA towns have already been created in the CBEMR (Picture 12):

- 1) Gubkin (the Belgorod region);
- 2) Pavlovsk ⁶³ (the Voronezh region);
- 3) Kotovsk (the Tambov region).

For the purposes of the long-term development, these cities with low investment attractiveness need to diversify the structure of their economic activity⁶⁴.

⁶³ The Federal law dated from 31.12.2014 No. 519-FL "On the amendments to certain legislative acts of the Russian Federation in connection with the adoption of the Federal law "On territories of advancing socio-economic development in the Russian Federation"; the Resolution of the Government of the Russian Federation of 22.06.2015 No. 614 "On the features for creating the territories of priority socio-economic development in the territories of monoprofile municipal formations of the Russian Federation (monotowns)"; the Resolution of the Government of the Russian Federation dated from 26.04.2017 No. 494 "On the amendments to the resolution of the Government of the Russian Federation of 22.06.2015 No. 614; the Resolution of the Government of the Russian Federation of 16.03.2018 No. 264 "On the creation of the territory of advanced social and economic development "Pavlovsk"".

⁶⁴ Available at: <http://www.akitrf.ru/press-center/publikacii-v-smi/rbk-andrey-shpilenko-v-rossii-tehnoparki-sozdayutsya-po-kooperatsionnoy-modeli/> (accessed: September 9, 2019).

Pic. 12 — The concept of the development of inter-regional investment cooperation between the regions of the Central-Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation in the framework of the creation and development of PSEDA

Assigning the status of PSEDA will create new jobs in Pavlovsk and Gubkin, as well as it will reduce the dependence on urban and city-forming enterprises. We are talking about the "Pavlovsk Nerud" and the "Lebedinsky" Mining and Processing Plant in Gubkin, the largest iron ore mining and enrichment facility in Russia and in the CIS.

It is planned that the assignment of the status of PSEDA will allow to attract investments to Gubkin⁶⁵ in the amount of more than 3.3 billion roubles. On the territory of Gubkin there should be built a plant for the production of ceramic bricks, fish-breeding complex "Gubkin fish", a plant for processing car tyres into rubber crumb, a dairy plant and the enterprises of such industries as medicine and the polymer production.

Table 8

PSEDA of the CBEMR, (compiled by the author)

⁶⁵ Ref. to the Resolution of the Russian government of June 22, 2015 No. 614 "On the peculiarities of creating territories of advanced socio-economic development in the territories of mono-profile municipalities of the Russian Federation (monocities)"; The decree of the Government of Belgorod Region dated from July 16, 2018 No. 262-rg "On ensuring the functioning of the territory of the advanced socio-economic development "Gubkin"".

Dislocation	Region	Creation date	Types of economic activity, units.	Minimum number of jobs, units	The minimum volume of capital investments, mln.roubles	The total volume of investments, mln roubles.
Pavlovsk	Voronezh region	16.03.2018	9	10	2,5	12 000
Kotovsk	Tambov region	22.12.2017	26	10	2,5	10 000
Gubkin	Belgorod region	16.03.2018	24	10	2,5	5 500

The main objective for creating PSEDA is to diversify the economy and reduce the city's single-industry dependence on other large-scale industries.

The analysis showed that the development of PSEDA data is carried out without the development of the long-term strategies. PSEDA in the CBEMR regions are created pointwise, that is why their impact on the investment attractiveness and the activity in the regions is still negligible. PSEDA of the CBEMR is considered by the leadership of the region and the municipalities as an instrument for the development of the depressed territories - the specific monocities. The implementation mechanisms for these projects have a number of problems due to the gaps in the existing regulations in this area, as well as "the insufficient capacity of the operators and the participants in investment projects"⁶⁶. There is no comprehensive programme to attract investments into PSEDA development as a "growth point" of the macro-regional level.

PSEDA, with the preferential taxation and the necessary infrastructure, subsidizing the residents' rental costs, the territory's staffing capacity and the proximity to the markets, possess significant growth potential for the CBEMR and guarantee the growth of the region's long-term investment attractiveness⁶⁷. PSEDA's development strategy in the CBEMR, whose objectives and activities are integrated into the large investment projects of the macro-region and the CFD, which are implemented under the CFD Development Strategy for the period up to 2020, will accelerate the development of the already established PSEDA and the priority industries in the economy of the CBEMR regions.

To do this, the policy documents of the socio-economic development need to include the provisions establishing a list of the mechanisms for investment cooperation of the regions of the CBEMR. The regional authorities should remove the barriers to the implementation of inter-regional investment projects and provide the necessary support to the future investors of PSEDA. Priority investment projects should be chosen on the basis of analysis and evaluation of the specially developed criteria for the investment attractiveness of the CBEMR regions, as well as the focus of the projects on:

- the formation of the investment potential for innovative growth and import substitution;
- investing in industries that the region specializes in;

⁶⁶ Improving the effectiveness of the budgetary policy in the sphere of state support through the implementation of the complex investment projects in the Russian Federation.// Edited by Rykova I.N. Scientific Report. Moscow, Financial Scientific-Research Institute, 2016. – 64 p.

⁶⁷ Available at: <https://chr.plus.rbc.ru/issue/5cc837e17a8aa967edc71671> (accessed: November 2, 2019).

- the diversification of the regional economic activity in order to reduce the level of influence on the socio-economic development of the region from the state of the branches of specialization of the regional economy.

We have developed a Concept for the development of interregional investment cooperation between the regions of the Central Black-Earth Macroregion within the framework of the creation and development of PSEDA (pic. 13), which aims to equalize the level of socio-economic development of the regions of the district by concentrating public and private investments on the complex investment projects, the effect of which is of multiplicative character.

Pic. 13 — The concept of the development of inter-regional investment cooperation between the regions of the Central-Black Earth macro-region of the CFD of the Russian Federation in the framework of creation and development of PSEDA (compiled by the author)

The Concept suggests the development of a mechanism for the organization and management of investment cooperation, taking into account the investment infrastructure potential of partner regions, as well as the creation of development institutions at the level of the macro region.

The goals of the Concept for the development of interregional investment cooperation of the regions of the Central Black-Earth Macro region within the framework of the creation of the PSEDA network are: the improvement of the investment climate of the Central Black-Earth Macro regions; attracting investments into the projects aimed at export diversification; the development of innovative activity and the growth of import substitution; increasing the growth rate of industrial production in related and most competitive sectors of the macro-regional economy; the growth of the number of jobs and the development of the territory's personnel potential; the development of the region's infrastructure.

The development policy of the PSEDA in the CBEMR should be focused on creating a growth momentum in a number of areas of the macro-region economy development.

The socio-economic effects of the concept implementation will be:

1) The inflow of investments in the priority development areas of the economies of the CBEMR regions in the amount of more than 25 billion rubles;

2) The multiplier effect of improving the economic situation of the regions due to the development of related sectors of the economy, the cumulative growth of the region's GRP by more than 70 billion rubles;

3) Equalizing the level of socio-economic development of the regions of the CBEMR in comparison with the regions-leaders of the Central Federal District of the Russian Federation

3.2 Economic analysis of the impact of PSEDA (territories of priority social and economic development) on the development of the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation

We have made an attempt to assess the potential of complex investment projects aimed at the creation and development of PSEDA for the development of the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation, Gubkin, Pavlovsk, and Kotovsk on average for the years 2017-2018.

PSEDA in the CBEMR have been functioning for only 1.5 years, starting from December 2017 (PSEDA "Kotovsk") and ending up with March 2018 (PSEDA "Pavlovsk" and PSEDA "Gubkin"), so you should take into account this time aspect and the geography of PSEDA - 3 regions of the CBEMR (the Belgorod region, the Voronezh region, and the Tambov region).

We should agree with the research results of V. A. Ostanin and his co-authors regarding the fact that it is necessary to calculate the social and economic efficiency of the business activity in the territories of the preferential zones when the residents of PSEDA reach their design capacity, i.e. in 10-15 years⁶⁸.

⁶⁸ Ostanin, V. A. The formation of an effective management system in the territory of the advanced development // The Bulletin of the Khabarovsk state Academy of Economics and Law. – 2015. – No. 5. – Pp. 12-16.

Nevertheless, the thesis has organized and systematized the data which are widely available for the public and the thesis has also conducted an economic analysis of the implementation dynamics of all three PSEDA entities on their basis. Our decision is well-grounded, because, firstly, the creation of PSEDA has a significant impact on the socio-economic development of municipal education already at the start-up stage and also during the pre-investment phase of the implementation of the complex investment projects and, secondly, funding PSEDA data infrastructure from regional and local budgets began as early as in 2013-2014. (all three PSEDA entities were created for a period of 10 years).

We should note that at present, there is no documented systematized information on the preferential territories, including PSEDA, in the regions and municipalities. The Ministry of regional development of the Russian Federation, which maintains the register of PSEDA residents, does not take into account data on the volume and the structure of investments that are channelled into the development of the territory by the residents when forming the register. Neither regional statistical services, nor specially established executive and municipal authorities of the organization - the agencies and the corporations for regional development, associations - keep statistical records of the results of the operation of the PSEDA. No unified approach to their assessment has been developed. This significantly complicates the analysis of the impact of PSEDA on the development of the CBEMR. In addition, there are no general access strategies for socio-economic development of the territories where the analyzed PSEDA entities are created (with the exception of the municipality "Gubkin"). Strategies for the development of municipalities are not mutually linked with the documents on the creation of PSEDA.

Judging from the fact that the analyzed PSEDA are created to facilitate the development of single-industry towns of the regions of the CBEMR by bringing in the utilities investments and by creating new jobs, not related to the activities of core enterprises, and also by creating the conditions for the assignment of the towns to single-industry towns with a stable socio-economic situation, among the analyzed indicators to assess the effects of PSEDA on the socio-economic development of territories the following actions are used: the volume of investments attracted by year (for the period 2017-2019); the number of jobs created in municipalities.

As additional indicators that characterize the dynamics of the investment process, the number of applications submitted for obtaining the status of a PSEDA resident and the number of registered residents are used.

If we turn to the summary statistics, summarized by us, we can note both the estimated and the forecast positive dynamics in 2017-2019. (Picture 14).

Pic. 14 — Indicators of the socio-economic development. Gubkin, Pavlovsk, Kotovsk on average for 2017-2018, (compiled by the author)

Despite the fact that in these municipalities PSEDA were organized only 1.5-2 years ago, even during this period it was possible to achieve a small but steady growth of a number of economic indicators of the development of the territories, such as: the volume of shipped goods of one's own production, work performed and services provided, as well as the turnover of the organizations.

Dislocation:	Region	Creation date	Number of residents	Number of jobs, units	Volume of capital investments, mln roubles
Pavlovsk	Voronezh region	16.03.2018	6	345	2 100
Kotovsk	Tambov region	22.12.2017	8	240	2 000
Gubkin	Belgorod region	16.03.2018	15	646	5 895
Total			29	1231	9 995

Pic. 15 — The indicators of socio-economic development of the cities Gubkin, Pavlovsk, Kotovsk on average for 2017-2018, (compiled by the author)

There is an increase in PSEDA residents with a total capital investment of almost 10 billion rubles as of the end of November 2019. It is noteworthy that foreign investors appear among the residents.

According to the methodology of Rosstat, the indicators to monitor the performance of the subjects of the Russian Federation were considered

Since January 2017, Rosstat has been conducting a sample survey of the labour force among the population aged 15 and over.

In the analysis of the data presented in table 8, it can be argued that there was no significant change in the trend of 2016-2018 implementation of the projects in the PSEDA of the CBEMR with the potential of creating more than 2.5 thousand jobs, moreover, the dynamics of the unemployment in CBEMR and the CFD generally corresponds to the overall Russian dynamics.

3.3 Adapting the mechanism of inter-regional investment cooperation within the framework of PSEDA (Priority Social and Economic Development Area) to the formation of economic growth points in the macro-region

The main task to be addressed within the framework of the investment policy of the Central Black-Earth Macro regions is to ensure the inflow of private capital and innovations as a guarantee of modernization of the main production funds and the increase in business innovation activity.

Table 9

The number and the composition of the workforce aged 15-72 years old according to the sample surveys of the labour force on average for 2017-2018, (compiled by the author according to Rosstat data)

	2017							2018						
		including	Including	Level of.., in %	Level of.., in %	Level of.., in %		including	Including	Level of.., in %	Level of.., in %	Level of.., in %		
	Amount of workforce, thousands of people	employed	Unemployed	participation in the workforce	employment	unemployment	Amount of workforce, thousands of people	employed	Unemployed	participation in the workforce	employment	unemployment		
The Russian Federation	76495,0	72326,8	4168,2	69,4	65,6	5,4	75817,7	2144,6	3673,1	62,6	59,5	4,8		
Central Federal District	21284,1	20564,5	719,6	71,5	69,1	3,4	21293,0	20672,1	620,9	64,0	62,1	2,9		
Belgorod region	822,9	790,3	32,6	70,1	67,4	4,0	824,9	792,2	32,8	63,2	60,7	4,0		
Voronezh region	1159,6	1105,6	54,0	65,6	62,6	4,7	1175,6	1123,6	51,5	59,0	56,4	4,4		
Kursk region	568,0	543,4	24,6	67,5	64,6	4,3	571,2	547,4	23,8	60,5	58,0	4,2		
Lipetsk region	588,3	565,3	23,0	67,6	65,0	3,9	600,8	577,4	23,5	62,0	59,6	3,9		
Tambov region	523,0	499,5	23,5	65,0	62,2	4,5	496,7	476,9	19,8	55,7	53,5	4,0		

The creation and replication of PSEDA in the CBEMR as points of growth today requires institutional transformations and the development of a regulatory framework that would allow more efficient use of financial resources of the territory. It is important to select anchor investors and projects that form the basis of PSEDA and require the formation of the appropriate infrastructure. It is obvious that in order for PSEDA to be really significant for the development of the region, these investment projects must have social significance, have the potential to produce a positive impact on the innovative development of the territory as well as its competitiveness.

PSEDA in the CBEMR regions, in the light of the concept that we propose in this work, is created for the point growth in the several priority economic sectors of the CBEMR regions. The solution to this task involves attracting public and private investments in the municipal education, as well as developing adaptive mechanisms to deepen the specialization of the created industrial-production clusters by means of development of inter-regional cooperation, integration of the territory's enterprises into new production chains for the production of competitive products, including the products for import substitution.

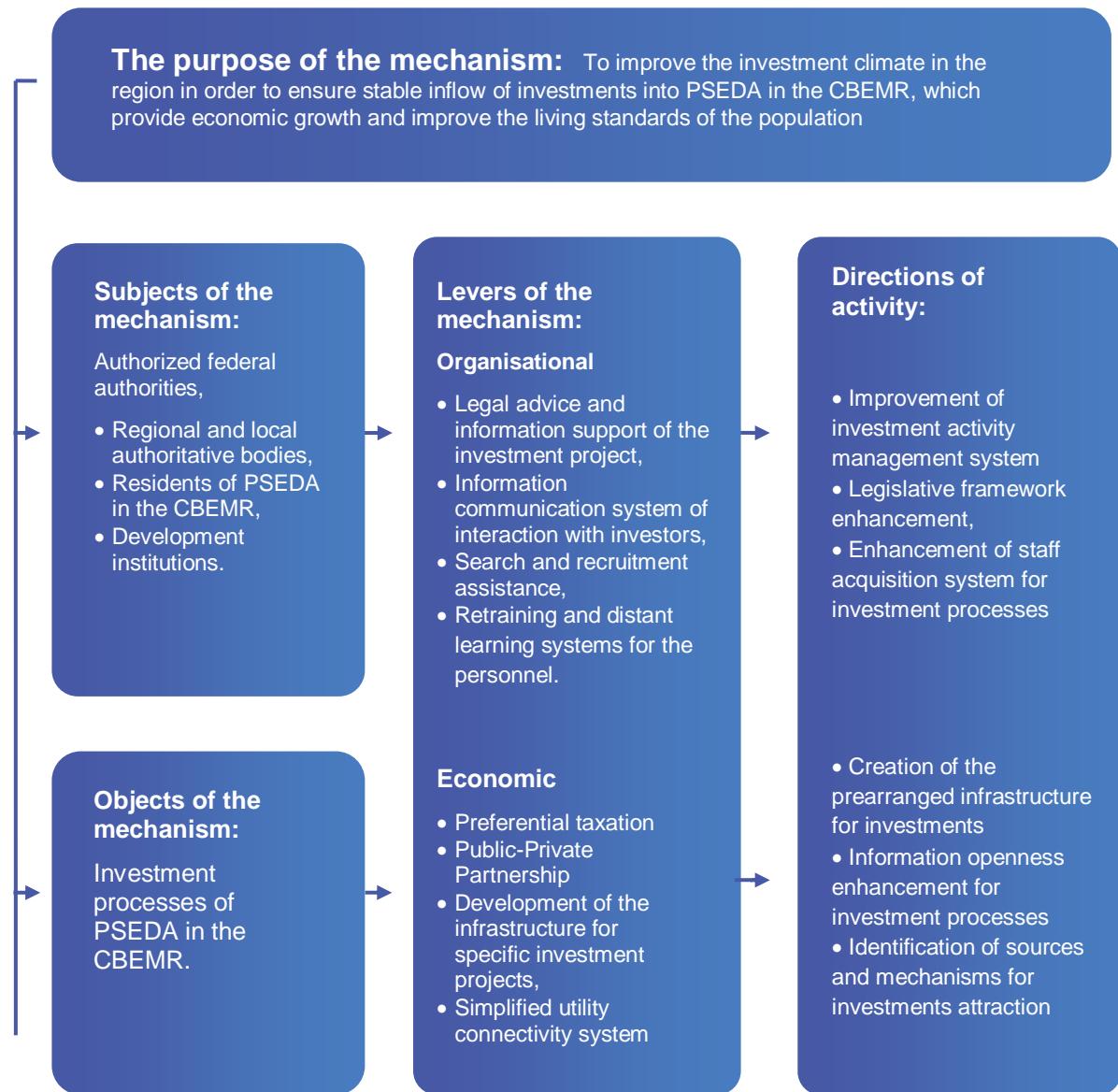
The systemic and evidence-based use of the methodology of the organizational and institutional development of the mechanisms for managing the complex process of the inter-regional cooperation within the framework of the created in the region PSEDA, requires the formation of a conceptual models of its implementation, the introduction of which in practical activities will create the prerequisites for improving the activities of all actors of the interaction by reducing transaction costs, and, in addition, by eliminating duplicative functions and improving the interaction efficiency of the subjects.

The presence of the clear signs of disintegration of the economic and investment space in the CFD raises the question of finding the mechanisms to overcome these unfavourable trends. In the absence of effective planning of territorial development, the creation and development of PSEDA in the CBEMR will not be effective for the monocities of the CBEMR. It is necessary to create regional cluster links between the enterprises, and ensure the implementation of inter-regional investment projects⁶⁹. The regional authorities will have to link PSEDA enterprises with other enterprises in the region (of the CBEMR regions) in order to create a single production system.

One way to solve this problem would be to establish new institutions for coordinating inter-regional investment links formed by the regions without the participation of the federal authorities. The proposed governance bodies, embodying the local initiative and working on a consensus basis, could perform a range of functions, - from strategic planning to specific investment projects and concession agreements. It is advisable to form joint inter-regional managerial bodies for the investment development within the framework of the legislative and executive authorities.

Picture 16 presents the organizational and managerial mechanism of the inter-regional investment cooperation within the framework of the creation and development of PSEDA, the main elements of which are the various institutions of development of the CBEMR and the instrument of the adaptive mechanism of PSEDA to the conditions of the CBEMR.

⁶⁹ Available at: <https://www.kommersant.ru/doc/3773535> (accessed: October 9, 2019).

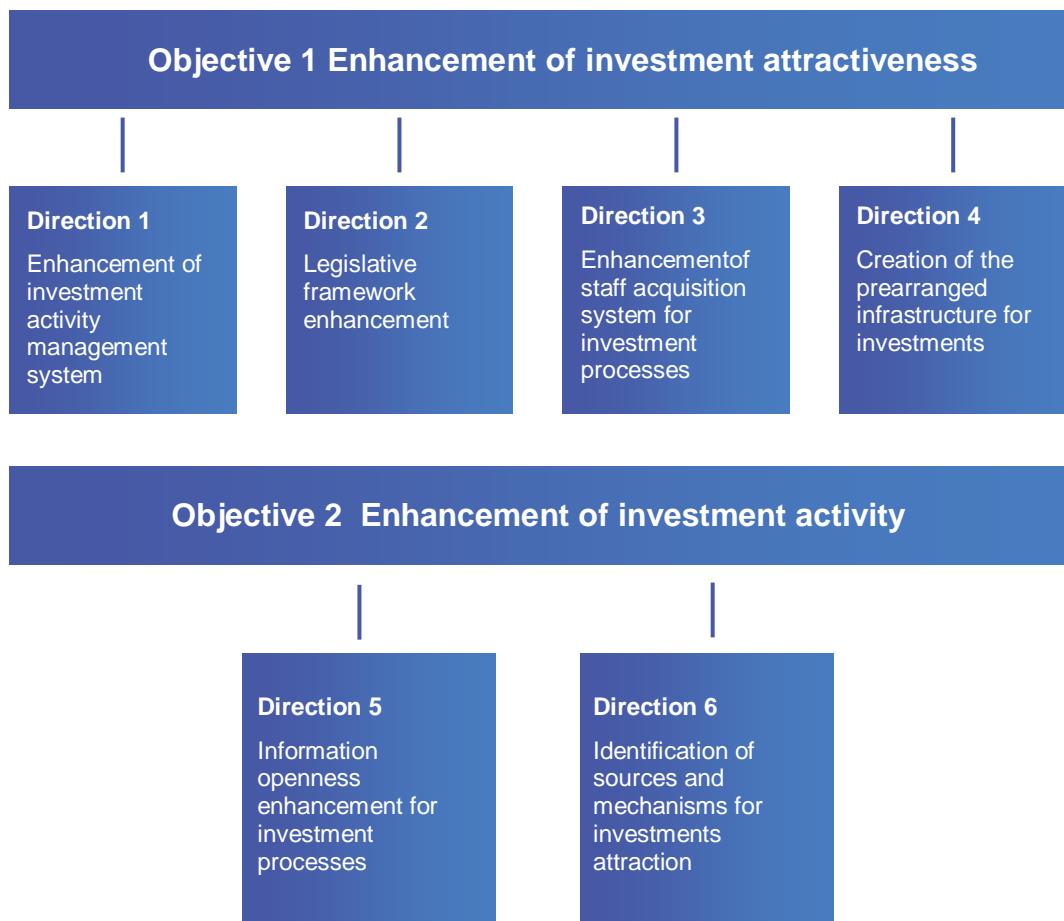
Pic. 16 — The organizational and management mechanism of inter-regional cooperation within the framework of the complex investment projects (compiled by the author)

The aim of the cooperation is to improve the investment climate in the region and ensure a steady flow of investment into the PSEDA of the CBEMR with the aim of economic growth and the improvement of the standard of living of the population.

The enhancement of the investment attractiveness of the territory can be subject to efficient use and the growth of the investment potential of the region provided the risk reduction of the implemented in the PSEDA territory investment projects within the framework of the developed strategy for the development of PSEDA in the CBEMR.

To meet these challenges, a set of measures must be implemented in the following areas: to improve the institutional structure, tools and mechanisms of interaction between the entities that manage investment activities; to eliminate gaps and loopholes in the current legislation; to make changes to the personnel system that ensures investment processes in the territory; to prepare the necessary infrastructure for the anchor investors.

The implementation of the above mentioned measures will ensure that the conditions meet the expectations of the investors and will improve the investment attractiveness of the territory.

Pic. 17 — The Strategy for the development of inter-regional cooperation between the regions of the Central Black Earth Macro region of the CFD of the Russian Federation in the framework of the creation of PSEDA, (compiled by the author)

It is possible to increase the investment activity of the enterprises if the following measures are implemented:

- 3) The increase of the information transparency of the investment process;
- 4) The identification of the sources of financing and possible tools to attract investments to PSEDA.

the adaptation of the PSEDA mechanism in the CBEMR within the framework of this work is aimed at solving two problems: to create the necessary conditions in order to qualitatively improve the investment attractiveness of PSEDA; to ensure a sustainable flow of investment into the territory by expanding and deepening the inter-regional investment cooperation.

The main indicators of the effectiveness of the implemented measures are the rating of the PSEDA and the volume of investments directed to fixed capital.

The implementation of these measures is entrusted to the authorized body of the Federal government, as well as the executive branch of power of the subject of the Russian Federation, the existing institutions of territory development and the companies that manage PSEDA in the CBEMR.

The analysis carried out as part of this promotional work showed that:

- in most EU countries, the regulation of regional economic cooperation in the field of socio-economic development is entrusted to special institutions created in the bodies of the state power;
- various organizations that have an advisory function play a priority role in regulating regional relations;
- the level of regional cooperation in solving various development challenges is supported by the creation of coordinating associations at the municipal level, which are involved in spreading "best practices" and lobbying local interests in relations with the central power;
- public corporations of regional development, whose functions are similar to Russian institutions of this kind, play in the development of interregional relations in some EU countries.

In our view, this experience can be taken into account to develop measures aimed at improving the effectiveness of inter-regional investment cooperation, but in order to intensify economic growth and strengthen investment ties with neighboring regions, it is more appropriate to form joint (associated) executive and legislative bodies for certain regions of the CBEMR in the form of centers for the development of inter-regional investment cooperation. The tasks of these Centres may include addressing the problems that are characteristic of all the CFD regions in the area under consideration.

The centre may be entrusted with the following powers:

- prepare the proposals that include the conditions for providing the funds needed to implement the Strategy's activities;
- recommend the new mechanisms for implementing the Strategy's activities;
- engage with federal and regional executive bodies, local governments, and investors regarding the implementation issues of the Strategy's activities;
- identify priority areas to attract funding, as well as the tools to improve the investment process;
- implement public awareness activities regarding the results of inter-regional cooperation;
- develop draft regulations and introduce them in the Administration of the subjects of the Russian Federation in the CBEMR in order to improve cooperation effectiveness and implement the Strategy's activities.

The implementation of the Strategy requires the annual elaboration of the draft regulations of the Administration of the subjects of the Russian Federation, which are the part of the CBEMR, the plan of measures aimed at the implementation of the Strategy, and the program of financing its activities, including the mechanisms of financing and the measures to support investment projects. The programme should contain all the information and data on the budget allocated for the investment projects under the Strategy, their revenue plans and expenditures; the programme should also determine the competence of all those responsible for spending funds.

As part of this approach, it is possible to ensure the full range of the proposed measures and activities of the Strategy and to simplify the follow-up monitoring and control of their implementation.

CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

Based on the study conducted, it seems possible to summarize the following.

1. The macroregion will become the instrument by which the sectoral and regional approaches to the country's development will be coordinated and balanced. The polarized growth scenario can become the basis for the country's development. To implement the macroregion model, it will be necessary to deepen and expand interregional cooperation, primarily in the investment sphere. Accelerating the transition to sustainable economic growth and smoothing out socio-economic differentiation in the development of Russian territories are possible if the following conditions are met:

- progressive restructuring of the regional economy and structural territorial-production clustering around the emerging growth points;
- the formation of an investment climate conducive to the development of the investment process in the regions and the growth of interregional economic ties;
- improving the institutional regulation of investment processes at all levels of government and management.

2. The importance of interregional investment cooperation for the economic development of the regions in modern socio-economic conditions is as follows:

- 1) the determination of the quality and the dynamics of regional growth in the context of a budget deficit and a decrease in investment activity;
- 2) the formation of a single economic development space, socio-economic development of territories;
- 3) the reduction of imbalances in the development of territories included in the macroregion.

3. In the promotional work, the socio-economic development of the regions of the Central Federal District of the Russian Federation is analyzed. The analysis showed the differentiation of the regional economic development of the district, which is due to the presence in the district of the regions with different economic structure and specialization. Both industrial production and agriculture are developed in the Central Federal District. Trade predominates in the GRP structure, and the share of manufacturing industries exceeds 10%. In twelve constituent entities of the Central Federal District in the Russian Federation, manufacturing occupies 35% in the sectoral structure of the GRP, in the three constituent entities - 40%.

In the socio-economic development of the Central Federal District, a number of positive trends stand out. Against the background of stable growth of the GRP, the level of nominal accrued wages, the volume of retail trade, and the volume of investments in fixed assets are growing. These changes reflect the trend set by the dynamics of the GRP volume. The growth in industrial production volumes in the district is due to the industry of non-capital regions, despite the fact that Moscow creates its own GRP, as if "pulling off" the resources of other adjacent regions of the Central Federal District. This causes a slowdown in the growth of the regional economy and allows us to conclude that it is necessary to make changes in the economic policy of the regions in the search of new endogenous and exogenous growth factors by developing cooperation between the regions of the Central Federal District. The economic downturn that began in 2014 did not have a significant impact on the GRP of the regions. There is an expected decline in the indicators of exports and imports, as well as investments in fixed assets in a number of regions of the Central Black Earth Region and the Central Region. The level of socio-economic development of the Central Federal District is largely provided by Moscow. In other regions of the Central Federal District, the indicators observed are below the average Russian dynamics. This can also be explained by the decreased attention of the federal authorities to the development of

the non-capital regions of the district. The existing negative trends in the development of the regions of the Central Federal District, including strong dependence on the exports of the leaders of macroregions, insufficient innovative activity of organizations and enterprises lead to an increase in the share of the population with monetary incomes below the subsistence level.

4. The socio-economic development of the regions that are included in the Central Federal District is differentiated. All the regions of the Central Federal District were subdivided into six groups in terms of GRP (less than 170 billion roubles, from 171 to 240 billion roubles, from 241 to 310 billion roubles, from 311 to 370 billion roubles, from 370 to 630 billion roubles, over 630 billion roubles); the leaders of each macroregion in the context of the level of development and specialization, as well as outsiders - less developed regions, were identified. The leaders of the Central Federal District, whose GRP showed growth in percentage terms, include the Voronezh region (58.8%), as well as the Tula and Tambov regions. In the structure of the GRP of the Central Federal District, the share of the GRP of the Moscow Region is the largest - 37% (excluding Moscow). The outsider in the Central Federal District is the Kostroma region with 1.6% in the structure of the GRP of the district. Other constituent entities of the Central Federal District in the Russian Federation occupy from 2 to 7.4 percentage points by the value of the share of the GRP. The last indicator belongs to another leader of the Central Federal District in terms of the growth of indicators of socio-economic development - the Belgorod region.

5. In the period from 2010 to 2016, the development of the Central Federal District of the Russian Federation was characterized by the obvious influence of growth factors that are not related to investment. A certain share of growth, driven by non-investment factors, especially in the case of the regions, most dependent on the export of goods (Moscow, Belgorod region), is due to the declining income from foreign economic activity due to the sanctions pressure.

The analysis of the indicators of changes in the investment process of the Central Federal District in 2010-2016, from the point of view of its participants, showed the following: the largest investment activity is demonstrated by the enterprises of private and foreign forms of ownership (up to 70%); the growth of investments in enterprises of state and mixed ownership is decreasing; investment processes in some regions of the Central Federal District do not reflect their innovative potential. Most of the investment projects of the Central Federal District are investments in infrastructure development, which are financed from the federal budget. Investment cooperation between the regions of the Central Federal District was negatively affected by the crisis and Western sanctions. The considered ratings ("Invest Foresight") of the state of the investment climate in the regions indicate that investment processes in the Central Federal District are centrifugal in nature and demonstrate a significant differentiation of the regions into leaders (Lipetsk Region, Yaroslavl Region, Kaluga Region) and outsiders (Tula Region, Voronezh region, Tambov region).

6. The influence of non-investment factors on long-term economic growth has time constraints. For the growth and development of the Central Federal District, the potential for intensifying the redistribution of the resources between the competitive adjacent promising territories (Moscow and the Moscow Region in the Central Region, Lipetsk and Belgorod regions in the Central Black Earth Region) is obvious. In this regard, interregional investment cooperation can become an economic instrument that activates the endogenous factors of regional growth, while simultaneously determining the quality and the dynamics of regional growth. This theoretical conclusion was confirmed as a result of the conducted factor analysis using the correlation-regression analysis and the method of principal components. The analysis showed that the rates of economic growth of the leading regions of the Central Federal District in their macroregion (Moscow and Belgorod region, respectively) largely

depend on the degree of involvement of the regional economy in investment relations with other regions of the district and the country. The most important factors influencing the economic development and the growth of the regional economy are investments and interregional trade. The influence of each of these factors on the volume of the gross regional product was revealed, the contribution of interregional investment cooperation into the economic growth of the regions with different specialization was assessed.

7. The Central Black Earth macroregion is considered in the work as an independent unit for the development of the measures for the strategic management of this territory.

As a result of the economic analysis of the socio-economic development of the Central Black Earth macroregion, it can be concluded that there is a positive dynamics of development in general with the presence of some negative trends, namely, a low level of economic diversification, high export orientation of the leading regions and low growth rates of private investment in the economy, weak innovative activity. In the spatial and economic structure of the Central Black Earth macroregion, the share of agriculture is 2-3.5 times higher than the average for Russia. Therefore, the goal of the development of the macroregion today is the optimal restructuring of its economy.

At present, the conditions for the introduction of an integrated approach to the organization of interregional investment cooperation in the macroregion have been formed only partially. Strategic planning at the regional level of the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation does not contain organizational mechanisms and methods for regulating regional policy in the field of interregional investment cooperation. The vision of development and the directions of using the investment potential of the regions of the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation for the long term, as well as the measures that need to be implemented to improve the investment climate and increase the competitive advantages of the regions of the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation, have not been agreed upon. As a result, the level of investment cooperation in the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation remains low. Most of all investment projects in the district account for infrastructure development that is funded from the federal budget.

Further economic growth of the macroregion is largely associated with the improvement of the processes of strategic management of interregional economic cooperation. The development of cooperation between regions in the investment sphere, its qualitative changes require coordination of directions, mechanisms and forms of interaction of all subjects of the investment process in the program documents of strategic planning of the socio-economic development. The interaction of authorities and administrations of regions of all levels should be directed to the formation of infrastructure and institutional conditions in order to develop a concept of interregional investment cooperation. As a result of its implementation, it is possible to strengthen economic ties between the regions and to overcome the problems of their development.

8. Determining the priorities of interregional investment cooperation is possible using the method of polarized development or the development due to the "points of growth" of the economic complex of the macroregion within the framework of the development and strengthening of the promising specialization of regions through the creation and development of territories with a special economic and legal regime (PSEDA) in the manner prescribed by the Federal Law of December 29th, 2014 No. 473-FL "On the territories of advanced social and economic development in the Russian Federation".

The concept of the development of interregional investment cooperation of the regions of the Central Black Earth macroregion of the Central Federal District of the Russian Federation within the framework of the creation and development of PSEDA is proposed. The

purpose of the Concept implementation is to align the level of socio-economic development of the district regions through the concentration of public and private investments on complex investment projects, the effect of which is of multiplicative character, as evidenced by the results of assessing the potential of complex investment projects for the creation and development of PSEDA "Gubkin", PSEDA "Pavlovsk" and PSEDA "Kotovsk" for the purposes of economic development of the macroregion.

9. An organizational and managerial mechanism for interregional investment cooperation has been developed within the framework of the creation and development of PSEDA, the main elements of which are the various development institutions, adapted to the development of PSEDA in the conditions of the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation. As a result of cooperation, it is possible to improve the investment climate in the region and ensure a steady inflow of investments into the PSEDA of the macroregion for the economic growth and an increase in the living standards of the population.

Achieving this goal requires the implementation of a set of organizational, informational and program-targeted measures:

- the improvement of the institutional structure, tools and mechanisms of interaction between entities that manage investment activities; the elimination of gaps in the current legislation;
- making changes to the personnel system, which ensures investment processes in the territory; the preparation of the infrastructure necessary for anchor investors;
- increasing information transparency of the investment process;
- the identification of sources of financing and possible instruments in order to attract investments in PSEDA.

Fundamental problems and solutions:

The first problem:

The existing practice of separate regulation of investment processes at the level of individual ministries and departments of different regions of the Central Federal District leads to the duplication of functions in the field of regulation of investment processes in the district and the absence of a single strategic agenda, which is reflected in a significant number of mismatched program and regulatory documents that contain contradictions in the solution of the determined tasks of interregional investment cooperation of the Central Federal District.

Solution:

It is recommended that the Government of the Russian Federation should form a unified regional system for regulating investment activities, which will be based on the comprehensive application of budgetary and financial, regulatory, legal, investment and program tools to create a favorable climate and to improve the infrastructure for ensuring interregional investment cooperation in the economy of the Central Federal District.

The second problem:

The lack of a systematic approach to interregional investment cooperation in the regions of the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District of the Russian Federation, the low level of strategic planning of investment cooperation at the level of the macro-region and its regions leads to the fact that investment cooperation projects in the Central Black Earth macro-region of the Central Federal District remain isolated and play a

limited role in development regional economies. At this stage of the development of institutional support for the spatial development of the territories of the Russian Federation, the deepening and expansion of interregional investment cooperation requires the coordination of investment development strategies for the Central Black Earth regions.

The first solution:

It is recommended that the executive authorities of the regions of the Central Black Earth macroregion of the Central Federal District should develop and / or amend the existing programs of regional investment development provisions that are establishing a list of principles, goals, objectives, directions, mechanisms and measures for the development of interregional investment cooperation. For the medium term, it should be recognized as expedient the joint development by the executive authorities of the regions of the Central Black Earth Region of the Central Federal District of an agreed approach (agreements, strategies and programs) to the management of investment resources of the macroregion, taking into account the interests of the socio-economic development of the regions, their promising economic specializations based on the PSEDA and using the mechanism for the implementation of complex investment projects provided for by the current legislation for this type of preferential territories.

The second solution:

The relevant executive authorities of the regions of the Central Black Earth macroregion of the Central Federal District should develop methodologies for assessing the effectiveness of mechanisms and measures to stimulate interregional investment activities, which will make it possible to identify the problems of their application in the regions of the macroregion and develop the proposals for their solution.

The third solution:

In order to intensify economic growth and strengthen investment ties in the macroregion, there should be created joint (associated) executive and legislative bodies in the form of centers for the development of interregional investment cooperation, endowed with the powers necessary for the development and implementation of joint programs of investment cooperation of the regions of the Central Black Earth macroregion of the Central Federal District.